

2 | rodna gruda

februar 1970

revija Slovenske izseljenske matice



Prekmurski pozvačin



Detajl Robbovega vodnjaka pred ljubljanskim magistratom Foto Lado Zupančič (zgoraj)

Pomlad v Selški dolini Foto Janez Zrnec (spodaj)



KOMPAS

YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI
NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Renault 8 — GM Opel Kadett — AUDI 60
in Mercedes 200 — Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS —
MED NASLEDNJI MI KLJUČNIMI MESTI
V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik, Split,
Opatija, Skopje

Nobnih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih.

Nobnih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene zmerne — zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA
Miklošičeva 17

Naš poslovni partner v KANADI je
ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 St. Lawrence Blvd.
MONTREAL 131, P. Q. — CANADA
Tel. 844-5292, 844-5662

POSLUŽUJTE SE NJEGOVIH USLUG!

Prireja

SKUPINSKA POTOVANJA V JUGOSLAVIJO 1970

Za člane U. C. z JET letalom

Montreal—Ljubljana—Montreal
22. junija do 25. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
6. julija do 4. avgusta 284,00 \$
Montreal—Ljubljana—Montreal
13. julija do 3. avgusta 308,00 \$



KOMPAS

rodna gruda 2

Iz vsebine

Primož Žagar: Dva para oči za življenje
Janez Zrnc: Vas Hribce se je umaknila cesti

Tone Čuk: Zaščita slovenskih vin

dr. Niko Kuret: Prekmursko gostüvanje

Stane Jesenovec: Kako si naredimo avbo

Med Slovenci v ZDA in Kanadi

Edvard Kardelj: 60-letnik

Filatelija

English Section

Naša beseda

dr. Jože Toporišič: Raziskovalci slovenskih narečij

Lojze Kovačič: A vol d'oiseau

Partie française

Página en español

Naši po svetu

Naši pomenki

A. K.: Tuje okolje in duševne motnje

Vprašanja in odgovori

Kulturni razgledi

K. A.: Prosvetno delo koroških Slovencev

Primož Kozak: Legenda o svetem Che

Letos sedem novih slovenskih filmov

Pavle Zidar: Ljubezen na obali

Otroci berite

France Bevk: Tolminski punt
(nadaljevanje in konec)

Jože Olaj: »Gostüvanje se služi«

Začasno na tujem

Jože Prešeren: Obveščenost in neobveščenost

Metka Vrhunc: Srečanje

dr. Lev Svetek: Dejavnost Jugoslavije
v letu 1969 na področju socialne varnosti

Ustanovljena je zveza organizacij

Jugoslovanov v tujini

Rada bi jim pomagala

Kako poveš po nemško

Kaj bo danes za večerjo

Carinski predpisi

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja sedemnajsto leto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik),
Jože Prešeren (odgovorni urednik),
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Miha Cerar (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino),

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst številčk na leto — v poletnem
času izideta dve številčki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

Slika na naslovni strani:

Prekmurski pozvačin. Foto: Jože Ftičar

tisk tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana

UGODNO PRODAM POSESTVO na Bizeljskem: velik dom, vinska klet, gospodarska poslopja in 15 ha zemlje prisojne lege (gorice, gozd in njive).

Ljuba HANUŠ
Bukovje 1
p. BIZELJSKO

PRODAM VSELJIVO VISOKOPRITLIČNO HIŠO s štiri sobami, podkleteno, z gospodarskim poslopljem, inventarjem in posestvom (sadovnjak, travnik, gozd), na mirnem, zdravem kraju ŠTAJERSKE — Črešnjevca pri Slovenski Bistrici.

Poizvedbe:

Ida ILEŠIČ
Zarnikova 9
LJUBLJANA

PRODAM obnovljeno takoj vseljivo hišo 3 km od Bleda. Gospodarsko poslopje je oddaljeno od hiše 20 m. Poleg je vrt in sadno drevje. Skupno zemljišče 2.500 m². Ponudbe pošljite Slovenski izseljenski matici pod šifro B 777.

PRODAM ENONADSTROPNI VIKEND pri morju, Novi-grad, dograjen 1969. leta. Šest sob, opremljene s 14 posteljami. Do morja 300 metrov. Naslov pri Slovenski izseljenski matici, Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Izseljenci-povratniki! **PRODAM** ali **ZAMENJAM** solidno dvostanovanjsko podkleteno hišo, garaža, vrt in sadovnjak ca. 20 arov, za enako vrednost ali proti doplačilu (zaželeno Alzace).

Pišite na naslov:

Jose in Stephanie STRAUS
22 Avenue de la Republique
COLMAR 68
France

Jugoslavija in njene republike Yugoslavia and her republics

je že izšla. Namenjena je našim izseljencem, da bi se spoznali z uspehi in razvojem naše domovine v zadnjih 25 letih.

Knjiga je v angleščini, ima 340 strani in luksuzno vezavo.

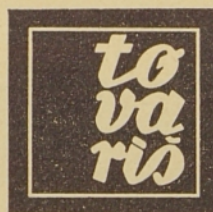
Cena s poštnino je 15,00 US \$.

Naročila pošljite na naslov:

INTERPRES
BEOGRAD,
Draže Pavlovića 14

Vplačila nakažite na žiro račun številka: 608-620-5-1-32009-10-1560 Jugobanka, Beograd.

DRAGI ROJAKI!



Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

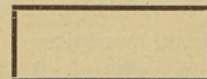
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:



Čitljivo izpolni in odpošlji v pismo



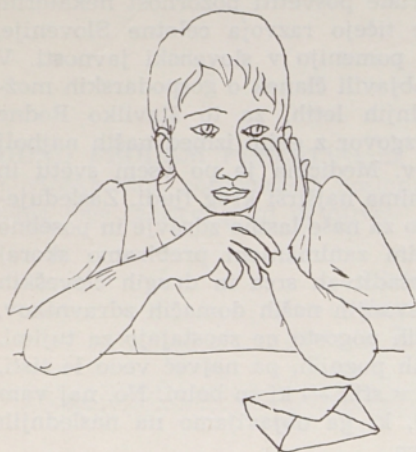
Morda ste, dragi bralci, že sami opazili, da želimo v posameznih številkah Rodne grude posvetiti pozornost nekaterim posameznim temam, ki se tičejo razvoja celotne Slovenije, oziroma ljudem, ki veliko pomenijo v slovenski javnosti. V prejšnji številki smo npr. objavili članek o gospodarskih možnostih Slovenije v prihodnjih letih, za to številko Rodne grude pa smo pripravili razgovor z enim izmed naših najbolj znanih zdravnikov-kirurgov. Medicina je po vsem svetu in tudi pri nas znanost, ki zanima najširši krog ljudi. Zasedujemo njen razvoj, kot skrbimo za naše lastno zdravje in posebno v zadnjem času s posebnim zanimanjem prebiramo skoraj senzacionalne novice o presaditvah srca in drugih človeških organov. O delu in prizadevanjih naših domačih zdravnikov, ki po znanju in sposobnostih pogosto ne zaostajajo za tujimi, čeprav delajo v skromnejših pogojih, pa največ vedo le tisti, ki slučajno pridejo z njimi v stik — ki so bolni. No, naj vam zatrdimo, da naš razgovor, ki ga objavljamo na naslednjih straneh, ni bil zgolj slučajen.

Tudi v tujini živi veliko naših umetnikov, znanstvenikov in drugih strokovnjakov, ki so se v tujem okolju nadvse dobro uveljavili. Do njih imamo kot revija Slovencev na tujem še poseben dolg. Potrudili se bomo, da bomo vsaj nekatere izmed njih predstavili tudi vam. Bilo bi prav, da bi nas tudi vi opozarjali nanje, saj ste z njimi morda celo v stalnih stikih. Pa še na nekaj smo vas hoteli opozoriti. Mi vsi radi negodujemo, teže pa kako stvar iz srca pohvalimo. Rodno grudo, ste vi, dragi rojaki in bralci, v pismih že velikokrat pohvalili in nekaj pisem smo tudi objavili. Vendar pa nam je bilo nekako neugodno objavljati taka pisma, saj je morda kazalo, da se s temi pismi želimo hvaliti mi sami. Zato bi želeli, da bi bili vsaj včasih v pismih malo podrobnejši, da bi omenili, kaj vam je bilo posebej všeč, da pa bi nam tudi priznali, ob katerem članku ste negodovali. Ne bomo vam zamerili, če nas boste opozorili, kaj smo storili napak — še hvaležni vam bomo.

S to številko Rodne grude uvajamo novost, ki pa je ne boste vsi opazili — dve izdaji. Za bralce v prekmorskih deželah bo Rodna gruda tudi odslej brez vidnejše spremembe, saj smo našo drugo izdajo namenili predvsem našim ljudem, ki so v zadnjem času odšli ali še odhajajo na delo v tujino, predvsem v zahodnoevropske države. Njim so bile strani v tujih jezikih odveč, skoraj bi bolj potrebovali učbenik za ta jezik, zato smo jim na teh straneh namenili nekoliko več gradiva, ki jih bo seznanjalo z delom in življenjem v državah, kjer so zaposleni, tu bomo poročali o novih predpisih glede zaposlovanja in o vsem, kar zanima naše delavce, ki so začasno zaposleni v tujini. Želimo in upamo, da bomo tako še bolj ustregli številnim našim bralcem po svetu, seveda pa s tem pritegnili tudi marsikaterega novega.

Uredništvo

Dolg revije za Slovence na tujem



DVAJSET LET V TUJINI

Z letošnjim letom mineva dvajseto leto, odkar smo v tujini. Če pomislim nazaj, je to dolga doba. A hvala bogu, kljub mnogim preizkušnjam v teh letih, je bilo vmes tudi nekaj lepih let. V lepem spominu so ostali tisti dnevi, ko smo lahko spet obiskali našo ljubo Gorenjsko in to že po devetih letih, odkar smo bili v tujini. Mnogo zahvale gre pri tem naši Izseljenški matici in vašemu požrtvovalnemu delu. Niti ne veste kolikšnega pomena je za nas vaša pomoč. Z možem sva že mnogim svetovala, naj se v zadregah obrnejo na vas. Moj mož bo prihodnje leto upokojen in takrat se nameravava vrniti v Kranj. Upava, da se bo najina želja izpolnila. Zdaj pa še oba delava s polno paro. Veliko dela imava, kar je veliko vredno, saj čas hitro teče in hitro se tudi staramo. Prav ko to pišem, poslušam domačo glasbo ljubljanske radijske postaje. Počutim se kot doma — vse moje misli so v Kranju.

Ivanka Eniko, Halmstad, Švedska

Lepo bo, ko postanete Kranjčani. Velikokrat se bomo lahko srečali in pokramljali. O letih, ki so minila, pa tudi o tistih, ki pridejo. Res, čas hitro teče in staramo se. A stari še nismo. Pred nami je še veliko dni, mesecev in let, ki nam bodo prinesla še marsikaj lepega. Kakor je v življenju lepo jutro, enako je lep tudi popoldan, ko se preveša v tihi večer.

ZDAJ IMAMO PARČEK

Zahvaljujemo se za redno pošiljanje Rodne grude. Tu v Kanadi bi bili še kar zadovoljni, le podnebje nam ne ustreza. V naši družini je bilo lani tudi z zdravjem

bolj slabo. Mož je bil dvakrat v bolnišnici in je prestal dve operaciji. Zdaj se bo čez nekaj dni vrnil spet domov. Tudi jaz sem bila v bolnici — tja sem šla po punčko. Tako imamo zdaj v naši družini parček: sinko bo januarja star sedem let in je že začel hoditi v šolo. Naša Suzana je pa imela v decembru šest mesecev.

Anna Mlakar, Montreal, Kanada

Čestitamo k srečnemu dogodku, vašemu soprogu pa želimo, da čimprej popolnoma okreva. Pošljite nam kakšno fotografijo vašega parčka, da ju predstavimo še drugim bralcem naše revije. Tople pozdrave!

NAŠA PREVELIKA GOSTOLJUBNOST

Sporočam vam, da sem se oženil. Lani v maju mi je žena Ivanka podarila sinka Ivančka. Lep fant je, le sam noče biti nikoli. Žena se počasi privaja tukajšnjemu življenju, le mamo in prijatelje precej pogreša. Pa saj bomo prišli spet obiskat našo malo, a tako lepo Slovenijo in tudi druge predele Jugoslavije.

Nedavno ste v Rodni grudi pisali o žalostnem primeru treh mladih ljudi, ki so v gostilni naročili v nemščini. Jaz tega ne bi nikoli storil. Nekako pa razumem to dejanje, odkar sem bil na obisku pri bratu v Titogradu, ki tam služi vojaški rok. V hotelu »Črna gora« ni bilo prostora, ker sem govoril jugoslovansko, pač pa so dobili prenočišča tujci, čeprav so prišli pozneje. Naša prevelika gostoljubnost preide včasih že na diskriminacijo proti lastnemu rojaku.

Z ženo zelo rada bereva Rodno grudo. Všeč nama je. Mnogo pozdravov in na svidenje!

Ivan, Ivanka in mali Ivanček
Mahkotovi iz Toronta

Naše čestitke in dobre želje vsem trem! Naj vam prinese to leto vsega, kar bi vas moglo osrečiti. Vaše mnenje, da dostikrat preveč zapostavljamo na račun tujcev lastne ljudi, žal, drži, vendar pa ne povsod.



S kurentovanja na Ptujskem polju. Kurentovanje je eden izmed najbolj originalnih narodnih običajev v Evropi.

Foto: Stojan Kerbler

Dva para oči za življenje

Razgovor s slovenskim kirurgom dr. Mirom Košakom

Razgovor je bil pripravljen posebej za Rodno grudo in sobotno prilogo Dela.

Profesor dr. Miro Košak je pravzaprav sestavni del novejšje zgodovine slovenske srčne in ožilne kirurgije. Leta 1965 je prvi v Jugoslaviji vsadil v človekov prsni koš umetno srčno zaklopko in baterijski stimulator srčne akcije. Petdesetletni kirurg je zdaj vodja oddelka za srčno in ožilno kirurgijo na ljubljanski kirurški kliniki. Njegova kirurška doba je dolga več kot 20 let. Leta 1949 je namreč v Ljubljani napravil specialistični izpit. Medicinac pa je postal leta 1942. Takrat je diplomiral na zagrebški univerzi. Dve poglavitni značilnosti sestavljata njegovo osebnost. Delaven je domala do onemoglosti (le da on nikoli ne obnemore). In blag človek je. Lahko bi pravzaprav trdil, da je tisti zgledni model zdravnika, ki mu je ljudska govorica vdihnila precej romantike.

— **Kako, da ste se odločili prav za srčno kirurgijo?**

»Zmeraj me je zanimalo tisto, kar še ni dognano, kar se je razvijalo in kjer so bile možnosti za napredek. ‚Padel‘ sem v dobo, ko se je pri nas začela srčna kirurgija. Leta 1949 je moj pokojni učitelj prof. Lavrič izvedel prvo enostavnejšo srčno operacijo na srčnem ožilju. On je začel s to stvarjo.«

— **In tako je šel razvoj naprej in vi z njim, kajne?**

»Univerza me je poslala 1956. leta za dva meseca v Francijo, v Lyon in Pariz. Tam sem videl prvo odprto srčno operacijo, v Parizu je bilo to. Potem so v Avtoobnovi v Ljubljani izdelali prvo umetno srce pri nas. In 1958. leta smo s pomočjo umetnega srca izvedli prvo odprto srčno operacijo.«

— **Kdo je to opravil?**

»Profesor Lavrič je izvedel operacijo. Jaz sem bil asistent.«

— **Ali naj to pomeni, da je bil profesor Lavrič vaš vzor?**

»Seveda. Bil je učitelj vseh, kar nas je starejših na kliniki. Začel je z delom na vseh superspecialnih področjih moderne kirurgije.«

— **Ali mi lahko kaj poveste o slovenski medicini, o njenem razvoju v zadnjih desetletjih, na splošno, mislim?**

»Slovenska medicina gre v korak s svetovnimi dosežki. Vendar pa sledimo tem dosežkom z majhno zamudo zaradi materialnih in tehničnih pomanjkljivosti. Pri nas delamo s skromnejšimi sredstvi in pripomočki. Toda v zadnjih dveh letih se je mnogokaj spremenilo na boljše. Tudi mi smo dobili številne najsodobnejše naprave.«

— **No, kako pa je s tem razvojem na vašem področju?**

»V odprti srčni kirurgiji in v ožilni kirurgiji smo dosegli vse to, kar delajo drugod po svetu. Delamo vse operacije na ožilju okončin, notranjih organov in možganov, tako kot drugod.«

— **In srce, konkretno...?**

»Prav tako delamo vse operacije prirojnih in pridobljenih srčnih napak, tudi najhujših. In od 1965. leta že vstavljamo stimulatorje srčne akcije (pace-markerje) in umetne srčne zaklopke. Ravno zdajle smo imeli na kliniki šest operirancev z vstavljenimi pace-markerji.«

— **Ali napravite veliko takšnih operacij?**

»Manj, kot bi želeli. Naš oddelek je dosti premajhen. Sploh nam primanjkuje prostorov za celotno srčno in ožilno kirurgijo. Samo 26 postelj imamo. Težko že čakamo na nov oddelek v novi bolnišnici. Tam bodo večje možnosti za delo in nadaljnji razvoj.«

— **Koliko postelj bi potrebovali?**

»Za Slovenijo bi potrebovali 60 postelj. S tem bi pokrili vse potrebe in čakalne dobe ne bi bile več tako dolge. Zdaj se raztegnejo tudi na dve leti.«

— **Zanima me, koliko operacij z vstavitvijo umetnih zaklopk in stimulatorjev srčne akcije ste doslej izvedli?**

»Blizu sto umetnih zaklopk in stimulatorjev smo vsadili.«

— **Kaj štejete za največji uspeh pri svojem delu?**

»Moj največji uspeh... mogoče se najraje spominjam tistega časa, ko smo z direktorjem Murnom iz Avtoobnove konstruirali prvo umetno srce in prva umetna pljuča, s katerih pomočjo smo potem izvedli prvo odprto srčno operacijo pri nas.«

— **Ste vi sestavili načrte?**

»Idejne. Stroj sem kopiral v Lyonu, njihov Lillehei (imenuje se po ameriškem kirurgu, ki ga je izdelal).«

— **Toda vi ste pri svojem delu dosegli tudi druge uspehe. Končno ste prvi pri nas vsadili tudi umetno srčno zaklopko...**

»Za največje priznanje štejem, da nam je prof. DeBakey, največji kirurg za srce in ožilje vseh časov, ponudil obisk in da je prišel sem, v to našo malo Ljubljano.«

— **Srčni kirurg ste. Gotovo ste že dosti premišljevali o presaditvi srca...**

»Ne samo, da sem razmišljal o teh stvareh, marveč sem v Houstonu celo videl presa-
janje organov in tudi srca.«

— **Ali ste se nemara tudi sami odločali o tem, da bi še sami izpeljali presaditev srca?**

»Za ljubljansko ekipo to ne bi pomenilo nobenega tehničnega problema.«

— **Tako?**

»Presaditev srca je tehnično lažji in krajši poseg kot istočasna zamenjava ene ali več zaklopk. To pa mi v Ljubljani delamo že rutinsko.«

— **Zakaj se potem niste odločili za presaditev srca?**

»Zato se nismo odločili, ker vemo, da je ta poseg še v fazi eksperimenta na človeku.«

Dokler ne bo znanost napredovala pri reševanju imunobiološkega problema zavračanja in dokler bo povprečna doba preživelih transplantirancev tako kratka, dotlej, mislim, ta stvar še ni za klinično uporabo. Od tega za bolnika ni koristi.«

— Pa se morda pripravljate na to, da bi nekoč izvedli presaditev srca ali kakega drugega organa?

»Konkretno recimo takole: V kliničnih bolnišnicah in institutih zasledujemo, tako kot doslej, vse delo v zvezi s transplatacijo organov in imunobiološkimi procesi ter razvoj borbe proti zavračanju tkiva in presajenih organov.«

— Kaj pa umetno srce? Se ukvarjate tudi s tem?

»To zadevo zasledujem že ves čas, od samega začetka. Iz Houstona dobivam vse publikacije. Prof. DeBakey mi jih je poslal cel kup.«

— Ali se morda ubadate tudi z mislijo, da bi sestavili umetno srce?

»Da bi sami to skušali napraviti, to ne.«

— Zakaj? Bi veljalo to preveč denarja?

»Prof. DeBakey je imel okoli štiri in pol milijona dolarjev za tisti štiri ali petletni program za razvoj umetnega srca. Mali narodi ne morejo tega napraviti, ker nimajo niti materialnih možnosti in niti dovolj ustreznih strokovnjakov. Na tem področju (izdelava umetnega srca) dela v Ameriki pravcati možganski trust. To ni zgolj stvar dveh ali treh zdravnikov, ampak celega kupa strokovnjakov z najrazličnejših področij tehnike in medicine.«

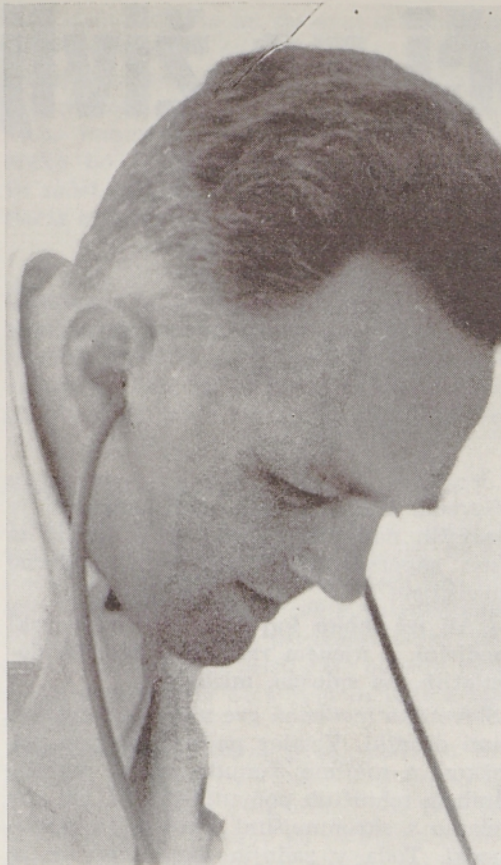
— Ali mislite, da bo nekoč vsaditev umetnega srca zamenjala sedanje presaditve »živega« srca?

»Najbolj verjetno. V daljši prihodnosti bo to nujno, ker mislim, da ne bomo imeli na voljo toliko zdravih src, da bi jih lahko presadili vsem bolnim in ostarelim.«

— Ker pravite, da ne bo na voljo dovolj zdravih src, domnevam, da mislite, da bo medicina enkrat premagala zavrtno reakcijo, ki sledi transplataciji?

»Verjetno bo tudi tu medicina prodrla tako globoko v imunologijo, da bo problem zavračanja odpravila, ali vsaj tako omilila, da ne bo več igral tako velike vloge in da bodo potemtakem dajale presaditve srca več možnosti za uspeh, tako kot je danes že pri presaditvi ledvice.«

— Ker ste kirurg, bi vas rad vprašal tole: Slišal sem že govoriti ljudi (tudi zdravnike), da je kirurg le bolj ali manj dober rokodelec, obrtnik, ki pač dela na ustreznem medicinskem področju. Kaj pravite o tem?



»To bi odločno zanimal. Rekel bi samo to, da mora kirurg prav toliko študirati in delati teoretično, in mogoče še bolj eksperimentalno, če hoče, da bo potem v tisti končni fazi zares kot rokodelec prenašal svoje izsledke na človeka. Mogoče je odgovornost kirurga dosti večja kot odgovornost terapevta iz neoperativne stroke.«

— Zakaj je vaša odgovornost večja?

»S svojim delom močneje in neposredno posegamo v življenje ljudi. Efekti našega dela so močnejši in nevarnejši od tistih, ki jih dosegamo z zdravili.«

— Ali se kirurg ne sme zmotiti?

»Zmotimo se lahko vsi in grešimo vsi. Takega ni, ki bi ne grešil in se ne zmotil.«

— Ali se vi, ko stojite, recimo, pred odprtim bolnikovim prsnim košem, kdaj zbojite, da se ne bi zmotili?

»Ne, da bi se bal zmote, to ne. Zavedam pa se odgovornosti pred vsako akcijo, ki sem jo pozneje naredil in zavedam se odgovornosti tudi med samo akcijo.«

— Toda v bistvu bi moral biti kirurg pravzaprav nezmotljiv človek, ker, kot ste rekli, neposredno posega v življenje ljudi...?

»Moral bi biti, ampak ni.«

— Jaz mislim, da morate biti pravzaprav manj zmotljivi kot recimo jaz, ker je tudi vaša odgovornost večja...

»Da, vse take stvari se dajo popraviti, pri nas pa se ne da popraviti, če se zmotimo.«

— Toda prav zaradi odgovornosti ste kirurgi najbrž manj zmotljivi kot drugi ljudje. Vaša odgovornost terja, da ste manj zmotljivi.

»Morda smo zaradi odgovornosti res prišli do tega, da smo v vseh trenutkih bolj pazljivi in mogoče, da se dá s tem zmanjšati zmote. V bistvu pa smo pravzaprav podvrženi vsem zmotam, ker smo ljudje.«

— Nekje sem bral, da bo kirurgija nekoč skoraj povsem izginila. Pogubila jo bo, je pisalo, zdravstvena preventiva. Kaj mislite vi o tem?

»Nihče ne bo bolj vesel, kot mi, če bo do tega res prišlo. Jasno je, da je bolje boleznim preprečevati, kot jih zdraviti. Vendar pa mislim, da bodo procesi staranja in izrabe ostali...«

— S tem mislite, da bo zamenjava človeških organov še zmeraj obstajala?

»Mogoče, da bo prav zamenjava organov prišla v ospredje. Pri daljši življenjski dobi ljudi bo treba napraviti tudi več operacij za nadomestilo izrabljenih organov.«

— Vem, da je lažje govoriti o uspehih kot o neuspehih. Kljub temu pa me zanima, če se spominjate kakega svojega posebnega neuspeha?

»Človek misli, da bo uspeh, pa doživi razočaranje.«

— Ste doživeli pri svojem delu že huda razočaranja?

»Hudo razočaranje je vsak neuspeh. Ker se ne more vsega narediti... V kirurgiji lahko računamo z odstotki. Vemo, da so taki in taki posegi zvezani z umrljivostjo kljub vestnosti in prizadevanju. Določene srčne operacije so praktično brez umrljivosti. Težji posegi pa so zvezani z 10 ali 20-odstotno umrljivostjo. Tega se ne da preprečiti. Kljub temu pa je to poraz, če vam tak pacient umre.«

— Prej ste omenili, da znamo pri nas izvesti že tudi najbolj zapletene operacije tako kot drugod po svetu. Zakaj pa morajo včasih zdravniki še vedno pošiljati bolnike na operacijo v tujino?

»Dostikrat se zgodi, da zdravniške komisije še vedno pošiljajo bolnike na srčne in ožilne operacij v inozemstvo, zlasti v drugih republikah. Take operacije stanejo na tisoče in tisoče dolarjev. Povprečna cena vstavitve umetne zaklopke v tujini se giblje okoli 6000 dolarjev. Umetna srčna zaklopka ameriške izdelave, ki jo uporabljamo tudi mi, stane od 225 do 270 dolarjev. Cena za vso drugo bolniško oskrbo pa je pri nas bistveno manjša in plačljiva v dinarjih.«



Kirurg dr. Miro Košak (slika na prejšnji strani): »Presaditev srca bi za ljubljansko ekipo ne predstavljala nobenega tehničnega problema.« »...Presaditev srca je tehnično lažji in krajši poseg kot istočasna zamenjava ene ali več zoklopk. To pa mi v Ljubljani delamo že rutinsko.«

Operacija na ljubljanski kirurški kliniki (levo)

ne regenerira in ni možno vzpostaviti prekinjene zveze med možgani in perifernimi izvršilnimi organi (hrbni mozeg, periferno živčevje itd.).«

— Ali potem domnevate, da se človeku nikoli ne bo posrečilo presaditi možganov? »Skoraj bi mislil, da je tu bariera, ki je tudi znanost ne bo mogla premagati.«

— Ali nemara ne kaže prav ta okoliščina, ki jo vi domnevate, da se namreč nikoli ne bo dalo presaditi možganov, na to, da človekov intelekt le ne proizvaja stroj? Ali nam ni narava sama prav s to nemogućnostjo dala dokaz, da človekov intelekt ne prihaja iz stroja?

»To, kar sprašujete, gre že daleč proč od kirurgije. Tu bi se spustil že na področja, ki so že bolj filozofske narave.«

— Prej, ko sem vas vprašal o človeškem telesu, sem vas mislil vprašati še to, če morda zato, ker človeško telo tako dobro poznate, ne vidite v njem nobene lepote?

»Tega pa ne bi mogel reči. Čeprav imam malo časa, da bi se ukvarjal z literaturo in umetnostjo, pa moram vendarle reči, da lepo grajeno človeško telo, da lepe stvaritve rad gledam v umetnostni galeriji ali kje drugje.«

— Jaz sam mislim, da človeško telo znotraj ni lepo?

»Posebno v trebuhu ne, kaj? Drugo je, če gleda človek podobo, drugo pa, če vidi človek na operacijski mizi bolnika. Tam vidiš stvari, ki jih je treba popraviti. To so oči kirurga, drugo pa so oči človeka, s katerimi gleda v umetniški galeriji lepoto umetniškega dela.«

— Torej imate dva para oči?

»V tem pomenu že.«

— No, jaz sem pri tem človeškem telesu mislil na živega človeka. Mislim, da vi ne morete imeti nobenega občutka, če vidite, recimo lepo žensko, ker veste do potankosti, kakšno je človeško telo, ker veste, kakšno je telo znotraj, ker veste, da notri ni lepo... »

»Mislim, da povzroči pri meni ta podoba čisto podobne občutke kot pri drugih.«

Primož Zagar

— Res, velik prihranek...

»Za preostale devize pa bi lahko nakupili marsikatero aparaturo... Pri nas v Jugoslaviji, kot sem že povedal, delamo prav vse s področja srčne in ožilne kirurgije.«

— Razen transplantacije srca?

»O tej transplantaciji pa mislim, da je boljše, če naših bolnikov ne pošljamo v tujino. Neka statistika o preživelosti srčnih transplantirancev in tistih, ki so v isti ustanovi čakali na transplantacijo, pa letem niso presadili src, ker ni bilo ustreznih dajalcev, je pokazala tole: ljudje s presajenim srcem so živeli povprečno samo dober mesec dalje kot tisti, ki so čakali na transplantacijo.«

— Vi človeško telo odlično poznate. Anatomijo obvladate do kraja...

»Seveda, to je predmet, ki sem ga na univerzi z desetko polagal... Vsak kirurg mora poznati anatomijo do kraja...«

— To sem vas mislil vprašati: Človeško telo poznate do potankosti. Kako pravzaprav vi, ki veste vse o telesu, gledate na človeka?

»Človek kot ga jaz gledam, je pravzaprav stroj in sicer zelo izpopolnjen stroj s številnimi sestavnimi deli in kemično fabriko, ki pa mu določene vrednost daje le njegov intelekt.«

— Ampak, potem proizvaja stroj tudi intelekt?

»Intelekt tudi nastaja iz tega stroja. Naravoslovne vede imajo bodočnost, da bodo lahko globlje prodrle tudi v sam intelekt, ki je produkt biokemičnih dogajanj. Že sedaj se da z različnimi medikamenti vplivati na človekovo obnašanje, čeravno bistva vseh teh biokemičnih dogajanj še ne poznamo.«

— Ali bi vi operirali na srcu kakega svojega sorodnika, denimo, najbližjega sorodnika, recimo, ženo ali otroka?

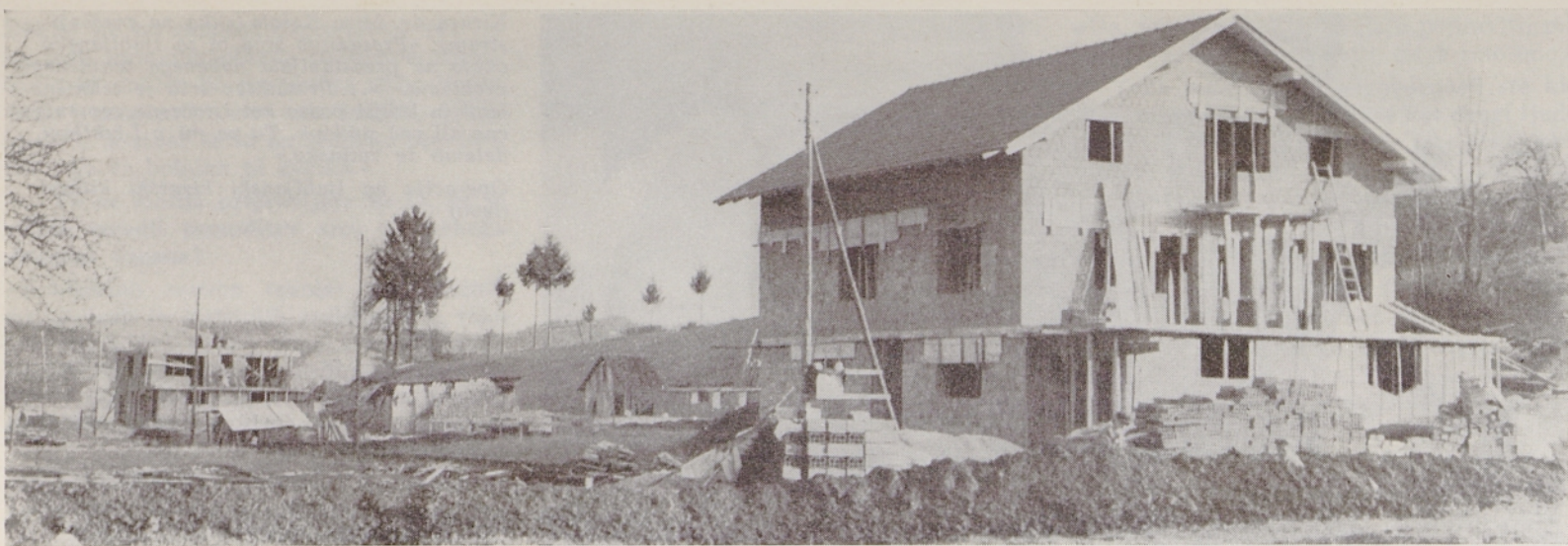
»Milim, da bi se v skrajnem primeru odločil tudi za to, ampak mislim da je bolje to prepustiti svojim kolegom, kot pa se sam prepustiti sentimentom, ki jih noben človek ne more črpati iz svojega življenja.«

— Ali ni potem človek le še nekaj drugega kot samo stroj?

»To je sigurno. Toda med našim delom moramo te stvari dati na stran.«

— Ker pravite, da je človek stroj, bi vas rad vprašal tole: Ali se bo nekoč po vašem čalu presaditi tudi možgane?«

»Možgane bi se dalo transplantirati tudi danes, ker jih lahko z umetnim krvnim obtokom ohranimo pri življenju. Toda ti možgani ne morejo dobiti povezave z drugim telesom, ker se centralni živčni sistem



Pred začetkom gradnje hitre ceste

Vas Hribce se je umaknila cesti

Vasica Hribce pri Uncu na Notranjskem je do nedavnega živela svoje mirno in spokojno življenje, umaknjena od vrveža zunanjega sveta. Ljudje so hodili delat v bližnje industrijske kraje, nekaj pa so prinesle tudi kmetije, travniki, polja in gozd, ki so jih prebivalci kljub zunanjim službam obdelovali. Kdor pa danes pride v vas, se zgrozi. Na obeh straneh ceste štrlijo v nebo razvaline, mrtva okna nemo zro na blatno vaško ulico. Vas je porušena. Ni je podrl potres, ni je upepelil požar, kmečki domovi so postali žrtve sodobne avtomobilske ceste, ki bo potekala tu skozi proti Postojni. Hiše so podrli lastniki sami in zanje seveda dobili odškodnino.

Na samotni cesti sem srečal starega očanca z gromozansko velikimi »muštacami« in ga pobaral za pot. »E, kar tule pojdite, saj boste videli razvaline ob cesti. Tudi ljudje bodo v vasi, tisti, ki so podrli, zdaj gostačijo pri sosedih,« je dejal.

Potrkal sem kar na vrata enonadstropne kmečke hiše in nisem se zmotil. Na kupu sem dobil kar tri »porušence«, ki so si že prej bili dobri sosedje, skupna usoda pa je njihovo prijateljstvo še bolj utrdila. Manjkala sta le dva gospodarja, vsega skupaj so porušili pet domačij, ta dva pa sta bila na drugem koncu Unca, kjer že rastejo novi, modernejši domovi.

Kmet Anton Bajt je moral podreti stanovanjsko hišo in gospodarsko poslopje, od-

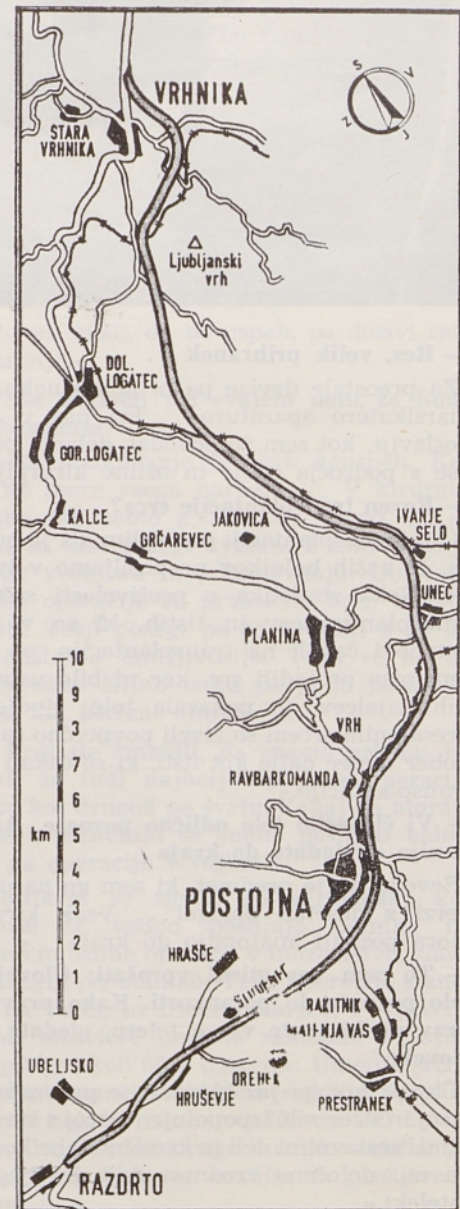
vzeli pa so mu tudi 60 arov zemljišča. »Za vse sem dobil nekaj več kot trideset milijonov starih dinarjev,« je dejal. »Sicer sem želel, da bi mi občina dala zemljo kje drugje v zameno, vendar je niso imeli, zato sem vzel denar. Podjetje Gradišče iz Cerknice mi že gradi novo modernejšo hišo, tam kjer zidajo tudi drugi, ob cesti iz Unca proti Rakeku.

Anton Udovič, drugi oškodovanec, je upokojenec, ki pa je še vedno trdnega zdravja in rad dela na kmetiji.

»Podrl sem hišo ter goveji in svinjski hlev. Poleg tega mi je šlo tudi precej zemlje. Odškodnine sem dobil 16,5 milijona starih dinarjev in že tudi zidam drugo hišo. Z občino smo se dogovorili, da bomo sami podrli hiše in da lahko iz razvalin uporabimo ves gradbeni material. Vendar pri naših domovih ne bo prišel v poštev, ker so bile stare hiše večinoma grajene iz kamna. Pri svoji bom uporabil le strešno opeko, drug gradbeni material pa bo povsem nov,« se je razgovoril Anton Udovič.

Tretji, ki sem ga srečal, je Matevž Mlinar, ki je bil zaradi ceste le ob gospodarsko poslopje.

»Hotel sem, da bi mi poleg skednja in hleva odkupili tudi hišo, saj bo šla nova cesta le tri metre od nje. Vendar so mi zanj ponudili le 12 milijonov. To pa je odločno premalo. Sicer bom moral pristati na to ceno, ker ne morem nikjer ob hiši postaviti novega skednja,« je pripovedo-



val. »Pa tudi nova cesta bo tu nad našimi hišami na osemnajst metrov visokem mostu prek doline in bo zato hiša vedno v senci. Pa še ropot, tega bi bilo veliko.«

Kljub temu, da novi domovi še niso narejeni, so morali bivši lastniki podreti hiše in si za čas gradnje priskrbeti stanovanja. Vendar jim je občina v Cerknici plačala dveletno najemnino za stanovanja.

Nove hiše, velike, svetle in prostorne pa že rastejo. Malo težko se je bilo posloviati od hiš, kjer so preživel tako časa, kjer so bili nekateri tudi rojeni, vendar bo šlo. Novi domovi bodo lepši in modernejši, saj odškodnine niti niso bile majhne. Za lepo hišo pa marsikdo rad doda kak dinar iz svojega žepa.

Prihodnje leto pa se bo nad starimi hišami z griča na grič že dvigal ponosen osemnajst metrov visok viadukt, po katerem bo tekla glavna žila Slovenije, nova avtomobilska cesta.

Bo z rušenjem starih in z gradnjo novih domov vmešavanja ceste v življenje odročne vasi konec? Bo tekel promet po cesti svojo, življenje ob njej pa spet drugo pot? Težko je že danes podati sliko za prihodnjih deset let, vendar lahko z gotovostjo trdimo, da bo cesta prinesla tudi okoliškimi prebivalcem več dohodkov, kot so jih imeli doslej. Ne pri gradnji; tu bo gospodarila sila strojev, čovek ali konj nimata kaj iskati, pač pa kasneje po turističnem razvoju. Vsi vemo, da ima Notranjska največ prirodnih pogojev za razvoj turizma pri nas, z zajezitvijo Cerkniškega jezera so se možnosti še povečale. Vemo tudi, da so bile vse notranjske znamenitosti, razen Postojnske jame seveda, zanemarjene in neizkoriščene. Tujci in domači gostje so lahko hodili občudovat le skorajda prvobitno naravo, ko pa se je zahtevalo kako večje ugodje, možnosti rekreacije ali kaj, kar je značilno za velike turistične centre pa je bilo končano. Cesta zdaj bo, promet po njej tudi in odcep od hitre ceste blizu Unca.

Janez Zrnc

Slika ob naslovu: Stare hiše so se umaknile bodoči cesti, zrastle so nove

Trasa prve slovenske in jugoslovanske štiristežne avtomobilske ceste od Vrhnike do Razdrtega

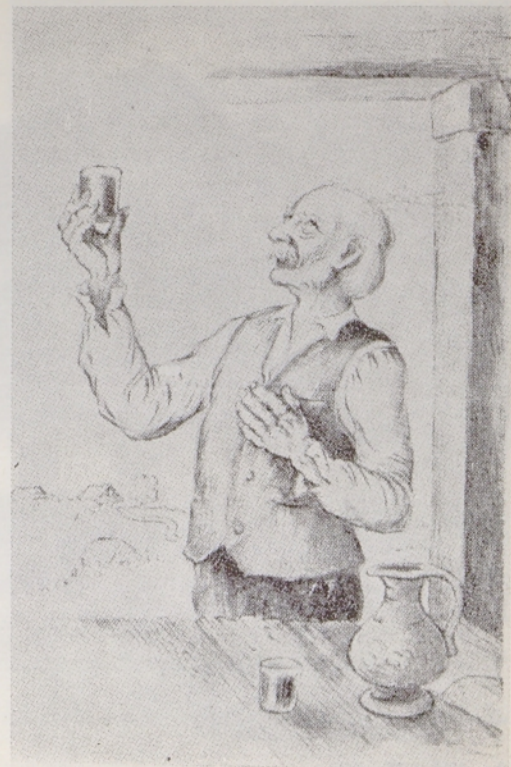
Zaščita slovenskih vin

V slovenski skupščini razpravljajo o predlogu zakona o označevanju kvalitetnih slovenskih vin

Srečna je dežela ta, ki cviček ima...

V slovenskih vinorodnih okoliših, v jeruzalemsko-ormoških gorinah, v Halozah, na Bizeljskem, Dolenjskem, Krasu, Vipavskem, Goriškem in v Brdih pridelujejo vina, ki se po kakovosti lahko kosajo z najboljšimi vini na svetu. Ker vsebujejo večinoma manj alkohola, a več kisline, so v današnji dobi motorizacije še toliko bolj iskana. Ljutomerčana, laški in renski rizling, šipon, ritznojčan, dolenski cviček, metliško črnino, teran, vipavčana, briško rebulo in merlot poznajo ne le doma, ampak širom po svetu, saj jih kupujejo mnoge zahodnoevropske dežele (Velika Britanija, Zahodna Nemčija, Švica, Italija, skandinavske dežele itd., Združene države Amerike in tudi vzhodnoevropske države). Kljub tolikšnemu slovesu slovenskih vin pa spremljata njihovo negovanje in prodajo dve veliki slabosti. S prvo se srečujemo vse češče na domačem trgu, ko vinski trgovci in tudi nekateri vinogradniki na veliko in nenadzorovano mešajo s slovenskimi vini cenena in veliko slabša južna vina z večjim odstotkom alkohola, nato jih pa največkrat prodajajo pod imeni naših znanih vinogradniških okolišev ali pa pod novimi imeni, ki vnašajo med slovenske potrošnike vedno večjo zmedo.

Druga slabost je v tem, da kakovost slovenskih vin ni zaščitena na tujih trgih. Prav v zadnjem letu daje namreč večina evropskih držav velik poudarek temu, da z zakonskimi predpisi opredeljuje kako-



vost vina, izvor in njegovo zaščito. Zahodna Nemčija je npr. aprila lani spopolnila vinski zakon in določila, da lahko na njen trg dovažata kakovostna vina samo tisti, ki jih je v domači državi zaščitil s predpisi. Torej se lahko tudi zgodi, da bi omenjena znana slovenska vina na nemškem trgu zaradi pomanjkanja predpisov kratkomalo uvrstili med navadna vina, ki pa imajo za 0,30 do 0,50 marke slabšo ceno. Razlogi, spričo katerih je treba napraviti na vinskem trgu red, so jasni. Slovenski vinogradniki in trgovci so se že sporazumeli o zaščitnem znaku in ga položili pri mednarodnem uradu v Ženevi. Vendar vse to še ne zadostuje. Kakovost vina je namreč nujno tudi zaščititi z zakonskimi predpisi.

V slovenski skupščini je prav zdaj pred poslanci predlog zakona o označevanju vina. Zakonski osnutek ureja označevanje vina po zemljepisnem poreklu, kakovosti in po sortah trte ter način, po katerem bi dajali vino v promet. V zvezi z označevanjem vina po kakovosti je v predloženih predpisih določeno, kaj je »vrhunsko vino«, »visokokvalitetno vino«, »visokokvalitetno mešano vino«, »kvalitetno vino«, »mešano kvalitetno vino«, »čisto sortno vino«, »peneče vino« in kaj so kakovostna vina s posebnimi oznakami. Na vseh vinih, ki se dajejo v promet pod oznako kakovosti, pa bi moralo biti omenjeno ime vinogradnika in tistega, ki je vino polnil.

Tone Čuk



dr. Niko Kuret

Prekmursko gostüvanje

*Prekmurska domačija (levo zgoraj)
Z borovega gostüvanja (zgoraj)*

Na severovzhodu Slovenije, v tako imenovanem panonskem območju, imenujejo ženitovanje ali svatbo z značilnim imenom »gostüvanje«. Gostüvanje torej obhajajo v Prlekiji, gostüvanja imajo v Prekmurju.

Med slovenskimi ženitovanji je prekmursko gostüvanje dolgo časa ohranilo svoj strogo obredni značaj. Gostüvanje je bilo resničen obred, ki je zanj v mnogih izdajah izšlo »obredno besedilo« v posebni drobni knjižici, naslovljeni (v starem pravopisu) »Sztarisinstvo i zvacinsztvo«; zadnjič so jo natisnili v Murski Soboti leta 1929. Že pred zadnjo vojno se je gostüvanje v Prekmurju le še redkokje obhajalo po popolnem starem obredu. Opuščali so zdaj ta, zdaj spet drug del.

Prav po starem pa je bilo takole:

Fant, ki si je izbral dekle, je moral poiskati resnega možaka in ga prositi, da bi mu bil za »starešino«. Starešina je nato v fantovem imenu šel snubit ali, kakor so temu rekli: »v ógledi«. Starešina je prišel v hišo in v daljšem obrednem govoru zasnubil nevesto. Če so bili starši zadovoljni, se je moral pogoditi o vsem potrebnem. Včasih ni bilo dosti zakonov iz ljubezni, navadno so bili gospodarski razlogi na prvem mestu. Zato je bilo važno, da dobi nevesta kakšno njivo ali kakšno glavo živine več — in naloga starešine je bila, da

izgovori ženinu čim večjo doto. To seveda tudi pri zakonu iz ljubezni ni bilo brez pomena. Na koncu so določili čas poroke, starešina pa je ob slovesu naštel, kaj bo do tistega dneva pustil pri hiši: »... eden štrnják vina, bika trtjáka, gosaka petaka, reco kveco, tolstega brava, kokota pevca...« Včasih pa sta šla v ógledi oba, starešina in snubec. Tedaj je govoril starešina drugače. Pripovedoval je, kako sta šla z »mladencem« po svetu, videla ptice v logu in ribice v vodi, vsako s parom, in mladenec si je tudi zaželel tovarišico. Prikazala se jima je zvezda in ju popeljala naravnost k tej hiši...

Zaroka je bila dogovorjena, zaročenca sta si zamenjala obredna darila: »mladožéneec« je dal »snehi« pet goldinarjev, en »petič« manj, ona pa njemu robec in pogačo.

Treba je bilo nato iti »k zapisávanji« v župnišče. Z zaročencema sta šla obe starešini — vsak zaročenec je imel svojega — z njima pa »posnehálja«, ki je bila žena enega izmed starešin. Posnehálja je imela v culi koščke »vrtanika«, da jih je delila vsem, ki so jih spotoma srečavali. Ko so v župnišču opravili, so se na nevestinem domu zbrili starši k »zápitkom«, kjer so se domenili glede poroke.

Teden ali dva pred poroko se je začelo vabljenje. To sta opravljala dva vabovca,

ki jima pravijo »zvača« ali »pozvačina«. Za ta nelahki posel je bilo treba najti pripravna človeka: imeti sta morala namazan jezik, morala sta imeti obilno mero šegavosti in okretnosti. Pozvačin je imel posebno nošo: okoli in okoli sebe si je navesil pisanih rut in brisač, na glavo si je posadil visok klobuk, ki so mu od krajev frfotali pisani trakovi; ti trakovi so mu deloma zakrivali obraz, tako da ga ni bilo lahko spoznati. Pod kolena si je pritr dil zvončke, ki so žvenketali ob vsakem koraku, v eni roki je držal leseno sekirico, na katero je bila napeta ježeva koža, v drugi pa rog, »krnét« (cornet). Čez pleča si je vsak obesil leseno čutaro z dvema predeloma, »kúlač«; v enem predelu je bilo vino, v drugem pa proso. Včasih je imel dve čutari, v eni vino, v drugi proso. Kogarkoli je srečal spotoma, mu je ponudil piti. Kaj rado se je zgodilo, da si je pivec namesto vina, »mleka naše snahe«, nasul prosa v usta. Pozvačina sta uganjala norčije in burke, preganjala pse in otroke, ki so ju dražili, skakala sta sem in tja in obiskovala hišo za hišo, kjer jima je bilo naročeno vabiti. Ko sta prišla do hiše, sta najprej po zemljevidu — starem časopisu — ugotovila, ali sta prav prišla, nato pa sta odkolovratila v hišo. Z norčijami sta začela svoj slovesni vabilni govor, v kate-

rega sta vpletla evangelij o ženitnini v Kani, in ga končala s šaljivim naštevanjem dobrot, ki so jih pripravili za gostüvanje. Na pozvačinove besede je primerno obredno odgovoril hišni gospodar, nato pa ju je povabil k mizi. Moral je srkniti iz pozvačinove čutare, zato pa ji je dolil domačega vina, tako da je bila čutara zmemrom polna. Pozvačina sta bila nazadnje, če sta hodila okrog teden ali dva, od norenja in od pijače že vsa zmešana.

Priprave za gostüvanje so se začele že teden dni pred poroko. Zbrale so se kuharice iz soseščine in začele peči in cvreti. Povabljenе gospodinjé so jim nosile živeža vseh vrst. To so bila poročna darila — vse v naravi. Tudi mladoženca sta si poslala darila: on njej židano ruto, ona pa njemu srajco, na kateri je rokave zvezala »da bi je mož ne mogel tepsti«.

Poroka je bila navadno v nedeljo z veliko mašo. Svatje so se odpravili v cerkev peš: ženin in nevesta, dva starešina, dva »držbina« (druga), dve »posvārbici (družici), posnehālja pa godci ali vsaj harmonikar. Spet je posnehālja delila spotoma mimo-idočim koščke vrtnika. Ko so se svatje vračali iz cerkve, sta ju pričakala pozvačina.

Kosilo so imeli na nevestinem domu in trajalo je skoraj do večera. Pred večerjo so šli družbani in posvarbice, starešine s posnehāljo, pozvačini in godba k nevestini botri »po pletenček« — veliko ženitovanjsko pogačo, okrašeno s papirnatimi cveticami, ki jo je nato družban odnesel na gostüvanje.

Večerja je trajala pozno v noč, nemalokdaj do jutra. Na začetku je nevesta svate pokropila z vodo, nato pa vrgla po sobi orehov in lešnikov. Med posameznimi jedmi so bili daljši odmori, med katerimi so plesali in peli. Starešina je imel pred vsako jedjo primeren kratek nagovor. Pri darovanju denarja so družbani hodili s krožnikom od enega svata do drugega. Posebnost prekmurskega gostüvanja so bili »nākloni«, napitnice. Vsak svat je moral z resno ali šaljivo napitnico zaželei mladoporočencema srečo. Ko je nagnil svoj kozarec, je godba zaigrala »tuš«.

Za konec gostüvanja je starešina spregovoril daljši poslovilni govor mladoporočencema, nato pa staršem in svatom. Kdor je po tem hotel, je lahko še ostal za mizo. Naslednji dan je bila gostija na ženinovem domu.

Zjutraj je šla nevesta z posnehāljo k maši, nato pa je na domačem dvorišču, stoječ na svinjskem koritu, »kopānji«, delila otrokom razne jedi.

Prvo nedeljo po poroki so imeli na nevestinem domu »prvešče«, gostijo, ki so se je na udeležili najbližji sorodniki.

Stane Jesenovec

Kako si naredim avbo

Ob številnih kulturnih in folklornih prireditvah v Sloveniji nas spremlja vse več ljudi, oblečenih v gorenjske narodne noše. Ko opazujemo lepoto naše narodne kostumografije, nas pogosto navdaja občutek navdušenja, tako nepojmljivo lepa se nam zdijo ta oblačila. Marsikdo si s posebno pozornostjo ogleduje ženska pokrivala: pečo in posebno avbo. Take avbe izdeluje tudi Anica Križnar iz Godešiča 40 pri Škofji Loki.

»Že dolga leta se ob raznih slovesnostih rada napravim v narodno nošo,« mi je pričela pripovedovati Anica. »Nekaj let sem si nošo izposojala. Kljub temu, da so me lastnice dobro poznale in so vedele, da jo bom za gotovo vrnila, so nerade dajale iz rok to bogastvo. Posebno težko sem dobila avbo.

Ob neki priložnosti sem kupila blago, primerno za izdelavo obleke za nošo. Na to blago sem kmalu pozabila. Pred proslavo ob odkritju spominske plošče Antonu Hafnerju na Godešiču sem bila spet na trnjih, ker nisem mogla nikjer dobiti noše. Takrat se je spomnil mož na blago, ki je ležalo v omari in rekel: »Sama si sešij nošo, saj imaš blago in tudi šivilja si!« Res sem poprijela za delo in kmalu sem imela izgotovljeno obleko, srajčnik, predpasnik in ruto. Toda še vedno nisem imela popolne noše, saj mi je manjkala avba. Ko je mož spoznal mojo zadrego, me je spodbudil, da sem izdelala še avbo. Pri delu mi je z navsveti pomagala neka znanca iz Virmaš. Tako sem po naključju izdelala prvo avbo, a še najmanj sem pričakovala, da bo neki znanki tako všeč, da mi jo bo namesto vrnila, raje odkupila. Tako je izdelovanje teh ljudskih umetnin postalo moj konjiček.« Na različnih prireditvah so Anico spraševali, kje je dobila tako lepo avbo. Povedala jim je, da jo je izdelala sama, in že je prejela prva naročila. Deževne popoldneve in večere, ko mož gleda televizijo, Anica poseda s kvačko in iglami v rokah in ustvarja nove, še lepše in popolnejše izdelke. Pri izpopolnjevanju znanja ji priskočijo na pomoč svetovalke ljubljanskega



trgovskega podjetja »Dom« in znanke, ki se ukvarjajo s podobno dejavnostjo. Veliko pa prispevajo k izboljšavam tudi Aničine bistre oči, ki na prireditvah skrbno opazujejo pokrivala udeleženk in si zapomnijo najlepše detajle.

O tem, kako izdeluje avbe, mi je Anica povedala: »Najprej naredim zlato okrasje: grozde, pšenična klasja, križ, srce, razne okrasne robove idr. S tem je največ dela. Iz posebne zlate niti skvačkam mrežico, ki jo nato zapolnjeno izoblikujem v železni okrasek. Okraske za eno avbo izdelam približno v štirinajstih dneh. Skupno je za eno avbo potrebno okoli 50 okraskov.

Ko so okraski izdelani, narišem na zadnjo stran črnega žametnega blaga vzorec. Tega nato pošijem z rumeno nitjo, tako da je viden tudi na sprednji strani blaga. Na vsiti vzorec nanese okrasje. Najprej pritrdim osrednji lik, nato pa prišijem like, ki so razvrščeni proti robovom. Vse skupaj nato obrobim z zlatim robom. Za to delo potrebujem okoli 40 do 50 ur časa.«

Ko je sprednji del avbe izdelan, naredi iz lepenke »ohišje« avbe. Na sešito »ohišje« nato položi rdeče blago, nanj pa prišije »organdi.« Notranjost avbe še obloži z blagom tako, da se manj umaže. Na izgotovljeno avbo pritrdi še trak, v katerega vtke nageljne ali vrtnice.

Marsikdo od vas, dragi izseljenci, gotovo premišljuje, s kakšnim darom bi presentil ženo ali dekle. Morda bo ravno avba, ki vam jo bo izdelala Anica, prinesla v vaš dom prijeten spomin na domovino.

Med Slovenci v ZDA in Kanadi

V decembru preteklega leta se je v Združenih državah Amerike in Kanadi mudil vodja kulturno-prosvetnega sektorja na Slovenski izseljenski matici Stane Česaček. V obeh državah je obiskal številne slovenske naselbine, organizacije, društva in posameznike in se dogovarjal o vsem potrebnem za organizacijo turneje ansambla Lojzeta Slaka. Skoraj je nemogoče popisati vsa njegova lepa doživetja in srečanja, saj bi jih bilo za kar zajetno knjigo. Zato smo mu postavili kar nekaj vprašanj in ga prosili, naj v odgovorih strne nekaj vtisov.

V katerih krajih v ZDA in v Kanadi si se ustavil?

Verjetno bi mi vzelo preveč prostora (ki mi je skopo odmerjen), da bi našteval vse kraje, ki sem jih med potovanjem obiskal. Na kratko naj povem, da sem bil v 30 dneh, kolikor je trajalo moje potovanje, v 11 zveznih državah ZDA in v 17 mestih, v Kanadi pa v 4 pokrajinah in 6 mestih. skupaj bi pomenilo, da sem obiskal 23 mest. Mogoče še podatek: v tem času sem prepotoval — največ z jeklenimi ptiči — okrog 12.000 milj ali ca. 21.000 kilometrov.

Narodnozabavni ansambel Lojzeta Slaka je dobro znan med našimi rojaki na tujem. Kako so slovenski rojaki v ZDA in Kanadi sprejeli pobudo za obisk njihovih novih naselbin? V katerih krajih bo gostoval in kdaj?

Pobudo, da bi prišel na gostovanje v Združene države Amerike in Kanado naš narodno zabavni ansambel Lojzeta Slaka, so dali naši rojaki sami, oziroma nekatera njihova društva in organizacije. Povsod so z veseljem sprejeli našo odločitev in moram reči, da nisem imel težkega dela, saj je ansambel »Slak« med Slovenci v Združenih državah Amerike in Kanadi vsaj tako popularen kot pri nas doma. Zagotovo bo ansambel nastopil v tehle krajih: ZDA:

3. septembra v ENON VALLEY-yu na konvenciji SNPJ; 4., 5., 6. in 7. septembra v Clevelandu v Slovenskih domovih oziroma farmah Slovenske dobrodelne zveze in Slovenske narodne podporne jednote; od 11. do 18. septembra bo ansambel gost naših rojakov v Pennsylvaniji. Nastopil bo najmanj 5-krat v Pittsburghu, Herminieju, Strabanu, Johnstownu; 19. septembra bo

do nastopili v Detroitu; 20. in 26. septembra v Chicagu, vmes pa verjetno še v Garyju, St. Louisu in mogoče v Milwaukeeju; 27. septembra bo nastopil v Waukeganu; 2. oktobra v Elyju in 3. oktobra v Chisholmu v Minnesoti; 4. oktobra v Denverju in 9. oktobra v Pueblu, Colorado; 10. oktobra v San Francisku in 11. oktobra v Fontani v Kaliforniji.

V Kanadi pa so dogovorjeni nastopi: 16. oktobra v Vancouvru v British Columbij, 17. oktobra v Edmontonu, Alberta, 18. oktobra v Port Arthurju, Ontario, 22. in 24. oktobra v Torontu, Ontario, 23. oktobra v Hamiltonu, Ontario in 25. oktobra v Montrealu, P. Quebec.

Seveda pa bo prav gotovo še kje drugje nastop, saj smo v dogovoru še z nekaterimi kraji. Povedati moram še to, da so v vseh krajih izvolili posebne odbore »Slak Comitee«, ki bodo pripravili vse potrebno, da bo gostovanje čim bolj uspelo. Podrobneje vas bomo seznanili v eni prihodnjih števil.

In učbenik slovenščine za angleško govoreče potomce Slovencev — ali radi segajo po njem?

Moja druga naloga, ki sem jo imel, je bila seznaniti izseljenske organizacije in društva s pravkar izšlim tečajem slovenskega jezika, ki ga je izdala naša Matica. Zanimanje za tečaj je precejšnje, posebno še med potomci naših izseljencev, ki bi se zato, ker jih je vedno več, ki prihajajo na obisk v rojstno deželo svojih staršev.

Za zaključek pa nam zaupaj še svoje doživetje, ki ti bo najbolj ostalo v spominu ...

Prijetnih in nepozabnih doživetij je toliko, da bi težko izbral samo enega. Prav nič nisem čutil, da sem daleč od svojega doma, saj sem bil povsod lepo po domače sprejet. Nepozabno je bilo srečanje z mladimi pevci 2. krožka SNPJ v Clevelandu, ali srečanje z našimi rojaki v Chicagu, ali pa večer, ki sem ga preživel v domu za ostarele v Fontani. Do srca mi je segla slovenska pesem, ki so mi jo zapeli v pozdrav Nina, Helena, John in Tony Hočevnar v Burlingontu v Kanadi. Ko so me peljali gostitelji Mr. Tony Petkovšek in Edi Kenik iz Clevelanda proti Detroitu, sem zaslišal v radiu lepo slovensko pesem, ki je bila namenjena prav nam v pozdrav oziroma za srečno pot.

Prvi stolpec:

Dom Slovensko-kanadskega društva v Edmontonu. Člani društva so odkupili staro šolo, ki so jo preuredili in dozidali, tako da imajo zdaj prijetne prostore za kulturne prireditve in zabave, poleti pa lep izletniški prostor

Pred hišo Novakovih v Chisholmu, Minn. Od leve proti desni: hčerka Jenie, Mrs. Jenie Novak (moja teta Johana), Frank Tekautz, predsednik Slovenskega doma v Chisholmu, sin Mrs. Novakove Jože in Čiro Lendovšek

Predsednik Slovenskega društva v Vancouvru, Kanada, Lojze Majcen ter žena podpredsednika društva Anica Daničič s hčerko Rosemary.

Rojak Edward Tomšič, prvi podpredsednik SNPJ, nas je peljal na krajši izlet proti Mexicu. V mestu Raton smo srečali rojaka Ivana in Pavlo Slavec, ki sta bila prav tako kot Mr. Tomšič rojena v Baču na Notranjskem

Udeleženci razgovora o organizaciji koncerta ansambla Lojzeta Slaka v Denverju, Colorado

Drugi stolpec:

V domu za ostarele v Fontani. Upravnica doma Ana Proznick (stoji), Mrs. Mary Maajazič ter znana društvena delavca Mr. Frank in Minka Alesh.

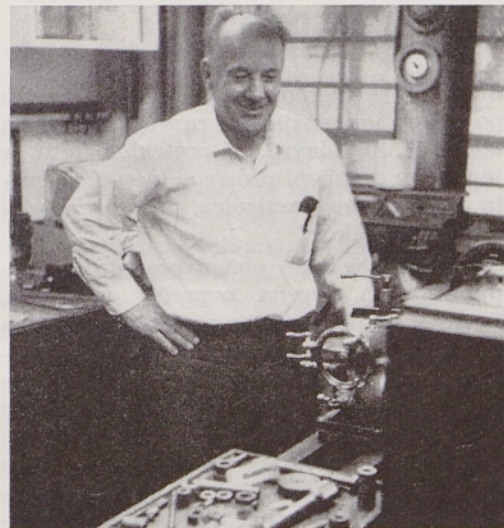
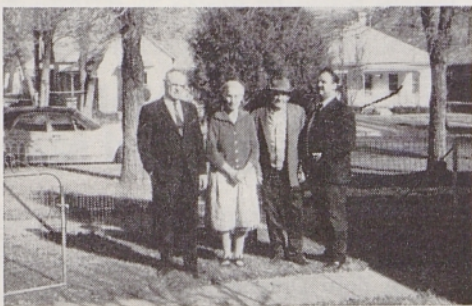
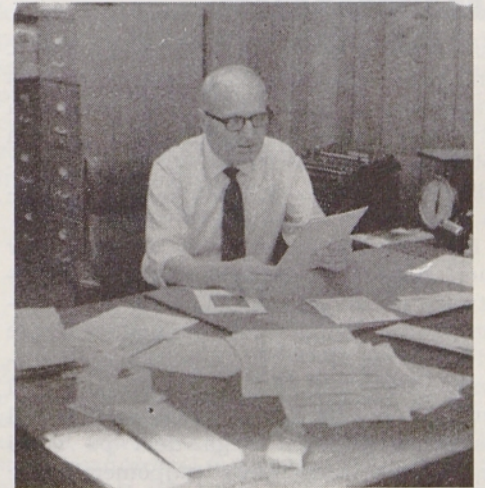
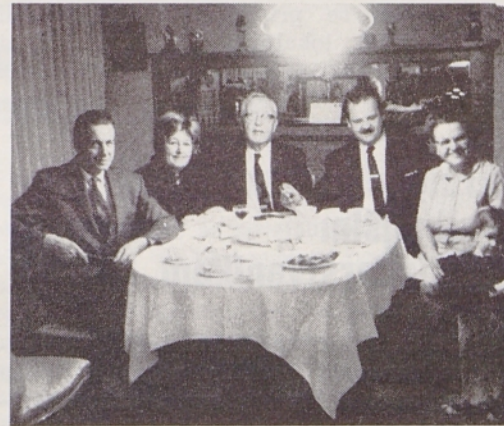
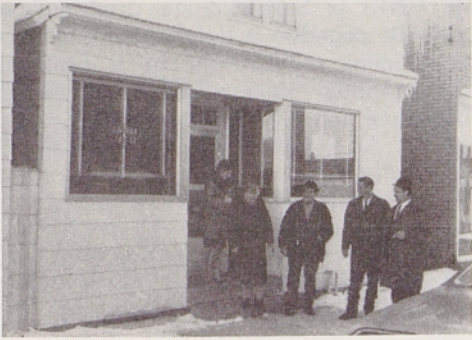
V Milwaukeeju, Wis., sem se srečal tudi z rojakom Frankom Ermencem (v sredi); pogovor z njim je bil zelo prijeten

Po koncertu moškega zbora »Slovan« v Clevelandu: od leve proti desni: Mrs. (ki ji ne vem imena), Mr. Frank Česen, Mrs. Anica Slapnik, Mr. Frank Bricelj, Miss Alice Kuhar, Mrs. Jana Bricelj in Mr. Tony Petkovšek (st.)

Rojak Frank Judnič je eden izmed direktorjev v ladjedelnici v San Franciscu, pa še marsikaj drugega. Njegov konjiček je, da si vse sam naredi. Prava paša za oči so njegove delavnice ...

Tretji stolpec:

Pevski zbor »Slovan« pod vodstvom Mr. Franka Vauterja med nastopom Slovenski dom v Waukeganu, Ill., kjer bo nastopal ansambel Lojzeta Slaka
Predsednik Zahodno slovanske zveze Mr. Anthony Jeršin, Denver, Colorado
V Denverju sem srečal tudi Johna in Tonyja Škrjanca. Oba sta veterana iz II. svetovne vojne. Njuna mati Jenie Škrjanc je doma iz Nemške vasi pri Ribnici





Edvard Kardelj 60-letnik

Vsa Jugoslavija je ob koncu januarja svečano proslavila 60-letnico velikega slovenskega in jugoslovanskega revolucionarja Edvarda Kardelja. Njegova življenjska pot, pot enega izmed največjih jugoslovanskih politikov in teoretikov, je bila plodna in bogata.

V času, ko so bili mednacionalni odnosi v stari Jugoslaviji najbolj pereči in najostrejši, je Edvard Kardelj izdal pod psevdonomom Sperans svoje najpomembnejše delo »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja«, knjigo, ki je bila takrat ena izmed temeljnih del partijskega programa. Izmed obsežnega publicističnega dela po vojni štejemo za Kardeljevo najpomembnejše delo knjigo »Socializem in vojna«.

Edvard Kardelj je sin proletarskih staršev — oče je bil krojač, nato hišnik, mati delavka v tobačni tovarni. Delavstvo in delavsko gibanje je spoznal že zelo zgodaj, zato je kmalu stopil na pot revolucionarja. Že kot mladenič se je vključil v partijsko gibanje in kmalu postal član najvišjega vodstva Partije. Član najvišjega vodstva Zveze komunistov je še danes.

Prav na dan njegovega jubileja, 27. januarja, je bil Edvard Kardelj v slovenski skupščini imenovan za častnega občana vseh slovenskih občin, pred tem pa je že prejel najvišje jugoslovansko odlikovanje, ki mu ga je izročil predsednik Tito.

Dan emigranta v Čedadu

V torek 6. januarja je bila v Čedadu (Italija) tradicionalna proslava dneva emigranta, ki ga organizira domače prosvetno društvo Ivan Trinko. Letošnja prireditev je bila zelo slovesna in so na njej prvič sodelovali tudi pevski zbori in recitatorji iz Beneške Slovenije s samostojnim programom. Pri kulturnem sporedu je sodelovalo tudi Slovensko gledališče iz Trsta, ki je za to priložnost pripravilo krstno predstavo Modri hlapec avtorja Izidorja Predana iz Čedadu. Razen številnih domačinov iz bližnjih in oddaljenejših vasi videmske pokrajine in nadiške doline ter številnih izseljencev, ki so doma iz teh krajev, so se prireditve udeležili tudi predstavniki lokalnih oblasti ter vidni slovenski društveni in politični delavci iz Italije.

Kraigherjeve nagrade najboljšim gospodarstvenikom

Gospodarska zbornica Slovenije je v začetku januarja podelila nagrade Borisa Kraigherja, ki jih daje kot priznanje strokovnim delavcem za izjemne dosežke pri organizaciji in vodenju podjetij. Letos so te nagrade prejeli: Vinko Božič, direktor konfekcija Lisca iz Sevnice, Gregor Klančnik, direktor Železarne Jesenice, Franc Nebec, glavni direktor trgovskega podjetja »Prehrana«, Danilo Petrinja, glavni direktor Luke Koper in dr. Ivan Turk, profesor ekonomske fakultete v Ljubljani.

Novo mesto — prvo v Jugoslaviji

Statistiki so ugotovili, da je Novo mesto po tempu industrijskega razvoja na prvem mestu v Jugoslaviji. V preteklem letu se je njegov družbeni proizvod, povprečni bruto dohodek na prebivalca, povečal za polnih 47 odstotkov!

Gospodarstvo v tej občini presega vsa republiška in zvezna poprečja realizacij. Samo v šestih mesecih preteklega poslovnega leta se je realizacija družbenega proizvoda v industriji povečala za 28 odstotkov (v Sloveniji je bilo poprečje 13 %, v zveznem merilu 11 %). Po rekonstrukciji bo tekstilna tovarna »Novoteks« povečala proizvodnjo za 11 odstotkov, število delavcev pa se bo povečalo samo za 10 odstot-

kov. Po proizvodnji avtomobilskih (camping) prikolic je novomeška IMV na tretjem mestu v Evropi. V farmacevtski industriji (tovarna zdravil Krka) pa je v Novem mestu zaposlenih 1000 delavcev, od katerih ima 260 visokošolsko izobrazbo.

Jugoslovanski VW

Firma Volkswagenwerke iz Wolfsburga v ZR Nemčiji in Združena metalna industrija UNIS iz Sarajeva sta pred nedavnim sklenili pogodbo o dolgoročnem poslovnotehničnem sodelovanju in o proizvodnji avtomobilov Volkswagen v Jugoslaviji. Montaža teh avtomobilov se bo v Bosni začela že v prvi polovici letošnjega leta, kot kooperanti pa sodelujejo še številna naša podjetja.

Radio Sevnica

Ob novem letu je v Sevnici začela delovati lokalna radijska postaja. Za svojo nazznanilno pesem so si Sevničani izbrali pesem »Zvedel sem nekaj novega«.

Nova blagovnica v Črnomlju

Konec preteklega leta so v Črnomlju odprli novo blagovnico, ki jo je postavilo trgovsko podjetje »Dolenjka« iz Novega mesta. Nova trgovina je dobro založena s tekstilnim blagom, konfekcijo, sobnim in kuhinjskim pohištvo, z gospodinjskimi stroji in drugim blagom za široko potrošnjo. Prvi dan je trgovina prodajala s precejšnjim popustom.

Smučarska žičnica

Na smučiščih pri Sodražici so konec preteklega leta odprli prvo smučarsko žičnico na tem delu Dolenjske. Razumljivo je, da je razveselila številne domače smučarje, pritegnila pa je tudi goste od drugod.

Čateške Toplice se širijo

V zdravilišču Čateške Toplice so pred kratkim končali z gradnjo novega naselja montažnih počitniških hišic, ki so jih postavili za hotelom. Že v času novoletnih praznikov je bilo v njih polno gostov. Hišice so ogrevane in zato vseljive pozimi in poleti.

Nič več v Južno Ameriko

Slovenska pomorska družba Splošna plovba s sedežem v Piranu je kljub težavam še naprej ohranila redno linijo okrog sveta, in sicer dvakrat na leto. Zaradi premajhnega zanimanja naših izvoznikov pa je morala ukiniti svojo redno linijo v Južno Ameriko. Za to bo gotovo žal tudi številnim našim rojakom v Argentini, Urugvaju in v Braziliji, ki so radi obiskovali naše ladje, ko so se zadrževale v južnoameriških pristaniščih.

Jugoslovansko »nacionalno« vozilo

Največja jugoslovanska tovarna avtomobilov »Crvena zastava« iz Kragujevca, ki izdeluje avtomobile po licenci Fiat, po najnovejših vesteh zaključuje priprave za izdelavo jugoslovanskega »nacionalnega« vozila. Strokovnjaki ga imenujejo tako zato, ker so ga konstruirali domači strokovnjaki. Predvidoma naj bi ga začeli izdelovati prihodnje leto. O lastnostih tega vozila Crvena Zastava še ni objavila natančnejših podrobnosti, ve pa se že, da bo imelo motor 1200 ccm.

V načrtu je, da bo kragujevska tovarna dobavila prihodnje leto tržišču 20.000 avtomobilov tega novega tipa. Leta 1972 bi jih izdelali 50.000, leta 1973 pa že 100.000. Od leta 1973, ko naj bi Crvena zastava končala sedanjo modernizacijo in razširila svoje zmogljivosti, bo novo vozilo prevladovalo v skupni proizvodnji avtomobilov te tovarne, iz katere bo prišlo 183.000 vozil na leto.

407 milijonov dolarjev za naše ladje

Jugoslovanske ladjedelnice bodo po doslej sklenjenih pogodbah izvozile do konca leta 1971 75 ladij v skupni vrednosti 407 milijonov dolarjev. Po informacijah pri zvezni gospodarski zbornici, bodo jugoslovanske ladjedelnice letos tujim kupcem dobavile 28 ladij v vrednosti blizu 104 milijone dolarjev. Osem jih bodo dobavili Sovjetski zvezi, šest Indiji, šest Panami, tri Veliki Britaniji, dve Norveški, dve Turčiji in eno Finski. Nekatera od teh naročil so bila že opravljena. Prihodnje leto bodo jugoslovanske ladjedelnice dobavile tujim kupcem 29 ladij v skupni tonaži skoraj 495 tisoč BRT. Leta 1971 pa nadaljnjih osemnajst ladij v vrednosti 119 milijonov dolarjev.

Hrastniška licenca prodana v Nemčijo

Znana firma »Lurdi« iz ZR Nemčije je od tovarne kemičnih izdelkov iz Hrastnika odkupila licenco za izdelovanje strojev za proizvodnjo fosforne kisline, soli in tripolifosfatov. Strokovnjaki hrastniške tovarne so stalno izpopolnjevali proizvodni postopek in same stroje, da so lahko povečali kapacitete za 70 odstotkov. Tehnološki postopek so poenostavili ter pocenili in izboljšali proizvodnjo.

Prodaja njihove licence zahodnonemški tovarni je velik uspeh in priznanje strokovnjakom te znane hrastniške tovarne.

Grb in zastava mesta Ljubljane

Ljubljana bo letos 9. maja praznovala 25-letnico osvoboditve. Odborniki skupščine mesta Ljubljane so sprejeli sklep, da naj bi Ljubljana ob tem svojem pomembnem prazniku dobila grb in zastavo. Grb naj bi predstavljal zgodovinsko tradicijo mesta, uporabljal pa bi ga povsod, kjer mora biti mestni znak (na nekaterih javnih napisih, turističnih spominkih itd.). Obenem naj bi Ljubljana ob tem svojem pomembnem praznovanju dobila tudi svoje posebno odlikovanje. To odlikovanje bi se podeljevalo tistim, ki so se s svojim življenjem in delom posebej izkazali med narodnoosvobodilno borbo ali pri povojnem razvoju Ljubljane. Grb in zastava pa bi veljala kot splošno veljavna znaka Ljubljane.

TAM je poglobil sodelovanje s firmo Deutz

Tovarna avtomobilov Maribor (TAM) je pred kratkim sklenila dolgoročno pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju z zahodnonemško firmo »Klöckner-Humboldt-Deutz«. V nemško firmo se po tej pogodbi vključuje kot samostojni poslovni partner. Mariborski strokovnjaki sodelujejo z velikimi razvojnimi laboratoriji pri Deutz in pripravljajo motorje, ki bodo v kratkem prvič zabrnili. Gre za serijo motorjev 413, ki jih bo za obe firmi izdeloval TAM; pri firmi Deutz pa bodo delali le močnejše motorje.

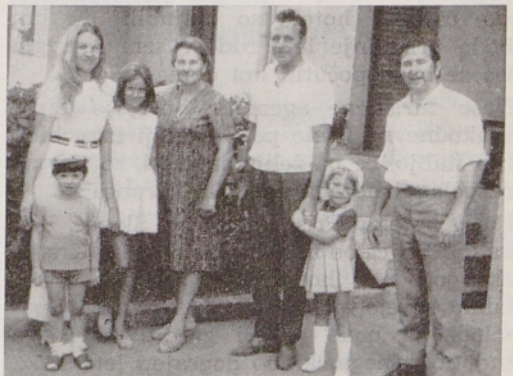
Do konca minulega leta so v TAM izdelali skupno 57.500 vozil, izmed katerih so jih 2760 prodali v tujino. Po novem proizvodnem programu bo TAM povečal svojo proizvodnjo od letošnjih 7000 na 13000 vozil.



Rekordno leto zlatih porok

V Pomurju je praznovalo lani zlato poroko nad dvajset zakoncev, med katerimi sta pred kratkim vnovič stopila pred matičarja tudi zlatoporočneca 71-letni Ivan Hozjan in njegova 70 let stara žena Marija iz Velike Polane pri Lendavi. Hozjanova, ki sta bila več let med našimi izseljenci v Kanadi in v ZDA, imata v Chicagu tudi hčerko Marijo, poročeno Petek. Pred dvema letoma je Hozjanova mama kljub visoki starosti poletela k svoji hčerki, ki je svojim staršem ob zlati poroki poslala ganljivo pismo. Prek Rodne grude sporočata ob njunem prazniku prisrčne pozdrave številnim prekmurskim izseljencem po svetu, zlasti pa veljajo njuni pozdravi z najboljšimi željami hčerki Mariji in vsej njeni družini.

Že pred nekaj meseci se je za stalno vrnila v Slovenijo mlada družina Gregorič iz Buenos Airesa. Albert je sin slovenskih staršev, rojen v Argentini, Milena pa stara »matičarka«, tudi zdaj je spet zaposlena na Slovenski izseljenski matici. Sinček Aleks pa je toliko Slovenec kot Argentinec...



V Kranjski gori je turizem na pohodu

Kranjska gora, vasica ob vznožju Vitranca, je postala v zimskih dneh naše največje zimskoturistično središče. Vsepovsod srečaš tujce, ki se sprehajajo v smučarski opremi, domačini so se med njimi kar nekako porazgubili. Saj res, kje so nekdanji vaščani?

Franceljna, sina tistega Franceljna, ki je še vlačil les iz težko dostopnih gozdov, srečaš danes za volanom novega avtobusa. Les, ki ga je s konji prevažal njegov oče, ni več donosen, sin danes vozi turiste. Janez, katerega oče in dedje so pasli živino po planinah, danes sprejema turiste v recepciji in z Micko, hčerjo tiste Micke, ki so ji gorenjski nageljni viseli z okna, lahko govoriš v veliki hotelski kuhinji. Življenje za vaščane se je spremenilo, danes jim pomeni turizem glavni vir za služka.

»Po narodnosti se pri nas gostje zvrstijo takole,« je dejal direktor hotelskega »koncerna« iz Kranjske gore Žarko Šanca. »Največ je Holandcev, ki že pet let prihajajo v večjih skupinah. Sledijo jim Italijani, Angleži, Belgijci, Francozi in drugi. Celo dva Venezuelca smo imeli letos tukaj.«

Ker imajo Holandci Kranjsko goro tako rekoč popolnoma zasedeno, sem poiskal dva izmed njih, zakonca Timmer, ki sta v Kranjski gori silvestrovala že šesto leto zapored. »Štiriinšestdesetega leta sva bila pri vas na morju. Bilo nama je tako všeč, da sva se pri vas odločila preživeti tudi zimske počitnice. Od takrat pa vsako leto. In vsako leto opažava mnogo napredka.« Tudi s cenami sta Holandca zadovoljna. »Nižje so kot v Španiji in Italiji, pa tudi ljudje tu so nama bolj všeč. Prav gotovo bova praznovala čez štiri leta deseto obletnico silvestrovanj v Kranjski gori.«

Tudi angleški turisti, ki so letos prišli prvič v večjem številu v organizaciji angleške agencije INGHAM, so zadovoljni. Pogrešajo le svoje tradicionalne popoldanske čaje. V hotelu so obljubili, da jim bodo prihodnje leto tudi v tem ustregli. Da se bodo počutili kot doma.

Naše turistične agencije prirejajo zanje vsakodnevne izlete po Sloveniji in v bližnjo Italijo, če pa želijo smučati, so jim na razpolago snežena pobočja Vitranca.

Poleg hotelov Prisank, Razor, Slavec, Erika in Planica bo že drugo leto stal v Kranjski gori nov hotel B kategorije, ki bo lahko sprejel od 240 do 280 gostov. Spomladi pa bodo pričeli graditi še enega tudi tolikšnega, ki bo dograjen leta 1972.

V obeh hotelih bo avtomatsko štiristezno kegljišče in zimski bazen za kopanje. Leto kasneje pa predvidevajo še gradnjo posebnega hotelskega naselja, kar bo postavilo Kranjsko goro med vodilna zimskoturistična središča Evrope.

Smučišča na Vitrancu in kapacitete žičnic so že zdaj preobremenjene, zato se pripravljajo načrti tudi v tej smeri. Predvsem bo treba Vitrančeva pobočja sistematično obdelati, napraviti še več smučarskih prog in postaviti vlečnice, saj se danes nikomur več ne ljubi pešačiti v hrib, da bi se potem navzdol peljal.

Turistični strokovnjaki vidijo rešitev v gradnji sistema žičnic na Vršič (1611 m) in naprej na vrh Mojstrovke (2300m). S temi pridobitvami bi se kapaciteta prevozov z žičnicami in vlečnicami povečale na 8000 prevozov na uro.

Tudi drugje si prizadevajo za dvig turizma in po prvih rezultatih lahko sklepamo, da bo naša Gorenjska zlasti pa še Kranjska gora kmalu prekosila priznana zimska letovišča na Tirolskem in drugje.

Janez Zrnc

Nova privlačnost za turiste na Gorjancih

Gorjanci, ki jih je Trdina tako zanimivo opisoval v svojih bajkah, so postali v zadnjih letih kaj privlačni za domače in tuje turiste. Dom na Miklavžu poleg domačinov radi obiskujejo posebno Nemci in Francozi. Upravnik v domu poskrbi poleg dobre postrežbe vedno za kaj domiselnega za razvedrilo gostov. Tako je jeseni organiziral lov na polhe in so nato najbolj uspešni polharji prejeli celo zanimive spominske diplome. Včasih so bili na Miklavžu znani tudi ogljarji. Zato namerava upravnik doma letos poleti oživiti to našo staro obrt kot posebno turistično zanimivost in privlačnost. V juniju bo uredil več ogljarskih koz, katere bo nato izmenoma prižigal, tako da bodo lahko gorele več tednov. Turisti si bodo lahko pripravljali raznjiče in čevapčiče z ogljem, katerega bodo sami pomagali skuhati. To bo vsekakor zanimivo in privlačno.

Elektrifikacija koprške železnice

Novozgrajeno železniško progo do Kopra, ki jo je doslej upravljala Luka Koper, je pred kratkim prevzelo Železniško-transpportno podjetje Postojna. Da bi povečali

sedanjo zmogljivost proge, se je podjetje odločilo, da bo zaprosilo za kredit, s katerim bi progo elektrificirali, uredili nove signalno-varnostne naprave in drugo.

Lufthansa vključuje Ljubljano

Zahodnonemška letalska družba uvaja s 1. aprilom v sodelovanju z JAT novo redno linijo Ljubljana—Frankfurt. Lufthansa namerava s tem dnev v Ljubljani odpreti tudi svoje predstavništvo, kjer bo mogoče naročiti in rezervirati letalske vozovnice za vse proge te letalske družbe. Predstavniki te družbe zatrjujejo, da je letališče Brnik prav ugodno za pristajanje.

Možnosti za naš izvoz v Kanado

V januarju se je mudil v Ljubljani jugoslovanski veleposlanik v Kanadi dr. Tode Čuruvije. Poudaril je, da je Kanada zelo zainteresirana za politično in gospodarsko sodelovanje z našo deželo, zato je pričakovati, da se bodo v prihodnje okrepili trgovski odnosi med obema državama. Iz Slovenije izvažamo v Kanado živo srebro, smučarske čevlje in smuči, lahko pa bi prodali še veliko več.

Dr. Tode Čuruvije se je na sedežu Slovenske izseljenske matice pogovarjal tudi z njenim predsednikom Francetom Pirkovičem.

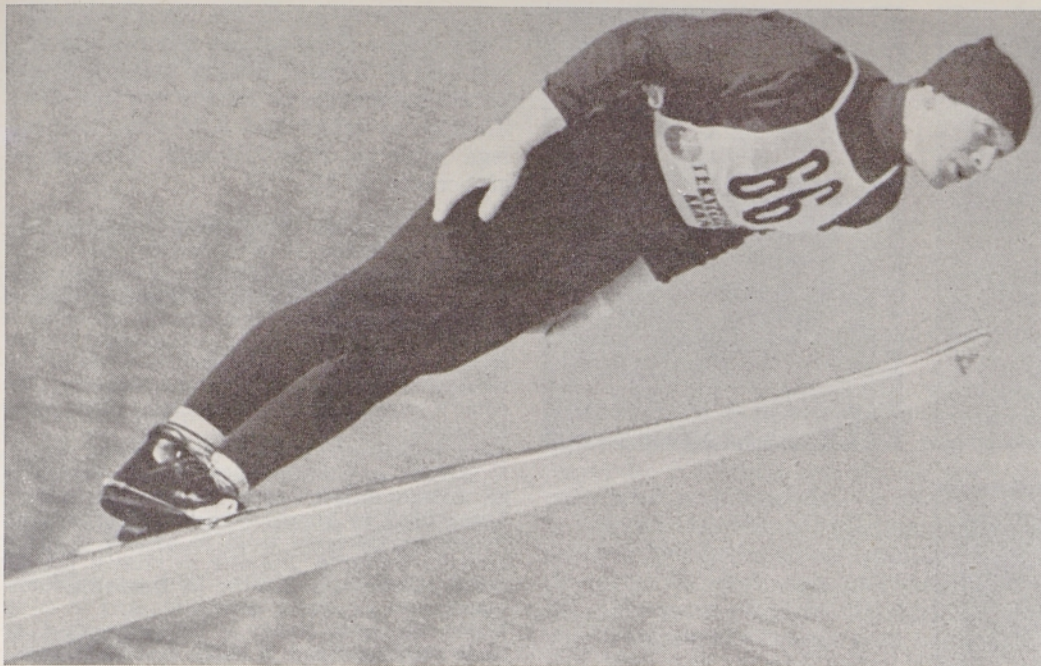
Slovensko blago pod znamko Adidas

Ljubljansko trgovsko podjetje Slovenijašport ima izključno pravico do prodaje izdelkov Adidas v Jugoslaviji. V posel pa se vključujejo tudi podjetje Planika iz Kranja, ki za firmo Adidas izdeluje športno obutev, ljubljansko podjetje Pletenina pa za isto firmo izdeluje trenirke.

Sodelovanje vseh treh slovenskih podjetij z nemško firmo bi se moralo glede na potrebe in želje nemškega partnerja še občutno povečati.

Mladina pri obnovi Banjaluke

Januarja so na občinski konferenci v Banjaluki razpravljali o obnovi porušenih krajev Bosenske krajine. Konference se je med drugimi udeležil tudi predsednik Zveze mladine Jugoslavije Janez Kocjančič in



V Kranjski gori je bilo tudi letos veliko mednarodno tekmovanje v slalomu in veleslalomu za pokal »Vitranc«, ki pa je štel tudi za svetovni pokal. Udeležili so se ga vsi najboljši smučarji sveta, v tej močni konkurenci pa je uspešno tekmoval tudi Jugoslovan Blaž Jakopič in drugi

Smučarski skakalci do časa, ko to pišemo, še niso dosegli posebnih uspehov v mednarodni konkurenci. Na sliki: najboljši jugoslovanski smučarski skakalec Ludvik Zajc

še nekateri predstavniki mladinske organizacije. Sklenili so, da bi pri obnovi Banjaluke v poletnih mesecih pomagala tudi mladina iz vse Jugoslavije. Poleg mladinske brigade, v kateri bodo mladinci in mladinke iz vseh jugoslovanskih republik, bodo pri obnovi sodelovali tudi mladi strokovnjaki posameznih specializiranih skupin.

Lani nismo uvozili pšenice

Prvikrat po vojni Jugoslavija v preteklem letu ni uvozila pšenice iz sredstev, namenjenih za uvoz raznega blaga. Leta 1968 smo za uvoz pšenice porabili 69 milijonov dinarjev. Pred desetimi leti, pa tudi kasneje, je Jugoslavija porabila vsak šesti dinar, namenjen za uvoz, za nakup pšenice.

Lepotica, ki molze krave

Prva letošnja uradno izvoljena jugoslovanska lepota je 16-letna Stojanka Vidaković iz vasi Botajica pri Modriču v Bosni. Zmagala je na tekmovanju za najlepše vaško dekle, ki je bilo 12. januarja v Sarajevu. Za naslov vaše lepote se je potegovalo sedem tisoč deklet. V ožji izbor jih je prišlo dvanajst. Zmagovalka je bila zala Stojanka. Lepotice so nastopile v novi sarajevski dvorani Skenderija, kjer je bila nedavno mednarodna premiera filma Bitka na Neretvi. Tekmovalke so se predstavile gledalcem, ki jih je bilo okrog pet tisoč, v narodnih nošah. Na prireditvi so sodelova-

li znani jugoslovanski umetniki. Pri izbiri vaše lepote je določala predvsem naravna lepota deklet. Žiriji je predsedovala znana dramska umetnica Mira Stupica, je zmagovalki — Stojanki Vidaković pripela trak z napisom »Vaška lepota 1970«. Stojanka je naslov vaše lepote zares služila. O svojem življenju in delu je povedala, da doma vsak dan molze krave, poleti okopava krompir, koruzo in druge pridelke, katere druge lepote sveta poznajo le na jedilnem listu. Stojanka je ob izvolitvi dobila lepa darila: zlato uro z rubini, zlato zapetnico z rubini, prstan z biseri, uhane z biseri, radioaparat in narodno nošo.

Peči Gorenje tudi v ZR Nemčiji

Zahodnonemška firma Bauknecht in podjetje Gorenje iz Velenja sta sredi januarja podpisala pogodbo, po kateri bodo v prihodnjih štirih letih s posredovanjem ljubljanske Elektrotehne izvozili v ZR Nemčijo za nad 8 milijonov dolarjev oljnih peči. Gorenje zadovoljuje že polovico vseh jugoslovanskih potreb po gospodinjskih aparatih. Veliko tudi izvažajo — zlasti v ZR Nemčijo, Skandinavijo, Avstrijo in Sovjetsko zvezo. Skupen izvoz Gorenja bo letos znašal blizu 100 milijonov dolarjev. Pri Gorenju računajo, da se bodo z Bauknechtom sporazumeli tudi za prodajo hladilnikov, štedilnikov, pralnih strojev in malih gospodinjskih aparatov. Te izdelke bi Gorenje pošiljalo v ZR Nemčijo, po dru-

gi strani pa bi z izdelki Bauknechtovih tovarn dopolnjevali izbiro gospodinjskih aparatov na jugoslovanskem tržišču.

Ob stoletnici rojstva znanega sadjarja

Letos se spominjamo stoletnice rojstva znamenitega slovenskega sadjarskega, vrtnarskega in čebelarkega strokovnjaka Martina Humeka. Rojen je bil 13. januarja 1870 v Gradišču pri Raki na Dolenjskem. Po poklicu je bil učitelj, a se je kasneje popolnoma posvetil sadjarstvu in vrtnarstvu in postal sadjarski učitelj. Ustanovil je prvo strokovno organizacijo sadjarjev in vrtnarjev — Sadjarsko in vrtnarsko društvo in prvi slovenski strokovni list Sadjar in vrtnar. V maju bodo na njegovi rojstni dan hiši v Gradišču na Dolenjskem vzdali spominsko ploščo.

Mašunski gozd za znanstvene namene

Občinska skupščina v Ilirski Bistrici je gozdove okrog naselja Mašun razglasila za gozd s posebnim namenom. Površina gozda meri 60,97 hektarov, od tega je 13,68 ha v lasti zasebnikov. Namen zaščite je, da se ohrani pokrajinska podoba in obvaruje gozd v znanstveni in študijski namen. Zavarovani gozd leži na višini 1000 metrov nadmorske višine. Tu rastejo jelke, ki so v Jugoslaviji edinstven primer.



filatelija

Jugoslovanska umetnost VIII

Že osmo leto izhajajo vsako leto priložnostne znamke z našimi jugoslovanskimi umetninami. Serije se imenujejo »Jugoslovanska umetnost skozi stoletja«. Lanske znamke so s področja slikarstva in sicer z akti naših likovnih velikanov zadnjih dveh stoletij. V seriji je šest znamk s skupno vrednostjo 14 din. Celih serij je 200.000. Izšle so 28. novembra 1969. Na prvi znamki za 50 par je CIGANČICA Z VRTNICO, delo Nikole Martinoskega. Na drugi znamki za 1,25 din je DEKLE

V RDEČEM NASLONJAČU, stvaritev Sava Šumanovića. Na tretji znamki za 1,50 din je ČESANJE, ki ga je upodobil Marin Tartaglia. Na četrti znamki za 2,50 din je VELIKI ŽENSKI AKT »OLIMPIJA«, podoba Miroslava Kraljevića. Na peti znamki za 3,50 din je KOPALKA izpod čopiča Jovana Bijelića. Na zadnji znamki je LEŽEČI ŽENSKI AKT, umetnina Mateja Sternena. Ta likovna dela je izbral dr. Dejan Medaković, profesor na beograjski univerzi, za znamke pa jih je obdelal beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Znamke je natisnila Avstrijska državna tiskarna na Dunaju v polah po devet znamk. Na-

pisni in robovi so v zlati barvi. Na spodnjem belem robu je pod srednjo znamko privesek s podatki o tem, kdo jo je napravil, katero leto in kakšno ime ima slika. Znamke so velike 38,5 × 55 mm, brez belega roba pa 34,5 × 51 mm. Zobčane so grebenasto 13 1/2 × 14.

Nikola Martinoski (1903) je eden najpomembnejših likovnikov novejšje makedonske umetnosti. V svojih zgodnjih delih ga privlači ekspresionistični način, ki se izraža predvsem v njegovih portretih, na katerih zavestno z deformacijami podčrtava psihološke karakteristike. Pozneje pa se začel je v njegovem slikarstvu uveljavljati njegova prirojena lirika s prefinjenim ravnotežjem med linijo in barvo.

Sava Šumanović (1897-1942) je srbski slikar. V začetku se v njegovih delih odkriva smisel za sintezo forme, potem pa se pod vplivom Lota odloči za konstruktivistična pojmovanja in geometrijske elemente in nagiba k analitičnemu kubizmu. Pozneje se vrne k poetičnemu realizmu. Pokrajine in figuralne kompozicije so ga znova prevzele.

Marin Tartaglia (1894) je hrvatski slikar, ki se je med šolanjem v Italiji približal futurizmu, z nekaterimi svojimi deli pa tudi metafizičnemu slikarstvu. Pozneje umiri svojo koloristično razigranost in se odloči za strožjo obliko in zaprte tone, za uskladičev racionalnosti in emotivnosti. S svojim vplivom je postal tudi pomemben priznan sintetik.

Miroslav Kraljević (1885-1913) je eden od ustanoviteljev hrvatskega modernega slikarstva. V njegovih slikah odmeva vpliv Manetove palete, v njegovih mojstrovinah pa navdih Toulouse-Lautreca. Prvotno slikanje živalskih motivov je zamenjal s pariškimi ulicami, gostilnami in varieteti. Tako je prenesel v hrvatsko slikarstvo tudi avtentično ozračje velemestnega življenja in nauk francoskih impresionistov.

Jovan Bijelić (1884-1964) je med najpomembnejšimi zastopniki modernega srbskega slikarstva. Skrajja je bil blizu kubizmu, pozneje pa se je odločil za svojo fovistično obliko. Njegov umerjeni kubizem v obliki novega klasicizma mu je ustvaril strogo in trdno strukturo slike. To je doba njegovih prelepkih aktov in portretov. Svoj polet je doživel v fovistični fazi, ko se v celoti preda ekspresiji slike.

Matej Sternen (1870-1949) je slovenski slikar in grafik. Šolal se je na umetniški akademiji na Dunaju in v privatni slikarski šoli Antona Ažbete v Münchnu. Njegovo prvo umetniško udejstvovanje je najtesneje povezano s slovito skupino slovenskih impresionistov: Ivanom Groharjem, Rihardom Jakopičem in Matijem Jamo. Sprva se je približal realizmu, pozneje pa je bil vedno večji impresionist. V svoji plodni ustvarjalnosti je ostal dosledno zvest figuralnim inspiracijam.

Od 1. do 7. decembra 1969 je bil olimpijski teden. V ta namen so že 24. novembra izšle posebne prispevne znamke po 10 par. Ta prispevek gre v celoti v korist naših olimpijcev. Njena naklada je bila 8 milijonov in so izšle v polah po 20 znamk. Vse jugoslovanske in tuje znamke so na prodaj v trgovini Filatelija Ljubljana, Nazorjeva 1. Seveda pa zanimivejše serije zelo hitro prodajo.

Obvešččenost in neobvešččenost

»Ali se mi zaposlitev v Nemčiji šteje v delovno dobo za pokojnino tudi v Jugoslaviji?« nas je vprašala neka delavka, ki je prišla na delo v tujino pred nekaj meseci prek zavoda za zaposlovanje.

»Ali vas na zavodu, preden ste odšli, ni nihče poučil o tem?« smo še hoteli vedeti, preden ji damo podrobnejši odgovor.

»Ničesar ne vemo o tem. Tudi moje kolegice, s katerimi smo skupaj pripotovale, ne vedo ničesar.«

Rekli smo ji: »Se šteje.« In takrat je morda prvič slišala, da je Jugoslavija z Zvezno republiko Nemčijo sklenila sporazum o zaposlovanju delavcev, konvencijo o socialnem in zdravstvenem zavarovanju, konvencijo za primer nezaposlenosti in konvencijo o otroških dodatkih. Seveda smo jo takrat lahko le pomirili v njenem strahu, da bo morda na stara leta ostala brez pokojnine.

Žal je takih in podobnih primerov v ZR Nemčiji, pa tudi drugod še veliko. Brez dvoma ni zato kriv samo delavec, ki se že vse od začetka zanima za delovne in socialne pogoje, v katerih bo prebil v tujini nekaj mesecev, morda pa tudi nekaj let. Zavodi za zaposlovanje pa se žal tudi ne morejo pogovoriti z vsakim posameznikom in verjetno pričakujejo, da se bo o teh

stvareh pozanimal vsakdo sam. Poznamo tudi precej primerov, ko je bila pot na zavod le način, kako »legalno« priti v tujino, potem pa so zapustili firmo, kamor jih je zavod poslal, in so začeli iskati delo sami, če ga sploh že niso imeli.

Kdo lahko odgovarja za škodo v tem primeru? V prvem podjetju so bili delavci zavarovani s kolektivno pogodbo, kdo pa jim jamči, da v drugem primeru ne bodo postali žrtev prekupčevalcev z delovno silo? O pomenu obvešččenosti pri tem raje ne bi govorili. Brezbrižnosti za svojo lastno uso do pa ne bi smeli dopustiti sasemu sebi. Ne moremo se pohvaliti, da slovenski tisk v velikem številu prihaja med naše na tujem. Res, tisk ne more rešiti vseh problemov, lahko pa nakaže pravilno pot njihovega reševanja in marsikom odpre oči. V hitrem delovnem tempu, v času televizije in avtomobilizma pa časopis pogosto neupravičeno puščamo ob strani.

Slovenska revija ali slovenski časopis pomeni Slovcu na tujem več kot samo željo domovine, da bi obdržala stik s svojimi ljudmi, ki so se razkropili po svetu. Ta revija našemu delavcu na tujem tudi nima namena biti samo razvedrilo. V vsakem primeru mu želi pomagati, vsaj od daleč ga želi opozarjati na probleme, ki človek lahko naleti nanje, pa tudi povezovati naše na tujem med seboj. Ne nazadnje, naj bi bil slovenski list pri Slovcu na tujem tudi znamenje narodnostne pripadnosti.

Jože Prešeren

Srečanje

Zdravo, Franček! Ali prav vidim? Moj bog, ti se tudi potepaš v tujini? In ne da bi vedela, pa tako blizu! Daj, stopiva noter, to morava proslaviti.

Franček Černezelj. Kje so časi, ko sva se zadnjič srečala v Ptujju? Na kurentovanju je bilo, kajne? In navdušeno si mi pripovedoval o dogodivščinah pri vojakihi, o tvojem delu pri Delavski univerzi.

Slabo ti ne gre, kot vidim, pa četudi si že štiri leta »Gastarbeiter«. 16 ur dela na dan se ti tudi ne pozna. Dobro izgledaš, kot vedno. Res, daj da izračunam... čestitam Franček! In kdaj pričneš z gradnjo? Za ta denar je hiša že postavljena. In velika. Pohiti le. Saj veš, iz dneva v dan je vse dražje. Doma, pa tukaj tudi.

A tako!? To je seveda zelo važno. Saj veš tisto o treh hišnih vogalih in njej. Brez žene tudi s hišo ni pravega veselja. Bo kaj kmalu? Še izbiraš? Le glej, saj veš...: kdor dolgo izbira...! Sicer pa, fant kot si...! Jaz verjamem, da boš prav izbral tudi tu. Človek s toliko volje, res neverjetno!

Malokdo izmed nas se tako drži postavljenega cilja. Fant je sklenil, da si zasluži za hišo, in si je tudi zaslužil. V štirih letih! Znal je pljuniti v roke, delati po dva šihita na dan. Še eno leto ali dve, pravi, potem bo stala hiša in vse, kar je v njej treba. Takrat se bo vrnil.

Pravi, da bo hiši ime Slovenka. In na balkonu bodo gorenjski nageljni. Kot na tisti Gasparijevi sliki.

Le tisto dekle v narodni noši še...

Metka Vrhunc



Dejavnost Jugoslavije v letu 1969 na področju socialne varnosti

Jugoslavija je tudi v preteklem letu razvila živahno dejavnost na področju socialne varnosti svojih državljanov, ki so se zaposlili v tujini. Tako je sklenila z nekaterimi tujimi državami, kjer je trenutno največ jugoslovanskih delavcev, sporazume o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev (ZR Nemčija, Nizozemska), nekaj meddržavnih sporazumov o socialni varnosti (ZR Nemčija, Švedska) ter en sporazum o pravicah v času nezaposlenosti (ZR Nemčija). Samo podpisan, ne pa še tudi ratificiran, je bil sporazum o dopolnitvi konvencije o socialnem zavarovanju s Francijo.

Zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v tujini

Najvažnejši od teh sporazumov je vsekakor sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji, ki ureja postopek za zaposlitev jugoslovanskih državljanov v tej državi ter vsebuje tudi nekatere načelne določbe o enakopravnosti jugoslovanskih delavcev z domačimi, to je nemškimi delavci, na področju delovnih razmerij ter družabnega in kulturnega življenja. Po določbah tega sporazuma mora potekati zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji organizirano prek jugoslovanskih zavodov za zaposlovanje ter stalne jugoslovansko-nemške komisije s sedežem v Beogradu. Sporazum predvideva — vsekakor v izjemnih primerih — tudi možnost, da nemški delodajalec zahteva poimensko določenega jugoslovanskega delavca, vendar mora iti tudi v takih primerih postopek po predpisih sporazuma.

Drugi sporazum na področju zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v tujini je sporazum s kraljevino Nizozemsko, ki ima prav tako namen urediti zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v tej državi na organiziran način. Tudi ta sporazum določa načelno enakopravnost jugoslovanskih delavcev z nizozemskimi na področju delovnih razmerij ter družbenega in kulturnega življenja, sam postopek za zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v Nizozemski pa bo tekkel prek jugoslovanskih zavodov za zaposlovanje in posebne mešane jugoslovansko-nizozemske komisije na podoben način, kakor je to predvideno z drugimi podobnimi sporazumi (ZR Nemčija, Fran-

Sporazumi o socialni varnosti

Pojem socialne varnosti obsega danes varstvo na področju zdravstvenega, invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter pravico do prejemanja otroških dodatkov. Nekateri sporazumi o socialni varnosti vključujejo tudi pravice za primer brezposelnosti, vtem ko je Jugoslavija z nekaterimi državami (sedaj z ZR Nemčijo) sklenila o tej obliki socialne varnosti poseben sporazum.

Tudi na področju socialne varnosti je bil v lanskem letu najvažnejši sporazum o socialni varnosti z Zvezno republiko Nemčijo. Ta sporazum, ki obsega poleg načelnih določb poglavja o pravicah iz zdravstvenega, invalidskega in pokojninskega zavarovanja še pravice jugoslovanskih delavcev do otroških dodatkov za otroke, ki živijo v Jugoslaviji, se je pričel uporabljati s 1. septembrom 1969, poglavje o otroških dodatkih pa že s 1. majem 1969. Sporazum o socialni varnosti zajema enako obravnavanje jugoslovanskih delavcev, ki so na delu v ZR Nemčiji, z domačimi delavci, odreja seštevanje zavarovalne dobe, prebite v obeh državah pogodbenicah, za ugotavljanje pravic iz socialne varnosti ter prosto izplačevanje dajatev iz ene države v drugo. Poleg tega prinaša pomembno novost, to je pravico do zdravstvenega varstva družinskih članov, ki ostanejo v Jugoslaviji, in sicer v breme nemškega zavarovanja. Za otroke, ki ostajo v Jugoslaviji, pa določa sporazum pravico do otroških dodatkov, če nihče v Jugoslaviji za iste otroke ne prejema otroškega dodatka po jugoslovanskih predpisih.

Drug važen sporazum na tem področju je sporazum o socialni varnosti s kraljevino Švedsko, ki se uporablja od 1. julija 1969. Tudi ta sporazum obsega vse panoge socialnega zavarovanja, otroške dodatke in pravice v času brezposelnosti, vendar so pravice iz zdravstvenega zavarovanja in otroških dodatkov omejene samo na tiste družinske člane, ki prebivajo z jugoslovanskim delavcem skupaj na Švedskem. S tega stališča je torej ta sporazum manj ugoden, kakor drugi podobni sporazumi, je pa pogojen s posebnostjo švedskega sistema zdravstvenega zavarovanja in otroških dodatkov, ki veže te dajatev na prebivanje v Švedski državi.

Zavarovanje za brezposelnost

Jugoslavija je v preteklem letu sklenila z Zvezno republiko Nemčijo poseben sporazum o zavarovanju za primer brezposelnosti, s katerim se je Zvezna republika Nemčija zavezala nositi v svoje lastno breme stroške dajatev za brezposelnost v primerih, če postane jugoslovanski delavec v tej državi brez svoje krivde brezposeln. V prvem mesecu takšne nezakrivljene brezposelnosti so dolžni nemški organi za posredovanje dela priskrbeti jugoslovanskemu delavcu drugo primerno zaposlitev, sicer pa napolitjo jugoslovanskega delavca domov v Jugoslavijo, kjer prejema še polnih pet mesecev dajatev jugoslovanskega zavarovanja za brezposelnost v breme nemškega zavarovanja. Jugoslovanski delavec se bo moral seveda v Jugoslaviji prijaviti pristojnemu jugoslovanskemu zavodu za zaposlovanje enako, kot drugi brezposelni jugoslovanski delavci in se bodo njegove pravice tudi sicer obravnale po jugoslovanskih predpisih.

Dopolnitev konvencije s Francijo

V letu 1969 je bil po delegacijah Jugoslavije in Francije podpisan dopolnilni sporazum k že precej let obstoječi konvenciji o socialnem zavarovanju (velja že od leta 1951). Dopolnilni sporazum naj bi omogočil jugoslovanskim delavcem-rudarjem, ki so že pred nekaj leti (v glavnem pred to vojno), zboleli v francoskih rudnikih za rudarsko boleznijo silikozo, ponovno vložiti zahtevo za priznanje pravic iz francoskega zavarovanja za poklicno bolezen. Ker se je namreč ta bolezen pojavila v hujši obliki večinoma šele po vrnitvi teh rudarjev v Jugoslavijo, francosko zavarovanje ni priznavalo, da je nastala ta bolezen za časa dela v Franciji, in je zavračalo tako obolele rudarje na jugoslovansko zavarovanje. Z novim dopolnilnim sporazumom pa bi bilo omogočeno tem jugoslovanskim rudarjem ponovno uveljaviti svoje pravice iz francoskega zavarovanja za poklicno bolezen, ker bi se sedaj enako obravnavali primeri, ko je bolezen izbruhnila v eni ali drugi državi pogodbenici. Dopolnilni sporazum še ni ratificiran in ga prizadeti jugoslovanski rudarji težko čakajo.

Dr. Lev Svetek



Naši socialni delavci v ZR Nemčiji

Rada bi jim pomagala

2. januarja je odpotovala v ZR Nemčijo skupina socialnih delavcev iz Jugoslavije, ki bodo kot uslužbenci Arbeiterwohlfahrta na voljo našim delavcem za pomoč v raznih problemih, s katerimi se srečujejo. Med njimi je tudi Danica Ignatieff, diplomirana socialna delavka z Zavoda za socialno delo v občini Ljubljana-Šiška. Pred odhodom v Nemčijo se je pogovarjal z njo naš dopisnik.

Kakšen je bil motiv, da ste se odločili za delo med našimi delavci v Nemčiji?

Kot socialna delavka sem imela že na dosedanjem delovnem mestu opraviti z ljudmi, ki delajo ali so delali na tujem. Zato vem, da jim je v čisto tujem okolju večkrat hudo, posebno še, če ne poznajo sredine, kamor so prišli, tamkajšnjih navad in največkrat niti najosnovnejših predpisov iz delovnega razmerja, socialnega zavarovanja itd. Želja, da bi jim pomagala, je bila zato poglavitni vzrok za to mojo odločitev, poleg tega pa me zanima tudi življenje v tej deželi.

Mislim, da je tudi domotožje eden od vzrokov, da se mnogi naši ljudje v tujini ne znajdejo?

Prav gotovo. To sem skusila na lastni koži, saj prav zaradi domotožja ob koncu vojne nisem čakala na prevoz, ampak sem peš šla iz Bad Gasteina v Hrastnik, kjer sem živela, samo da bi bila prej doma!

O pogojih za poklic socialnega delavca pri Arbeiterwohlfahrta vas ne bi spraševal, saj so to že precej znane stvari: znanje nemščine, poznavanje nemških predpisov in podobno. Vprašal vas bi pa rad, ali je v skupini, s katero odhajate, več strokovno čisto usposobljenih ljudi, se pravi diplomiranih socialnih delavcev?

V Beogradu, kjer smo bili na 10-dnevnem seminarju, so rekli, da je sestav te skupine zelo dober. Iz Slovenije nas gre skupno osem, od tega je kar 5 diplomiranih socialnih delavcev in nekaj jih je tudi iz drugih republik. Drugače pa so v skupini še pravniki, germanisti itd.

Vam je že znano, kje boste delali?

Skoraj gotovo v Dortmundu in seveda okolici, kjer dela veliko Jugoslovanov zlasti v rudnikih ter metalurški in kemični industriji. Dela ne bo malo, ampak se ga kljub temu veselim, saj sem se, kot sem že rekla, odločila za odhod v Nemčijo predvsem zato, ker bi rada pomagala našim ljudem po svojih najboljših močeh!

Ustanovljena je zveza organizacij Jugoslovanov v tujini

Na pobudo jugoslovanskih delavcev, ki so začasno zaposleni v nekaterih evropskih državah, je bil v uredništvu časopisa »Novosti iz Jugoslavije«, glasila zveznega urada za zaposlovanje v Beogradu 29. decembra 1969 sestanek s predstavniki Klubov Jugoslovanov iz evropskih držav. Sestanek so se udeležili zastopniki klubov oziroma združenj Jugoslovanov iz Züricha, Ženeve, Linza, Münchna, Stockholma in iz središč naših delavcev v Evropi. Od domačih udeležencev pa so bili na sestanku predstavniki državnega sekretariata za zunanje zadeve, komiteja za zunanje migracije pri zveznem izvršnem svetu, zveznega sekretariata za informacije, carinske uprave in drugi.

Po približnih ocenah je zdaj zaposlenih na tujem okrog pol milijona Jugoslovanov, od tega samo v ZR Nemčiji blizu 300.000. Za ohranitev zavesti o pripadnosti Jugoslaviji in sploh za pomoč ter organiziranje naših delavcev v tujini so klubi Jugoslovanov prav gotovo zelo pomembni. To kaže tudi dejstvo, da so jih v vseh večjih središčih organizirali na pobudo samih rojakov, tako da lahko zdaj v njih organizirano preživljajo svoj prosti čas ob branju knjig in časopisov iz Jugoslavije, na raznih prireditvah itd., prav tako pa jim vodstva klubov lahko nudijo tudi pomoč v mnogih nejasnih vprašanjih. Vendar ti klubi za zdaj delujejo v glavnem ločeno in vsak zase, zato so se na pobudo rojakov iz Avstrije — kot že rečeno — sestali v

Beogradu njihovi predstavniki, da bi ustanovili posebno zvezo organizacij Jugoslovanov v tujini, ki bi koordinirala njihovo delo in omogočila njihov še večji razvoj. Obširna razprava je bila še zlasti živahna ob vprašanju materialne osnove za delo klubov Jugoslovanov oziroma njihovega vzdrževanja. Predstavniki klubov so si bili enotni, da bi jim morala pri tem pomagati tudi vsa naša skupnost, ker z lastnimi sredstvi tega ne zmorejo. Tako so med drugim predlagali, naj bi morda dobivale te organizacije določen odstotek od prihrankov, ki jih jugoslovanski delavci iz tujine pošiljajo v Jugoslavijo. Pri tem so omenili pol odstotka prihrankov, kar bi bilo veliko, saj so — kot so dejali nekateri — poslali naši delavci samo leta 1969 v Jugoslavijo okrog 200 milijonov dolarjev. Drugi so predlagali, naj bi zahtevali tudi od sindikata dežel, kjer so včlanjeni, to velja še zlasti za Avstrijo, ZR Nemčijo in Švedsko, določen odstotek od vplačane članarine. S tako pridobljenimi sredstvi bi lahko delo klubov Jugoslovanov v tujini veliko bolj zaživelo, zlasti še, ker so zaradi šibkega finančnega stanja nekateri skoraj pred tem, da se razidejo. Klubi naših državljanov na tujem so sicer tudi do zdaj dobivali določeno podporo za svoje delovanje. Tako je skupina gospodarskih organizacij z Jugobanko na čelu prispevala za najemnino in opremo prostorov okrog 400.000 deviznih dinarjev, kar pa je spriči rastočega števila združenj naših državljanov v tujini še vedno premalo. Obširno so razpravljali tudi o vprašanju carine in splošno mnenje vseh je bilo, da so sedanji carinski predpisi glede naših delavcev na tujem zastareli in jih je nujno treba spremeniti.

Sestanek v Beogradu se je nadaljeval še naslednji dan. Tedaj so v glavnem govorili o ustanovitvi zveze organizacij Jugoslovanov v tujini. Ustanovili so sekretariat zveze, katerega sedež bo zdaj v Beogradu pri listu »Novosti iz Jugoslavije«, pravila zveze pa bodo sprejeta naknadno. Do takrat bodo predstavniki klubov tudi predlagali pristojnim organom spremembe v carinskih predpisih in predložili zahteve za gmotno pomoč klubom. V sekretariatu zveze organizacij Jugoslovanov, ki bo izvrševal sklepe upravnega odbora zveze, so direktor in odgovorni urednik »Novosti iz Jugoslavije« Milorad Marković, predstavnik zveznega sekretariata za informacije Jože Moravec, predstavnik državnega sekretariata za zunanje zadeve Tomo Renac in predstavnik združenja jugoslovanskih bank. V upravnem odboru zveze organizacij Jugoslovanov v tujini pa so predsedniki vseh klubov.

Ernest Petrin

dr. Jože Toporišič:

Raziskovalci slovenskih narečij

(Nadaljevanje in konec)

Čim bolj se približujemo sedemdesetim letom, tem manj zanimanja je za slovenska narečja, tem slabše so razprave o njih, npr. Zakrajškova o primorskih narečjih ali Zolgarjeva o ljudskih govorih. V zvezi s tem sem v omenjeni razpravi pripomnil:

Zolgarjevo razpravljanje je simptom nezanimanja v domovini živečih Slovencev za resno jezikoslovje. Baudouin de Courtenay ga je označil takole: »V prestolnici Slovencev, v Ljubljani, sploh ni ljudi, ki bi se ukvarjali z jezikoslovjem; tam se mi ni posrečilo slišati niti o resnih raziskovalcih domovinskega, slovenskega jezika.«

Kako te besede zadevajo v živo, nam je priča tudi Stanislav Škrabec, ki je s svojo razpravo o slovenskem glasoslovju l. 1870 moral naravnost opravičevati, kakor smo slišali v zadnjem našem pogovoru. Zato je tembolj pomembna Courtenayeva pobuda v sedemdesetih letih. Baudouin de Courtenay uvaja s svojimi razpravami o slovenskih narečjih, posebno rezijanskem, bohinjsko-posavskem in cerkljanskem, največje obdobje slovenske dialektologije. V slovenskem časopisju je razložil svojo metodo raziskovanja in vabil k sodelovanju vse, ki bi se za to zanimali. In uspešno vabil, saj so mu prispevke pošiljali tudi dijaki.

V tretjem obdobju sta znamenita vsaj še dva jezikoslovca: Štrekelj in Oblak. Prvi je prikazal naglas in oblike kraškega narečja severno od Trsta. Razprava je tudi po gradivu izredno bogata, upošteva pa tudi neslovenske sposojenke, za katerih raziskavo si je Štrekelj tudi sicer pridobil lepe zasluge.

Močno pomembna je tudi s stališča dialektologije Oblakova razprava o oblikovanju slovenskega jezika. Oblak je bil tudi, ki je z Jagičem ugotovil, da domovina stare cerkvene slovanščine ni bila Slovenija ali Panonija, temveč Makedonija severno od Soluna.

Ničesar še nismo zvedeli o četrtem obdobju slovenske dialektologije, tj. o letih 1900 do 1918. Takrat je Ivan Grafenauer prikazal naglas ziljskega narečja. S koroškim narečjem tesneje povezana je tudi njegova kasnejša razprava **Naglas v nemških izposojenkah v slovenščini** in še misli o tonski podobi besed, ki lahko razločuje pomen. V tem obdobju se je kot dialektolog uspešno uveljavljal tudi Anton Breznik, ki je odkril horjulsko in poljansko narečje, raziskoval pa tudi notranjsko in obsoško. V istem obdobju so bila osvetljena še druga narečja: v madžarsko pisani knjigi je zelo dobro prikazal narečje vasi Cankova v Prekmurju Avgust Pavel, še drugi pa so obdelali govor Središča ob Dravi, Sv. Jurija ob Ščavnici in Bočne v Savinjski dolini. V petem obdobju je glavna osebnost na področju slovenske dialektologije Fran Ramovš. Najbolj zaslužen je po tem, da je zbral in sistematiziral bogato gradivo, ki se je bilo dotlej nabralo o slovenskih narečjih; tudi sam ga je nabiral po terenu ali si ga je dal pošiljati od informatorjev. Svoje sintetično delo je predložil slovenskemu in znanstvenemu svetu najprej v **Dialektološki karti**, potem v VII. zvezku svoje **Historične gramatike**, nazadnje v delu knjige **Slovenski jezik**, nekaj pred drugo svetovno vojno. Ramovševa je dokončna delitev slovenskih narečij na 7 narečnih baz in na čez 40 manjših enot. Nove podrobnejše raziskave v glavnem potrjujejo to njegovo razdelitev, četudi meje posameznih narečij in govorov mestopa precej spreminjajo. Danes njegovo delo nadaljurjeta predvsem Tine Logar in Jakob Rigler (poleg še nekaterih), prvi v krajših, drugih pa v zajetni knjigi o južnoslovanskih govorih.

Hkrati z Ramovšem sta delovala še dva važna raziskovalca slovenskih narečij. Francoz Lucien Tesnière, ki je l. 1925 izdal veliko razpravo **Oblike dvojine v slovenščini** in jo v posebni knjigi opremil s 70 zemljevidi, ki so prikazovali razširjenost slovenskih dvojninskih oblik. Silno dragoceno delo; nič posebnost nismo Slovenci doslej izdali sami. Še modernejše jezikoslovne nazore je uveljavljal v svojih razpravah o slovenskem jeziku A. V. Isačenko, učenec dunajskega profesorja, ruskega kneza Trubeckojja, enega glavnih zastopnikov sodobnega strukturalizma v glasoslovju, 1939 je Isačenko izdal knjigo **Narečje vasi Sele na Rožu**. Tu je pri obravnavi slovenskega narečja prvič dosledno uveljavljena moderna raziskovalna metoda.

Kako poveš po nemško

Rodna gruda bo pod naslovom »Kako poveš po nemško« objavljala v vsaki številki po en dvojezični dvogovor med našim človekom in tujcem. Dvogovori bodo glede na omejen obseg v tej rubriki zajeli le najpogostejše situacije, v katerih se znajde naš človek v tujini. Sem štejemo srečanja z nemško govorečim človekom na meji, na postaji, v hotelu, v restavraciji, pri iskanju potrebnih informacij, pri nastopu dela, pri obratovodnji, na sindikatu, na obratnem svetu in na uradu za delo (bolniška blagajna). Vsi, ki že nekač časa živite v novem okolju, si boste lahko s pridom pomagali z dvogovori. Napisani so v lahkem jeziku. Pod črto sledi prevod nemških besed (v osnovni obliki) in njihov izgovor, slovnične razlage pa ni. Dvogovori so oštevilčeni, da se laže najde izgovor in pomen besed pod ustreznimi številkami.

Na meji

1. Dobro jutro!
Pregled potnih listov!
2. Tu prosim!
3. Kot turist morete ostati v Nemčiji tri (3) mesece.
4. Kot delavec imam dovoljenje za dveletno bivanje.
5. Dobro. Zbogom!
6. Carinski pregled!
Prosim potni list!
Imate kaj za carinjenje?
7. Mislim, da nimam nič za prijavo.
Imam samo obleke in osebne stvari.
8. Imate tobačne izdelke ali žganje?
9. Koliko cigaret se sme vzeti s seboj?
10. 200 kosov na osebo.
11. In alkohola?
12. Tričetrť litra na osebo.
13. Kje je vaša prtljaga?
14. Tu prosim!
15. Odprite kovček prosim!
16. Tu je pet škatel cigaret in steklenica slivovke.
17. Hvala. To je prosto carine.
18. Dobro jutro!
Vozne listke prosim!

An der Grenze

1. Guten Morgen!
Paßkontrolle!
2. Hier bitte!
3. Als Tourist können Sie in Deutschland drei (3) Monate bleiben.
4. Ich habe als Arbeiter eine Aufenthaltsbewilligung für zwei Jahre.
5. Gut. Guten Morgen!
6. Zollkontrolle!
Den Paß, bitte!
Haben Sie etwas zu verzollen?
7. Ich glaube, ich habe nichts zu deklarieren.
Ich habe nur Kleider und persönliche Sachen.
8. Haben Sie Tabakwaren oder Branntweine?
9. Wieviel Zigaretten darf man mitnehmen?
10. Zweihundert (200) Stück pro Person.
11. Und Alkohol?
12. Drei Viertel Liter pro Person.
13. Wo ist Ihr Gepäck?
14. Hier bitte!
15. Den Koffer öffnen, bitte!
16. Hier sind fünf (5) Schachteln Zigaretten und eine Flasche Sliwowitz.
17. Danke. Das ist zollfrei.
18. Guten Morgen!
Fahrkarten bitte!

19. Prosim, kako dolgo moram čakati na zvezo?

20. Točni smo.
Takoj imate zvezo.
(Imamo pol ure zamude.
Zvezo imate z vlakom, ki odpelje ob desetih.)

21. Kdaj prispe vlak v Stuttgart?

22. Ob enih.

23. Hvala za informacijo!

24. Prosim, prosim!

19. Bitte, wie lange muß ich auf die Verbindung warten?

20. Wir sind pünktlich.
Sie haben gleich Anschluß.
(Wir haben eine halbe Stunde Verspätung.
Sie haben Verbindung mit dem 10-(zehn)-Uhr-Zug.)

21. Wann kommt der Zug in Stuttgart an?

22. Um 13 (dreizehn) Uhr.

23. Danke für die Auskunft!

24. Bitte, bitte!

etwas — kaj, nekaj
zu — za
verzollen — cariniti
in — v
Deutschland — Nemčija
drei — tri
der Monat — mesec
bleiben — ostati
deklarieren — prijaviti

7. glauben — misliti
nichts — nič
nur — samo
das Kleid — obleka
und — in
persönlich — osebno
die Sache — stvar

8. die Tabakware — tobačni izdelek
oder — ali
der Branntwein — žganje

9. wieviel — koliko
die Zigarette — cigareta
dürfen — smeti
mitnehmen — s seboj vzeti

10. das Stück — kos
pro — na, za
die Person — oseba

12. drei — tri
das Viertel — četrt

13. wo — kje
ist — je
Ihr — vaš
das Gepäck — prtljaga

15. der Koffer — kovček
öffnen — odpreti

16. sind — so
fünf — pet
die Schachtel — škatla
die Flasche — steklenica
der Sliwowitz — slivovka

17. Danke! — Hvala!

das — to
zollfrei — brez carine

18. die Fahrkarte — vozna karta

19. wie — kako
lange — dolgo
müssen — morati
auf — na
die Verbindung — zveza
warten — čakati

20. wir — mi
wir sind — smo
pünktlich — točen
gleich — takoj
der Anschluß — zveza
wir haben — imamo
halb — pol
die Stunde — ura
die Verspätung — zamuda
mit — z, s
die Uhr — ura
der Zug — vlak

21. wann — kdaj
kommen — priti
ankommen — prispeti
um — ob

23. für — za
die Auskunft — informacija

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Nemški znak

Izgovori kot slovenski

1. ß (Paß)	s (sok)
2. ie (hier)	i (imeti)
3. ou (Tourist)	u (ura)
ö (können)	. (nastavi usta za o in izgovori e)
s (sie)	z (zima)
eu (Deutschland)	oj (kroj)
tsch (Deutschland)	č (čas)
ei (bleiben)	aj (kaj)
4. ch (ich)	h (hladno)
W (Bevilligung)	v (voz)
ü (für)	. (nastavi usta za u in izgovori i)
z (zwei)	c (copata)
h (Jahr)	. (se ne izgovarja)
6. v (verzollen)	f (figa)
10. ck (Stück)	k (krompir)
13. ä (Gepäck)	e (teta)
16. sch (Schachtel)	š (šiba)
tz (Sliwowitz)	c (copata)
20. st (Stunde)	št (štiri)
sp (Verspätung)	šp (šport)

B. Pomen nemških besed:

- gut — dober
der Morgen — jutro
der Paß — potni list
die Kontrolle — pregled
- hier — tu
bitte! — prosim!
- als — kot
der Tourist — turist
können — moči
Sie — vi

- ich — jaz
haben — imeti
der Arbeiter — delavec
der Aufenthalt — bivanje
die Bevilligung — dovoljenje
für — za
zwei — dva
das Jahr — leto
- der Zoll — carina

Priredil Valter Braz

Turneja — veliko doživetje

Sredi decembra se je z gostovanja po ZR Nemčiji in Belgiji vrnila znana slovenska pevka narodne in zabavne glasbe Ivanka Kraševc, ki je v trinajstih krajih nastopala za naše delavce skupaj z Vicem Vukovom in še z nekaterimi drugimi pevci. Po vrnitvi smo jo naprosili za nekaj vtisov s turneje.

»Zelo mi je žal,« je začela Ivanka, »da je šla naša turneja tako hitro naprej, tako da skoraj nikjer nismo imeli pravega stika s poslušalci. Lahko pa rečem, da je bilo navdušenje poslušalcev na koncertih nepopisno.«

Ivanka Kraševc je na tej turneji zapela nekaj slovenskih narodnih pesmi in, na posebno željo, nekaj starejših popevk, s katerimi je že pred leti zaslovela in po katerih jo poslušalci še vedno najbolj poznajo. Obžaluje pa, da niso z zagrebškim ansamblom, ki jo je spremljal, več vadili. »Šele na koncu turneje smo se povsem ujeli,« je z nasmehom dejala.

Kljub temu, da je bilo med publiko manj Slovencev, so Ivanko Kraševc povsod lepo sprejeli. »Zame je bila turneja eno samo veliko in lepo doživetje, zato sem lahko vsestransko zadovoljna,« nam je še dejala Ivanka.

Ivanka Kraševc v zadnjem času pogosteje nastopa na radiu in na televiziji, stalno pa poje z ansamblom Mihe Dovžana in kvintetom Gorenjci. Pred kratkim je izšla njihova skupna long play plošča z naslovom »Kupite rože«. Ivankina samostojna plošča, za katero je ob spremljavi ansambla Jožeta Kampača zapela dve grški in dve domači popevki, pa se bo prav te dni pojavila v trgovinah.

J. P.

Oddaje RTV Ljubljana za naše na tujem

— Vsako soboto ob 22.15 do 23. ure je oddaja za slovenske izseljence;

— vsak petek ob 22.15 do 23. ure »Besede in zvoki iz logov domačih«, oddaja namenjena predvsem našim delavcem, ki so začasno zaposleni v tujini;

— vsak delovnik, razen ob sobotah in dni pred prazniki rubrika »Našim rojakom po svetu«, takoj po poročilih ob 22. uri. Rubrika obravnava problematiko zaposlovanja, socialnega zavarovanja, carine in podobna vprašanja, ki zadevajo naše delavce v tujini.

Vse oddaje so na valu 327,1 m oziroma 1017 Khz.

Radijska rubrika »Za naše rojake na tujem«

Vsako številko Rodne grude temeljito preberem. V njej je res mnogo zanimivosti tako za starejše kot tudi za nas, ki smo le začasno v tujini. Le nekaj bistveno važnega za nas pa ni objavljeno v njej. Precej časa je že, odkar je uvedena vsak dan po 22. uri na ljubljanskem radiu »rubrika za naše rojake na tujem«. Te oddaje so res pomembne. V njej so različni važni sestavki za nas na tujem, žal pa to nima takega učinka, kot pa če bi bilo objavljeno tudi v Rodni grudi. Zato prosim, da bi objavili posebej za vsako državo »Pravice in dolžnosti iz delovnega razmerja ter iz socialnega zavarovanja«. Za razumevanje se vam lepo zahvaljujem.

J. Z., St. Geoire en Valdaine, Francija

Vašo željo bomo upoštevali. Tesneje se bomo povezali z uredništvom radijskih oddaj za naše rojake na tujem, ki nam bo odstopalo v objavo vse najvažnejše gradivo. O pravicah in dolžnostih naših ljudi, ki so zaposleni v Franciji, smo sicer tudi v Rodni grudi že precej pisali, vendar pa nič ne de — ne bo škodovalo, če bo kaka podrobnost pojasnjena na novo. Za pismo in spodbudo se vam lepo zahvaljujemo.

Ne slišim ljubljanskega radia

Rada bi poslušala radio Ljubljana, pa ga ne dobim, tudi oddaje za izseljence ne. Zakaj ne?

Pa še nekaj: slišala sem, da imamo Slovenci v Zürichu svoj klub. Če je res, prosim, sporočite mi njegov naslov.

Oddaja za izseljence ljubljanskega radia je na sporedu vsako soboto ob 22.15, in sicer na srednjem valu 327,1. Možno je, da do vas ne seže moč oddajnika RTV Ljubljana. Ponekod motijo sprejem druge postaje, ki imajo podobno valovno dolžino, pa so morda močnejše ali bližje vašemu kraju. V splošnem pa slišijo ljubljanski radio skoraj po vsej Evropi in v krajih, ki so mnogo bolj oddaljeni od Slovenije kot je Švica. Kot vemo, poslušajo oddajo za izseljence in pa oddajo, namenjeno našim delavcem, začasno zaposlenim v tujini, ki je na sporedu vsak dan po poročilih ob 22. uri zvečer, tudi naši rojaki v Švici in jo prav dobro slišijo.

Res imajo naši državljani v Zürichu svoj klub in vas bodo z veseljem sprejeli med svoje člane. Oglasite se na naslov: Klub Jugoslovanov, Badenerstrasse 156/III, 8004 Zürich.

Ena izmed zadnjih plošč, ki jih je izdala tovarna Helidon iz Ljubljane — ansambel Mihe Dovžana z Gorenjci in Ivanko Kraševc. Helidonove plošče se odlikujejo tudi po lepih ovitkih.





Slovenski delavci v zahodnoevropskih državah si znajo sami organizirati »družabno« življenje. Večinoma poteka v slovenskih gostilnah, ki se jih najde v skoraj vsakem večjem kraju. Kadar pa je kaka prireditev, vsi radi pridejo, saj marsikdo nima vsak dan prilike, da bi se pogovoril v slovenskem jeziku. Posnetek je iz Švice

Največja želja

Veliko nas je v tujini, v Nemčiji, Švedski, Švici, Avstriji, Angliji, Franciji, Beneluxu. Tudi prek velike luže jih je nekoliko odšlo za boljšim zaslužkom.

V Nemčiji bi nas bilo skupaj skoraj za dve Ljubljani, samo v Baden Württembergu lahko po številu prekosimo naš Maribor.

Nekaj otožnega zveni iz nedeljskega pogovora v slovenskem jeziku. Sem in tja misel zbegano išče pravi izraz v materinem jeziku. Mogoče že nekaj let med tujci.

Najprej zbegano in negotovo. Potem se uho navadi in nekega dne si presenečen sam, ko se zalotiš, kako se ti neizgovorjena misel ponuja v tujem jeziku.

Najprej si tujec med tujci. Sam. Ponižan, z neznanjem jezika in tujih navad. Po letu in dnevu razumeš te tujce in zdi se ti, da te razumejo tudi oni. Vse bolj. Tvoj šef, tvoj sodelavec, tvoj sosed. Znani obrazi na cesti. Namesto nezaupnega pogleda najprej previden nasmeh, potem življenje steče sproščeno.

Nekje, v tistem skitem kotičku, kjer so spravljene vse grenke resnice, čutiš to tujo zemljo. Po letu, desetletjih, vedno. Tam čutiš, kje je tvoj dom, pa naj si postavil hišo namesto v Sloveniji kdo ve iz kakšnega vzroka v Franciji, Švedski ali Nemčiji. In bodi med prijatelji v domovini pozabljen ali ne.

Mehka slovenska ravnica, vesela štajerska trta, zelena voda Krke, ponosne gore Triglava — moja domovina...

M. Vrhunc, Stuttgart:

Rokohitrci

O tem mi je pripovedoval nečak, ki se je pred kratkim vrnil z dela v Münchnu. Vlak, s katerim je potoval, je bil poln naših ljudi, ki so se peljali k domačim. V kupeju, kjer je sedel, je bilo še nekaj nezasedenih mest. Med vožnjo sta prisledla dva mlada fanta, na videz slučajna znanka.

Eden od njiju je potegnil iz žepa nekaj škatlic od vžigalic. Bile so prazne, razen ene, v kateri je bil lešnik. Začela sta z igro. Eden je z neverjetno hitrostjo metal v zrak škatlice in jih mešal, drugi je pa ugibal, v kateri je lešnik. Igrala sta za denar — za marke. Ugibalec je imel neverjetno srečo. Vselej je zadel in si pred očmi drugih priigral čeden kupček nemških mark. Kljub sreči pa se je igre naveličal in pozval sopotnike, naj še kdo poskusi. Seveda so bili vsi za to, saj je bila igra na videz zelo preprosta.

Prvi je stavil mlad Stajerc deset mark — in izgubil. Seveda ga je to ujezilo. Poskusil je drugič in stavil kar dvajset mark —

in je spet izgubil. To je bilo že kar neverjetno. Pa je še poskusil in spet izgubil in še in še tako, da je zaigral osemdeset težko prisluzenih nemških mark. Potem je odnehal in se žalosten zamislil.

Tisti s škatlicami je pozval še druge k igri, a ni nihče več poskusil. Sopotnik, ki je sedel v kotu, se je razjezil: »Vrni fantu denar, saj to je goljufija.« Tisti s škatlicami pa mu je odbrusil, da je to laž — vsi so priče, da je bila igra »fer«.

Na prvi postaji pa sta fanta — tisti s škatlicami in oni, ki je prvi igral in dobival, skupaj istopila. Tako so potniki spoznali, da drži, kar so domnevali. Bila sta dogovorjena.

Kdo ve, kje in kolikokrat sta še isti dan ponovila svojo donosno igro. Govore, da se naši ljudje, ki delajo po evropskih deželah, kar precejkrat srečujejo s takšnimi rokohitrci po delavskih kantinah, gostilnah, kolodvorskih čakalnicah in drugod. Mnogim so ta srečanja prinesla bridke izkušnje in spoznanja kakor tistemu Stajercu, ki je na vlaku mimogrede zapravil osemdeset mark. Ti jim drugič pač ne bodo nasledli. A kar precej jih je verjetno še, ki tega ne vedo. Ina

Kaj bo danes za večerjo?

Dobra večerja mora imeti tri lastnosti: biti mora izdatna, lahko prebavljiva in hitro pripravljena, Predlagamo vam:

ZAVRETA TELETINA S KROMPIRJEVO SOLATO

Zavreto teletino pripravimo: primeren kos teletine (odvisno od tega, za koliko oseb bo večerja) od vratu, plečeta ali prsi razrežemo na manjše koščke, damo v lonec in prilijemo tople vode ali juhe, dodamo na kolesce razrezan rdeči korenček, peteršiljevo in zelenino korenino, nekaj koscev drobno narezane čebule, lovrov list, muškato, nekaj žlic belega vina, solimo in počasi kuhamo pol ure. Za zabelo zarumenimo na maslu ali masti drobtine in jim šele nazadnje dodamo strok sesekljanega česna in nekaj sesekljanega zelenega peteršilja. S tem jed zabelimo, ko smo jo že razdelili na krožnike.

Krompir za solato lahko skuhamo že zjutraj. Zvečer solato samo zgotovimo.

RIZ Z GOBAMI, SOLATA

Riž z gobami pripravimo: Na osebo vzamemo približno 5 dkg riža, katerega operemo v mrzli vodi in odcedimo. V kozici segrejemo maščobo (olje, mast ali margarino), dodamo riž in pražimo, dokler ne postane steklen. Nato ga zalijemo s toplo vodo ali juho in dodamo nekaj koscev čebule in eno ali dve nageljnovi žbici. Ko riž prevre, ga premešamo, nato pa pri slabih toploti počasi dušimo, da se zmehča. Posebej pripravimo gobe: če so sveže (lahko so različnih sort, a najboljši so jurčki), jih

narežemo na lističe, oplaknemo s toplo vodo in jih nato na vroči maščobi, na kateri smo prepražili, sesekljano čebulo, pražimo. Po potrebi dolivamo juho ali toplo vodo, dodamo strok strtega česna in sesekljanega zelenega peteršilja in dušimo do mehkega.

Suhe gobe prej namočimo, nato jih drobneje sesekljamo ter dušimo kakor sveže gobe. Lahko jih izboljšamo še z nekaj žlicami kisle smetane. Riž oblikujemo na krožnikih z zajemalko in ga oblijemo z gobami.

KROMPIRJEV GOLAŽ

Krompirjev golaž pripravimo: primerno količino krompirja (odvisno od tega za koliko oseb bo večerja) olupimo in zrežemo na večje koščke. (Za eno osebo zadostujejo 3 srednjeveliki krompirji.) Kos govedine — 20 do 30 dekagramov — zrežemo na majhne koščke. Posebej sesekljamo srednjeveliko čebulo in jo na ogreti maščobi pražimo. Nato dodamo meso in ko se malo prepraži, še krompir, solimo, dodamo lovrov list, strok strtega česna in pražimo dalje. Ko se krompir začne mehčati, dodamo še papriko in paradižnik (ali mezgo), zalijemo z nekaj zajemalkami tople vode ali juhe ter do mehkega kuhamo. Krompirjev golaž lahko kuhamo brez mesa, lahko pa mu tudi namesto govedine med kuhanjem dodamo na kocke narezano prekajeno slanino.

FIŽOL Z REDKVICO — BELA KAVA

Ta večerja bo prijala predvsem moškimi, ker je izdatna, priprava pa enostavna. Fižol lahko skuhate že prejšnji večer. Ne pozabite pa ga prej namočiti, ker ga boste sicer predolgo kuhali. Kuhan fižol zabelimo z oljem in kisom, vmes sesekljamo strok strtega česna. Posebej naribamo olupljeno črno redkve. Fižol damo na krožnike in na vrh potesemo z naribano redkve. Zraven postrežemo s kosom črne kruha in z belo kavo.

Carinski predpisi

Carinski predpisi so zelo obširni, zato bomo omenili le tista določila, ki so pomembna za naše delavce, ki delajo v tujini, in za naše izseljence.

Naši delovni ljudje vlagajo velike napore za napredek naše industrije in gospodarstva nasploh. Prav tako naša družba vlagala velika sredstva za večji izvoz jugoslovanskega blaga v razne dežele sveta, kjer mora premagovati velike pregrade v datjavah in druge diskriminacijske ukrepe. Kljub prizadevanjem OZN, GATT — sporazum o carinah in trgovini, bogate države na svojstven način izkoriščajo države v razvoju.

Prav zato mora tudi Jugoslavija umirjeno ščititi lastno industrijo, lastno gospodarstvo in posredno s tem skrbeti za relativno zaposlenost. To pomeni, da mora s carino in drugimi ukrepi omejevati uvoz tujega blaga.

Ob tem razmišljanju nas navdaja misel, da bi lahko naši delavci, ki delajo v tujini in naši izseljenci veliko pomagali svoji domovini s tem, da bi znancem in prijateljem v tujini priporočali, da svoj letni dopust preživijo v Jugoslaviji. V primeru, da bi vsak naš rojak v tujini pridobil letno tri tujete turiste, bi se Jugoslaviji znatno povečal devizni dohodek od turizma, s tem pa bi domovina lažje premagovala devizne težave, ki jih ima zaradi tujih diskriminacijskih ukrepov do jugoslovanskega blaga. Ko izražamo te skromne misli in želje, smo prepričani, da naši rojaki v tujini lahko veliko storijo v individualni reklamni našega turizma v tujini. V sedanji situaciji je tujski turizem najboljša oblika našega nevidnega izvoza blaga in uslug ter pomemben vir tujih deviz, ki jih potrebujemo za modernizacijo naše industrije, da vsaj našim bodočim rodovom ne bi bilo treba odhajati na delo v tujino.

Naši delavci v tujini lahko pomagajo domovini tudi s tem, da pri naših bankah nalagajo svoje devizne prihranke na lastne devizne račune. Naša država jim jamči za njihove devizne prihranke, banke pa jim nudijo primerne obresti. Našim delavcem oziroma rojakom v tujini ne more biti vseeno ali s svojimi prihranki pomagajo razvijati gospodarstvo tujih držav ali pa gospodarstvo svoje domovine.

Po tem kratkem uvodu bo lažje razumeti, da so carinski predpisi velikega pomena

za nadaljnji razvoj naše industrije oziroma našega narodnega gospodarstva nasploh. To je tudi vzrok, da se carinski predpisi velikokrat spreminjajo in dopolnjujejo. Poleg omenjenega, cene blaga na tujih trgih stalno nihajo, večkrat se menjajo tudi tečajni tujih valut, zato se menjajo tudi carinske in davčne osnove in z njimi tudi višina dajatev, ki jih je treba plačevati za uvoženo blago.

Obvezna prijava blaga

Pri prehodu carinske črte — državne meje so prevozna in prenosna sredstva, potniki in blago podvrženi carinskemu nadzorstvu in carinski kontroli. Za vse blago, ki se v Jugoslavijo uvaža ali prinaša, je treba plačati carino in druge dajatve, če ni drugače določeno s predpisi.

Opozoriti je treba, da se carinski predpisi vedno vestno izvajajo, oziroma da se neprijava blaga opredeljuje za poskus tihotapstva. Zato je po carinskih predpisih prevoznik, potnik ali turist dolžan, da cariniku ustno prijavi carinsko blago, ki ga nosi s seboj ali prevaža.

Na zahtevo carinika je potnik dolžan odpreti prtljago in pokazati blago oziroma predmete, ki jih nosi s seboj. Instalacijski, gradbeni material, tehnične predmete, stroje, aparate in naprave ter blago, ki je namenjeno za lastno gospodinjstvo, katerega skupna vrednost presega 1.000 dinarjev, je po predpisih treba še pismeno prijaviti na obrazcu »Prijava za uvoz in tranzit blaga.«

Carinske olajšave

Potniki in turisti, to pomeni, da tudi naši delavci, ki so začasno zaposleni v tujini, so oproščeni plačila carine, dajatev in prometnega davka za osebno potniško prtljago, ki jo prinesejo s seboj ali pa jo dajo na prevoz prevozniku.

Med osebno potniško prtljago spadajo predmeti, ki so potniku potrebni v času potovanja npr. obleka, perilo, obutev, osebni nakit, predmeti za vzdrževanje osebne higiene, predmeti za razvedrilo in šport, hrana, pijača, cigarete ali tobak, spominki in drugo.

Predmeti, ki sestavljajo potniško prtljago, so lahko le v zmernih količinah. Pojem

zmernih količin je spet odvisen od namena potovanja, trajanje potovanja, letnega časa, poklica potnika oziroma od njegovega socialnega položaja in drugega. To pomeni, da je lahko obseg potniške prtljage in vrsta predmetov v njej dokaj različna. Prtljaga potnika, ki se vrača z dvodnevne izleta po tujini, je drugačna od prtljage potnika, ki se vrača z daljšega potovanja po tujini ali pa delavca, ki je delal v tujini več mesecev.

Prav tako je razumljivo, da se razlikuje potniška prtljaga operne pevke, ki potuje na gostovanje, od prtljage navadne potnice. Razumljivo je, da bi v glavni turistični sezoni vzbujal krznen zimski plašč pozornost carinikov.

Cariniku je torej prepuščeno, da po lastnem svobodnem preudarku oceni obseg in vsebino potniške prtljage, ki je oproščena plačila carine in drugih dajatev.

Potnik, ki ima poštene namene, ki je preudaren, miren in zbran, po navadi nima s potniško prtljago posebnih težav in situacij.

Veliko težav in nepotrebnih stroškov pa je takrat, ko potnik pošlje svojo potniško prtljago na ime in naslov sorodnikov, prijateljev ali znancev. V takih primerih je razumljivo, da carinska izpostava obračuna carinske dajatve oziroma da mora leto plačati prejemnik.

To pomeni, da je treba potniško prtljago odposlati tako, da je iz spremljajočih listin in iz naslova na paketu razvidno, da ista oseba prtljago odpošilja in da jo bo osebno prevzela na določeni železniško-carinski postaji, na carinski pošti v določenem kraju, kjer bo carinik v prisotnosti potnika opravil carinski pregled prtljage, in na podlagi podatkov iz potne listine leto oprostil plačila carine in drugih dajatev. Priporoča se, da se v listinah kot je npr: prtljažnica, expresni list, mednarodna poštna deklaracija in na paketu vidno napiše »Potniška prtljaga, potnik jo bo osebno prevzel v«.

Plačila carine, dajatev in zveznega prometnega davka so oproščene tudi majhne pošiljke, ki jih pošiljajo oziroma sprejemajo po pošti. To so pošiljke do skupne vrednosti 40 dinarjev, tj. 3,20 USA dolarja ali 11,70 DM po novem tečaju 1 DM = = 3,4153 din. (nadaljevanje prihodnjič)

ZDA



SKULPTURA SLOVENSKEGA PARA V SLOVENSLEM NARODNEM DOMU

Lani v začetku julija smo na letališču Brnik pozdravili eno največjih lanskih skupin ameriških rojakov — izletnike Polka Party iz Clevelanda, ki sta jih pripeljala čez ocean popularna Tony Petkovšek in Edie Kenik. Ti izletniki so imeli na programu tudi skupinsko potovanje po Sloveniji, ki je bilo prijetno in polno veselih presenečenj. Kako je bilo na tem izletu, vedo tisti, ki so se ga udeležili — za druge je pa več o njem napisala naša Vera Valenci v oktobrski Rodni grudi na strani 386. Zato ne bomo ponavljali. Povedati moramo le to, da so prvi dan izletniki obiskali tudi Kostanjevico, kjer so jim domačini pripravili zelo lep sprejem s kulturnim programom. Tu je izletniška skupina odkupila dve veliki skulpturi iz hrastovega lesa — fanta in dekleta v slovenski narodni noši, delo kiparja samouka Petra Jovanoviča. Skulpturi so poklonili Toniju Petkovšku za Slovenski narodni dom v Clevelandu.

Na Zahvalni dan, 28. novembra lani, je Tony Petkovšek slovesno izročil Slovenskemu narodnemu domu na St. Clairju obe skulpturi. To lepo slovesnost, združeno z bogatim kulturnim programom, nam je rojakinja **Jana Bricelj** iz Euclida takole opisala:

Zahvalni dan — 28. novembra je praznik, ki ga praznuje vsa Amerika. V Slovenskem narodnem domu na St. Clairju je bila velika proslava. Organizatorji »Polka Tour« Tony Petkovšek, John Pestotnik in drugi člani so se spet izkazali. Pripravili so pester program z glasbo, petjem in plesom. Na odru sta stali pred osvetljenim ozadjem lepo okrašeni obe leseni skulpturi: fant in dekle v slovenski narodni noši. Člani pevskega društva Zarja v slovenskih narodnih nošah so lepo zapeli slovenske pesmi. Ganiło me je, da tako daleč od rodne grude slišim slovensko pesem. Ob slovesni izročitvi skulptur Slovenskemu narodnemu domu so govorili: Tony Petkovšek, John Pestotnik, Eddie Kenik in Frank Bricelj. Zatem se je program nadaljeval.

Na odru so prikazali slovensko ohcet. Nevesta je bila Rosemary Gottke, ženin pa Jeff Zabukovec. Za konec pa je sledil še havajski ples, katerega je zaplesala Nani. Sledila je prosta zabava. V lepo okrašenih prostorih ob bogato obloženih mizah so stekli veseli pomenki med dobro razpoloženimi rojaki, ki so imeli na prsih pripete rdeče nageljne. V njihovih očeh sem brala, da so ponosni, ker so Slovenci in tudi jaz sem bila ponosna na svoje slovensko poreklo, ponosna sem bila, da sem med njimi našla toliko slovenskih prijateljev, ki so me sprejeli medse, da sodelujem z njimi.

UMRL JE JOHN TAVČAR

Žal smo precej pozno zvedeli, da je konec novembra lani v Clevelandu nanaglooma umrl zadet od kapi starosta slovenskih društvenih delavcev John Tavčar. Kdo v ZDA ni vedel zanj? Bil je splošno znan

in zelo priljubljen. To pa ni čudno, saj je s svojo vsestransko društveno dejavnostjo, ljubeznivostjo in šegavo duhovitostjo povsod hitro pridobil prijatelje. To smo spoznali tudi v starem kraju, ko je prišel na obisk. Kjer je bil John, tam je bila dobra volja, bila je vesela domača pesem, duhovita šala in smeh.

Pokojni John Tavčar, ki je umrl prav na pragu 81. leta, je bil sicer rojen v Zagrebu, a kasneje je doraščal v Ljubljani in je bil prava slovenska korenina. V Ameriko je šel l. 1913. Zaposlil se je v Clevelandu v tovarni, ves prosti čas pa je izrabil za društveno delo.

Zavzeto je pomagal pri zbiranju sredstev za gradnjo Slovenskega narodnega doma, kjer je bil nato 25 let tajnik. Kot tajnik je v domu zelo skrbno gospodaril. Tako je bil v redu odplačan dolg za zgradbo tega največjega narodnega hrama ameriških Slovencev. Ko je opustil tajniško mesto, so ga izvolili za častnega tajnika, John Tavčar je bil tudi član in tajnik pri društvu Carniola Tent št. 1288 in to nad petdeset let, bil je član in zapisnikar pri društvu Naprej št. 5 SNPJ, član in zapisnikar društva Slovenec št. 1 ADZ ter tajnik društva Yugoslav Camp št. 283 WOW.

Med vojno je sodeloval pri akciji JPO SS za zbiranje pomoči domovini. Pridno je sodeloval pri ustanavljanju zavetišča za ostarele v Clevelandu. Dve leti je bil tajnik pripravljalnega odbora za ta dom in je tudi po ustanovitvi doma vneto sodeloval.

V priznanje za njegovo društveno delo mu je Federacija slovenskih narodnih domov leta 1965 podelila častni naslov Mož leta. Bil je tudi član Direktorija Slovenskega narodnega doma. V avli tega doma je ležal pokojni John Tavčar tudi na mrtvaškem odru. Njegovi številni prijatelji so se s solzami v očeh poslavljali od njega in so ga nato pospremili do njegovega zadnjega doma na pokopališču Kalvarija. Za njim žalujejo v ZDA trije sinovi, štiri hčerke in devet vnukov. Izrekamo jim iskreno sožalje. Tebi pa, dragi John, želimo miren počitek po dolgem in tako plodno delavnem življenjskem dnevu. V mogočni stavbi Slovenskega narodnega doma, v vseh številnih slovenskih društvih, v katerih si dolga leta marljivo deloval, pa v srcih tvojih brezštevilnih prijateljev v ZDA in stari domovini boš živel v svetlem spominu.

S.

POČASTITEV ZASLUŽNEGA ROJAKA

V nedeljo 2. novembra lani je odbor Ameriško-slovenskega dneva in radio programa Pittsburgh priredil banket v počastitev zaslužnega moža leta (Man of the year). Ta naziv je prejel rojak John Jergel iz Pittsburgha. Ker je zelo skromen mož, je bil presenečen in ganjen, ko so mu podelili ta častni naziv.

John je bil rojen v Gotni vasi na Dolenjskem leta 1898. Njegov oče John je prišel v ZDA leta 1902, mati Mary, rojena Plantan, pa je s štirimi otroki prišla za njim l. 1904. Oba starša sta seveda že umrla, kakor tudi oba brata. Živita le še njegovi sestri: Mary Kvaternik in Ann Rudnik, obe sta v Pittsburghu.

Kot šolar je John prepeval v cerkvenem pevskem zboru cerkve na 57. cesti. Ko je dozorel v mladeniča, se je vključil k pevskemu zboru Prešeren in tudi sodeloval pri dramatikih. Zdaj je član Slovenskega okteta v Pittsburghu. Z njim se je l. 1967 udeležil tudi pevske turneje po Sloveniji, na kateri so imeli sedem lepo uspešnih koncertov.

John je podpredsednik pittsburskega Slovenskega dneva in Radio programa že celih 25 let, poleg tega je zapisnikar društva št. 26 Ameriške bratske zveze v Pittsburghu in tajnik tukajšnjega Kluba slovenskih upokojenec, član SNPJ in Slovenskega doma.

Na banketu, ki je bil prirejen v počastitev Johna Jergela, je bil stolovravnatelj banketa in programa predsednik Martin Serro. Glavna govornika pa sta bila Frank Lokar in Mike Kumer. Pevski program sta lepo izvedli naši simpatični pevki Francka Rosenberger in Millie Smolkovich. Na harmoniki pa ju je spremljal Ricky Roginski. Tudi naš priljubljeni Jake Derlink je spet pokazal, kaj zmore in zna na Cordovi harmoniki, njegovi tovariši, člani okteta pa so Johnu prav lepo iz srca zapeli. John Fabec je zelo pohvalno spregovoril o njem kot o pevcu in aktivnem delavcu na kulturnem področju. Na slovesnosti so bili navzoči vsi Johnovi nečaki in nečakinje, sestra Mary Kvaternik, hčerka Dorothy Le Donne, zet in njudi štirje otroci, ter sin Bob, ki živi z družino v New Yorku.

Najbolj ganjena in ponosna na svojega Johna pa je bila, razumljivo, njegova žena Josephine. Ob zaključku programa se je slavljenec ganjen zahvalil za lepo počastitev. Predsednik Martin Serro je slavljenču izročil tudi darilo v imenu odborov Slovenskega dneva in Radio programa. Slavje je bilo zares lepo in prepričana sem, da naš dragi John, ki je to počastitev res zaslužil, ne bo tega dneva nikoli pozabil.

UMRL JE JOHN STERMOLLE

Nekaj dni pred svojim štiriinšestdesetim rojstnim dnevom je v Los Angelesu umrl eden najstarejših tamkajšnjih slovenskih izseljencev John Stermolle. Že več kot leto pred svojo smrtjo je bil težko bolan in negiben na postelji.

John Stermolle je bil rojen v kmečki družini na Grosupljem na Dolenjskem, a je komaj trinajstleten odšel zdoma za kruhom. Za mehanika se je izučil v Budimpešti, nato pa je 1902. leta odšel v Ameriko. Prijel je za vsako delo, dokler mu ni uspelo dobiti službe, za katere se je izučil, pri železnici. Mnogo let je živel v Kansas Cityju, po upokojitvi pa se je preselil v Resedo pri Los Angelesu.

V teh dolgih letih je dvakrat obiskal rojstni kraj. Prvič 1908. leta, drugič pa 1964. Tik pred usodno boleznijo se je pripravljal na stalen povratek v domovino, kjer je želel preživeti svoja zadnja leta, vendar sta ga bolezen in nato smrt prehiteli. Stari »oldtimer« je pokopan na pokopališču Oakwood Memorial Park pri Chatsworthu v Californiji.

JUGOSLOVANKA, ŠEF AMERIŠKE TRGOVSKE MORNARICE

Petinštiridesetletni Helen Bentley je ameriški predsednik Nixon zapupal vodstvo Federal Maritime Commission, kar praktično pomeni, da je Bentleyeva prvi kapitan vsega ameriškega trgovskega ladjevja. Helen Bentley se je rodila kot hčerka jugoslovanskega priseljencev v državi Idaho. Obiskovala je college in vseučilišče in diplomirala v novinarstvu. Lokalni časopis Baltimore Sun jo je leta 1948 dodelil na »waterfront«, to se pravi, da naj bi pisala o vseh problemih v zvezi z življenjem pristaniškega velenesta. Pogumna in izredno odločna Helen se je te svoje nič kaj hvaležne naloge lotila z veliko vnemo. Kmalu se je čisto živela in tudi uveljavila med pomorščaki in pristaniškimi delavci. Njihove probleme in življenje je poznala bolje od njih samih. Postala je eden izmed njih. Celo predsednik sindikata pristaniških delavcev Thomas Gleason je moral priznati, da Helen res ne manjka poguma.

Tako je končno pogumna in bistra Helen dosegla položaj, ki doslej še ni bil zaupan ženskim rokam — postala je šef ameriške trgovske mornarice.

SPOMINSKE OBLETNICE

Pred petinštiridesetimi leti — 7. januarja 1925 je izšla prva številka Nove dobe, uradnega glasila Ameriške bratske zveze. Sklep o izdajanju lastnega glasila je bil sprejet na konvenciji Ameriške bratske zveze, ki je bila 1. 1924 v Lorainu, Ohio. Novo dobo so najprej tiskali v New Yorku, zdaj pa jo tiskajo v Clevelandu. Njen prvi in dolgoletni urednik je bil Anton J. Trbovec. Zdaj pa jo ureja urednica Julija Pirc. Od januarja 1949 si je privzela Nova doba angleško ime New Era. Na prvi zunanji strani časopisa objavlja angleško besedilo, na notranjih straneh pa slovensko. V soglasju s pravili organizacije ABZ glasilo New Era ne objavlja propagandnih in polemičnih člankov.

Letos 17. februarja je minilo 75 let, odkar se je v Petrušnji vasi blizu Stične na Dolenjskem rodil Anton Garden, naš znani ameriški publicist, nekdanji urednik Prosvete in dopisnik številnih izseljenskih listov, ki je umrl spomladi 1. 1967. Njegovi številni prijatelji v ZDA in v starem kraju se ga bodo ob njegovi življenjski obletnici, ki je žal ni doživel, spomnili s toplo mislijo.

ANNA ČESEN JE UMRLA

Iz ZDA smo prejeli žalostno sporočilo, da je 19. decembra lani v Euclidu, Ohio, za posledicami možganske kapi umrla Anna Česen, soproga znanega društvenega delavca in publicista Franka Česna. Pokojna je bila rojena v vasi Podstene, doraščala pa je v Banjaloki pri Kočevju. V ZDA je prišla leta 1908. Bila je članica krožka št. 3 Progressivnih Slovenk in Kluba slovenskih upokojenecv v Euclidu, Ohio. Njenemu soprogu in ostali družini izrekamo globoko sožalje.

Francija

VINSKA TRGATEV V AUMETZU

Slovensko delavsko društvo je dalo Aumetzu novo prireditev, ki razen tamkajšnje slovenske naselbine vsaj za en dan razgiblje vse mesto. Prireditev je postala tradicionalna in brez dvoma bi bil marsikdo razočaran, ko bi odpadla. Malo pozno smo prejeli vest o lanski aumeški trgatvi, kljub temu pa jo je vredno omeniti.

Mnogim slovenskim rojakom v Aumetzu je bilo žal, da tudi lansko jesen ni prišel mednje narodno-zabavni ansambel iz domovine, saj so se že navadili, da jim prinesejo prijetno domače razpoloženje. Na lanski trgatvi, ki so jo pripravili 25. oktobra, je zaigral orkester Ericka Bernarda iz Kreutzwalda, ki se je posebej za to priložnost naučil tudi nekaj lepih slovenskih pesmi, ki so še izboljšale odlično razpoloženje na prireditvi. Za društvo je bila prireditev popoln uspeh, saj jo je obiskalo nad 900 ljudi. Med njimi je bil tudi jugoslovanski generalni konzul iz Strassbourga Anton Lah.

PROSLAVA V SALLAUMINESU

V lepo okrašeni dvorani Epinette smo imeli 16. novembra lani proslavo ob dnevu republike. Kljub slabemu vremenu in gripi je bila prireditev dobro obiskana. Navzoč je bil tudi župan iz Sallauminesa s soprogo, glavni tajnik s soprogo in številni občinski odborniki. Od jugoslovanskega poslaništva v Parizu sta bila navzoča konzul Nešić ter pravni svetnik Novaković.

Jugoslovanski konzul je spregovoril o prazniku naše rojstne domovine in njegovem pomenu. Nato je predsednik Združenja Jugoslovanov omenil žalostno vest o hudem potresu, ki je razdejal veliko krajev v bratski Bosni. Združenje je takoj, ko je po radiu zvedelo o tej nesreči, poslalo sožalno pismo našemu poslaništvu v Parizu. Obenem smo takoj začeli z nabiralno akcijo za pomoč hudo prizadetemu prebivalstvu. Nabrali smo 1532 novih frankov. Med drugimi je rojak B. A. Lievina na lastno pobudo poslal v ta namen dvesto frankov jugoslovanskemu Rdečemu križu. Na proslavi je bil lepo počaščen naš stari tovariš Jože Martinčič, ki mu je župan mesta Lensa podelil veliko in malo zlato medaljo. Obenem mu je rudarski sindikat podelil spominsko medaljo in diplomu za njegovo 30-letno sodelovanje v organizaciji.

Lani je umrla dolgoletna članica Združenja in zvesta naročnica Rodne grude in Koledarja vdova Ivana Lečnik. Naj ji bi lahka tuja zemlja. Kakor vsako leto smo tudi letos pripravili naš tradicionalni družabni večer in sicer 11. januarja.

Justin Čebul

Avstrija

SLOVENSKA PRIREDITEV NA PREDARLSKEM

Preteklo jesen so Slovenci, ki delajo na Predarlskem, spet pripravili kulturno prireditev. Prva je bila posvečena 120-letnici smrti pesnika Franceta Prešerna in 50-letnici smrti pisatelja Ivana Cankarja. To pot so pa prireditev posvetili pesniku Simonu Gregorčiču ter pripovedniku Francu S. Finžgarju. Mehko in toplo so zveneale pesmi goriškega slavčka. Finžgarjeva beseda pa je bila klena in krepka. Predvajali so odlomek iz njegove novele »Dekla Ančka«, pri kateri je pisatelj pred dolgimi leti posegel v socialno napetost med grun-tarji in bajtarji na vasi. Za naše delavce v tujini je bilo posebej zanimivo, da so v tem delu srečali problematiko tujine. Kakor pred davnimi leti je tudi danes delo v tujini samo izhod v sili. Na koncu prinese čebela med iz tujih logov nazaj v domači panj. Finžgarjevo novelo »Strici« so izvajali z deljenimi vlogami, v stilu slušne igre in je bralec povezoval posamezne prizore.

Dela besedne umetnosti je povezoval zbor, ki se je glasovno lepo izpopolnil. Posebej lep je bil nastop deklet v savinjskih nošah, ki so na tekste slovenskih narodnih pesmi izvajale ritmične vaje.

Nastopi v teh krajih so dosegli lep uspeh. Ker premorejo Slovenci na Predarlskem tudi nekaj dobrih moči za skeč in zabavo, bodo prihodnjic napravili še bolj pester program, kjer bo več poudarka na zabavnem delu in bodo tudi plesalci prišli na svoj račun.

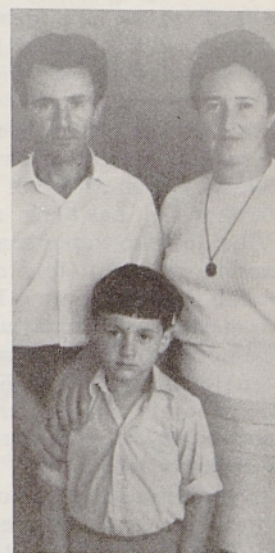


Slovenska dekleta v savinjskih narodnih nošah, ki so preteklo jesen uspešno nastopila na slovenski prireditvi v Bregenzu na Predarlškem (prva slika zgoraj)

Nedelja v Bregenzu (druga slika zgoraj)

Na proslavi jugoslovanskega narodnega praznika v Sallauminesu v Franciji. Prvi od desne je sedanjí predsednik Združenja Jugoslovanov Čebulj, drugi pa je častni predsednik Združenja, Jože Martinčič, ki mu je ob tej priliki župan Lensa podelil veliko in malo zlato medaljo, rudarski sindikat pa spominsko medaljo z diplomom za njegovo 30-letno sodelovanje v organizaciji (tretja slika zgoraj)

Pogled v dvorano med proslavo v Sallauminesu (spodaj)



V slovenski dvorani v Herminieju. John Spilar z ženo in Martin Serro z ženo. Po njihovi zaslugi je krožek 87 Slovenske narodne podporne jednote postal eden izmed najbolj delavnih v vseh Združenih državah (prvi dve sliki zgoraj)

John Jergel iz Pittsburgha, ki je bil lani izvoljen za »Moža leta«.

Za slovensko naselbino v Clevelandu je vsak obisk iz Slovenije velik dogodek. Cilka Valenčič in Tony Petkovšek sta zadovoljna v družbi z uslužbencem Matice Stanetom Češarkom in predstavnikom ljubljanske Kreditne banke Čirom Lendovškom (spodaj levo)

Naš naročnik Herman Bačer z ženo in sinom iz San Carlos de Bariloche v Argentini (spodaj desno)

Tuje okolje in duševne motnje



PSIHOLOG SVETUJE

»Preden sem odšel v tujino, sem se zavedal, verjetno tako kot mnogi drugi, da me tam ne čakata ‚med in mleko‘, ampak trdo in naporno delo. Na težave in boj, ki ni tako lahek, sem bil pripravljen. Doslej sem bil vedno zdrav. In vendar! ... Čeprav sem z delom, ki ga opravljam, zadovoljen, prav tako tudi z zasluzkom, ni vse v redu. Že dalj časa čutim nekakšen pritisk okrog srca. Včasih imam občutek, kot da imam srce v grlu in da mi zmanjkuje sape. Ni mi bilo žal denarja, ki sem ga moral plačati za zdravniške storitve, potem pa si lahko mislite, kako hudo je z menoj. Po opravljenem pregledu mi je zdravnik dejal, da ne najde nobenih znakov, ki bi kazali, da imam kako srčno bolezen. Veliko me je spraševal in sem mu — kakor sem pač vedel in znal — odgovarjal, ker še ne znam dovolj jezika. Naposled mi je povedal, da so težave, ki jih čutim, zaradi nervoze srca. Tega ne razumem, saj sem sedaj bolj zadovoljen, kot sem bil prej, ker se počasi bližam cilju, ki sem si ga zastavil — zasluziti dovolj denarja in v miru živeti!«

Tako nam je pisal naš rojak, ki je zaposlen nekje v ZR Nemčiji. Dosedanje znanstvene raziskave osvetljujejo duševno zdravje ter boleznj z vseh strani in nam čedalje bolj omogočajo razumevanje vzrokov za nastanek različnih psihičnih motenj pri človeku. Psiha je tako zapletena, da niti enega dejanja posameznika ne moremo razložiti le z enega vidika, kaj šele pojav kakršnekoli oblike duševnih težav. Duševne motnje povzročajo različni vzroki — dednost, konstitucija (celota vseh individualnih kvalitiet), presnovne motnje, motnje prehrane, zastrupitve itd. Včasih nastanejo zaradi psihičnih travm, včasih so posledica neusklajenih medsebojnih odnosov in drugih vplivov okolja.

In nervoja!? Ta moderna bolezen, ki zajema čedalje več ljudi v svoje vrste!

Pri različnih ljudeh so oblike nervoze različne. Napetost, tesnoba, bojzani in druge čustvene obremenitve, ki jih vsakdo izmed nas od časa do časa začuti, morajo najti »izhod« v sili. Navzven odprti ljudje so pri tem vsekakor na boljšem (čeprav imajo pozneje morda težave v medsebojnih odnosih), ker se teh napetosti otresejo že, ko pridejo v stik s prijatelji ali znanci. Nasprotno pa se pri vase zaprtih ljudeh dolgo časa nabirajo različne napetosti, ki gotovo povzročijo nastanek duševnih motenj delovanja telesa, med katere sodi zelo pogosto težava — nervoja srca.

Seveda ne moremo trditi, da povzročijo bolezen le psihične težave. Res pa je, da se že rahlo motenemu delovanju posameznih delov telesa (najpogosteje notranjih organov) pridružijo še psihične težave.

Ugotovitve in trditve posameznikov kot na primer: »Prej sem bil zdrav, zdaj pa, ko sem bolj zadovoljen kot prej, imam težave z želodcem, srcem in podobno,« so s stališča posameznika verjetno precej točne. Preprosto zato, ker jih prej ni čutil. Napetosti pa se vztrajno kopičijo, dokler ne pride do roba in naposled prepkipijo.

Ugodna tla za nastanek nevrotskih znakov pri posamezniku ima, poleg občutljivosti živčnega sistema in nagnjenosti, odločilno vlogo zlasti neusklajen odnos med posameznikom in njegovim okoljem. Že same razlike v socialni strukturi, geografskih pogojih, življenjski dobi posameznika, navadah različnih narodnostnih skupin določajo oblike različnih bolezenskih pojavov, oziroma psihičnih motenj.

Tudi v primeru, ki nam ga je opisala rojakinja iz Avstralije, se očitno kaže močno delovanje okolja, ki sicer ni edini povzročitelj nastalih duševnih motenj, je pa tisti dejavnik, ki jo je izzval.

»Moj brat je prišel sem že pred leti. V začetku se je moral zelo potruditi, da je uspel pri svojem delu, čeprav je izučeni avtomehaničar. Ščasoma je uspel. Imel je že svojo majhno delavnico. Dolgo časa si je iskal primerno slovensko dekle. Našel jo je, toda kmalu sta se razšla, ker je začel zahajati v prav čudno družčino. Samo popivali so radi in čedalje manj mu je bilo mar za delo. Seveda ga je dekle pustilo. Kakorkoli je, zdaj mu je hudo, ker je v bolnišnici za duševne bolezni. Rada bi, da mi ga pomagata prepeljati nazaj v domovino...«

Človek lahko dalj časa ali pa vse življenje nosi v sebi osnove za nastanek nekaterih duševnih motenj, vendar te ne splavajo na dan, če jih ne izzovejo nekateri dogodki (hujši) ali pa nenehne drobne skrbi v življenju.

Nič čudnega! Saj človek celo v okolju, ki ga pozna in ob navadah, ki jih je osvojil, ko so ga vzgojili, da spoštuje te ali one etične norme, težko spravlja v sklad svoje potrebe in želje z zahtevami družbe, v kateri živi. Kaj šele, če se vsem tem zahtevam pridruži še zahteva po neizvedljivem prilagajanju novim navadam in zahtevam novega in še ne dovolj znanega okolja. Lahko smo še tako »normalni«, vendar odpovemo v situacijah, ki postavljajo pred nas prevelike zahteve.

Posebno so te zahteve novega okolja težka ovira našemu prilagajanju, če nam ni vseeno, kako so nas nekje sprejeli. Razen tega, da bi dobro zaslužili, pa se želimo še uveljaviti v novem okolju. Največkrat moramo biti za več stopenj boljši od domačinov, da bi nas priznali kot uspešne delavce, znanstvenike in vodje. Vznemirjenje in skrbi, ki izhajajo iz teh naših stremljenj in bojov med dokazovanjem sebi in drugim, da smo dobri ali celo boljši, se lahko pojavijo različni telesni znaki, ki nam povzročajo nevšečnosti.

Vendar so že zadostno opozorilo, da nekaj mora popustiti — srce, želodec, krvni pritisk, ledvice itd. — ali pa naša trma in črpanje zadnjih atomov moči, da še vztrajamo v položajih, ki so nam bolj škodljivi kot koristni. Če želimo v miru živeti, moramo spoštovati vsaj nekatere izmed osnovnih pravil mentalne higijene, veje psihologije, ki obravnava naše duševno zdravje. Izogibati se velja konfliktnim situacijam in močnim čustvom. Kaj nam pomagata denar in standard, če izgubimo duševno zdravje? A. K.



Iščem brata v Ameriki

Odločila sem se, da vam napišem pismo, v upanju, da mi boste pomagali pri uresničitvi moje velike želje. Že več let se zaman trudim, da bi našla svojega izgubljenega brata, ki živi nekje v Združenih državah Amerike. V Ameriko je odšel z zakoncem KRESNIK, po domače Kolander, po prvi svetovni vojni. Takrat je bil star okrog deset let. Njegovo rojstno ime je Žohar Jožef, možno pa je, da sta ga zakonca, ki sta ga odpeljala v ZDA, pozneje prisvojila in je prevzel njun priimek, zato ga je treba iskati pod obema priimkoma: KRESNIK — ŽOHAR.

Tik pred smrtjo moje mame je moj izgubljeni brat poslal svojo fotografijo Mariji Savršnik, Vokarje, p. Mislinja pri Slovenjem Gradcu. Fotografija je bila namenjena moji mami in jo je mama od Marije Savršnik tudi prejela, vendar brez sinovega naslova. Tako smo za bratom izgubili vsako sled. Fotografija je bila posneta v Chicagu, kot je videti iz žiga na njenem ovitku. Marija Savršnik je po svoji smrti zapustila kuverto brez pisma z žigom Kansas City, 22. junij, na drugem žigu pa se komaj vidi letnica 1941. Domnevamo, da sta to pismo pisala omenjena zakonca, ki sta mojega brata odpeljala v Ameriko. Na zadnji strani ni mogoče prebrati imena in priimka, verjetno pa se ime glasi Maggy. Pod imenom in priimkom piše A. Savršnik, ne vemo zakaj, naslov pa se glasi: 2008 Holly street, Kansas City. Na naslov Marije Savršnik pa je prihajala tudi neka pošta iz New Yorka.

Moj brat se je dopisoval z Marijo Savršnik, moja mama pa ni imela s svojim sinom nobenih stikov, ker ji zdaj že pokojna Marija Savršnik zaradi nepojasnjenih vzrokov ni dala sinovega naslova. Moja mama si je zelo želela kakršnegakoli glasu od njega, kar pa ni dočakala. Gotovo se je brat zanimal za svojo mamo, ker ji je po Savršnikovi poslal svojo fotografijo.

Ostala sem samo še jaz, njegova sestra Jožica, poročena Englert. Zelo si želim, da bi zvedela vsaj, če še živi. Rada bi tudi z njim navezala stike. Lepo prosim naše rojake v ZDA, če bi morda lahko pomagali iskati brata ali vsaj njegove potomce. Prilagam njegovo fotografijo, da bi ga morda kdo izmed naših rojakov spoznal.

Jožica Englert, Slovenj Gradec, Podgorska 25

Mati išče sina

Prosim rojake iz Jugoslavije, ki žive v Avstraliji, da bi kaj poizvedeli o Nacetu Feldinu, rojenem 26. julija 1944, Ipavčeva 10, Celje. Po poklicu je mizarški pomočnik. Njegov zadnji naslov: Ignac Feldin, P. O. Berridale, N. S. W., Australia.

Zadnje pismo mi je pisal 28. 8. 1967, od takrat pa ni več sledu za njim. Lepo prosim vsakogar, ki bi kaj zvedel o njem, da sporoči na naslov:

Angela Feldin, Pristava pri Mestinju.

Zdravstveno varstvo družinskih članov

Že nekaj mesecev sem zaposlena v Zvezni republiki Nemčiji, kamor sem odšla po posredovanju jugoslovanskega zavoda za zaposlovanje. V Jugoslaviji sem pustila svojo mamo, ki nima pokojnine, in jo vzdržujem jaz sama. Sedaj je ostala brez zdravstvenega varstva in me zanima, ali jo lahko jaz zavarujem iz naslova moje zaposlitve v Zvezni republiki Nemčiji. Ali je to mogoče in na kakšen način bi to zavarovanje izpeljala?

M. K., Bremerhaven, ZR Nemčija

Po novem sporazumu o socialni varnosti, sklenjenem med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo, ki velja od 1. septembra 1969 naprej, so zavarovani v nemškem zavarovanju tudi družinski člani jugoslovanskega delavca, zaposlenega v Zvezni republiki Nemčiji, če jih nemško zavarovanje šteje med upravičene družinske člane. V ta namen je predviden poseben dvojezični obrazec Ju 3, na katerem mora jugoslovanska občina, kjer vaša mati živi, potrditi njene podatke, kakor tudi, da jo vi pretežno vzdržujete. Tako izpolnjen in potrjen obrazec boste predložili nemški bolniški blagajni, kjer ste zavarovani tudi vi sami, nakar bo bolniška blagajna odločila, ali spada vaša mati med upravičene družinske člane po nemških predpisih. Nemška zakonodaja namreč načelno ne vključuje očeta in matere zavarovanca med upravičene družinske člane, pač pa predvidevajo nekatere bolniške blagajne glede tega določene izjeme in ni izključno, da pozna prav statut vaše bolniške blagajne takšno izjemo. Vsekakor si preskrbite navedeni dvojezični obrazec Ju 3 bodisi pri nemški bolniški blagajni, bodisi pri jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje, kjer vaša mati živi, nato pa postopajte, kakor smo obrazložili zgoraj.

dr. L. S.

Kredit v Jugoslaviji

V Jugoslaviji nameravam kupiti avto, pa nimam še dovolj denarja. V časopisih in revijah berem, da lahko vsakdo dobi kredit. Ne vem pa, če to velja tudi za nas, ki smo začasno na delu v tujini. Lepo vas prosim za pojasnilo, ali lahko dobim kredit ali ne, dokler sem še na delu v inozemstvu.

Sem tudi vnet zbiralec znamk in starega denarja in imam že lepe zbirke. Ko se bom vrnil v Jugoslavijo, bi hotel vzeti te zbirke s seboj, pa me zanima, kako je s carino.

P. N. Reutlingen, Nemčija

Kar zadeva kredit v Jugoslaviji, ga lahko dobite pod posebnimi pogoji. Svetujemo vam, da pišete direktno na naslov Kreditna banka in hranilnica, Ljubljana, Šubičeva 2 ali pa neposredno na podjetje, pri katerem nameravate kupiti avtomobil. Radi vam bosta postregli s potrebnimi navodili in informacijami.

Zbirke znamk in starega denarja so oproščene vsake carine, ne glede na to, kolikšno vrednost predstavljajo.

Prosvetno delo koroških Slovencev



Kdor vsaj malo pozna zgodovino, ve, da je prav Koroška zibelka slovenske kulturne zgodovine. Tod pa so bili Slovenci v vsej svoji zgodovini tudi najbolj izpostavljeni potujčevanju. Še danes koroški Slovenci nimajo vseh svojih življenjskih pravic, čeprav že stoletja živijo ob Zili in Dravi, ob vznožju Karavank, Podjuni in ob prelepih jezerih ter na pobočjih okoliških hribov. Še živijo v teh krajih s svojo besedo, s pesmijo in s svojimi navadami, podedovanih od davnih dedov in gojijo svojo kulturo na tem izpostavljenem področju. Njihova pesem je vesela in šegava, pa tudi otožna. V njej je dosti trpkega spoznanja, da koroški Slovenci nikoli niso bili deležni svojih pravic, čeprav so jim po členu 7 avstrijske državne pogodbe te pravice zagotovljene. Toda zakon je eno, praksa pa drugo, zato se morajo tudi danes bolj kot kdajkoli boriti za svoj narodni obstoj in enakopravnost.



Slovenskega človeka na Koroškem kljub vsem težavam vsepovsod spremlja njegova pesem. V vsakdanjem življenju, na prireditvi, v cerkvi in tudi v najtežjih časih njegove zgodovine, ko so nacistični rablji izrekli njegovo smrtno obsodbo. Zato je tudi razumljivo, da je prav pesem najmočnejša oblika kulturnega izživiljanja koroških Slovencev.

V številnih slovenskih pevskih zborih od Zile, Roža prek Gur in Podjune sodeluje več kot 300 pevk in pevcev, ki hodijo k rednim pevskim vajam. Ti zbori nastopajo samostojno ali združeno na raznih prireditvah, kjer predstavljajo koroško narodno pesem. V slovenski prosvetni zvezi je včlanjenih 8 pevskih zborov. Ta kulturna organizacija je v prvih letih po drugi svetovni vojni bila edina ustanova koroških Slovencev in je v preteklem letu obhajala 60. obletnico svoje ustanovitve. V Slovenski prosvetni zvezi je vključenih 23 prosvetnih društev, ki delujejo v slovenskih krajih na Koroškem. V teh društvih delujejo prosvetaši vseh poklicev, od kmeta, delavca, nameščenca do intelektualca. Po ideološki cepitvi koroških Slovencev po drugi svetovni vojni je bila ustanovljena tudi druga kulturna organizacija — krščanska kulturna zveza, ki opravlja svoje delo zgolj na krščanski podlagi. Ta politična cepitev, katere analiza bi bila preobširna, naj bo tu omenjena le v informacijo, da je koroškim Slovincem prizadejala ve-



čjo narodno škodo, kot ves potujčeni pritisk v njihovi zgodovini. Tega dejstva se danes med koroškimi Slovenci le malokdo zaveda, najmanj pa tisti, ki so pripomogli k tej razdvojenosti. Danes med koroškimi Slovenci obstajata dve politični in dve kulturni organizaciji. Z zadovoljstvom pa lahko zabeležimo, da med temi organizacijami prevladuje spoznanje, da je treba, kadar gre za narodne pravice, iti skupno pot. Tudi krščanska kulturna zveza je v teku zadnjega leta končno prišla do spoznanja, da manjšina brez sodelovanja z matičnim narodom ne more obstajati. To dejstvo je Slovenska prosvetna zveza vedno imela v svojem programu in že ves čas širi kulturno izmenjavo z društvi v Sloveniji. Danes se koroški Slovenci ne glede na politično opredeljenost, kakor tudi uradni deželni forumi, trudijo in celo tekmujejo med seboj, kdo bo gojil s Slovenijo boljše kulturne stike. Tako se bodo morda počasi le zacelile rane razdvojenosti in bo prevladalo spoznanje, da je le v skupnem kulturnem prizadevanju vseh koroških Slovencev možno doseči tisto kulturno stopnjo, ki jo kot celota zmorejo.

Povedali smo že, da je pevska dejavnost najmočnejša oblika kulturnega izživljanja Slovencev na Koroškem. To pa ne pomeni, da je to edina oblika prosvetnega dela, saj slovenska prosvetna društva poleg zborovske glasbe gojijo tudi odrsko dejavnost. Nekatera so pri tem delu zelo uspešna, tako npr. v Št. Vidu v Podjuni, v Železni Kaplji, v Bilčovcu, na Radišah, v Globasnici, v Selah in Št. Janžu. Ta društva letno uprizorijo najmanj eno odrsko delo, s katerim potem gostujejo tudi pri sosednjih prosvetnih društvih. Odrska dejavnost pa bi bila verjetno še bolj razvita, če društva ponekod ne bi imela težav zaradi dvoran, čeprav v nekaterih krajih stojijo prazne dvorane, ki pa žal niso dostopne vsem slovenskim društvom. Tudi to je posledica nekdanje cepitve koroških Slovencev v dva tabora, oziroma sovražnega stališča cerkve do Slovencev na Koroškem. Tako so farne dvorane na voljo le izključno cerkvenim društvom.

Slovenska prosvetna društva na Koroškem gojijo tudi druge oblike kulturnih dejavnosti, kot so instrumentalna glasba, recitacijski nastopi, literarni nastopi, razstave, poučni izleti, predavanja in tudi kulturna izmenjava z društvi v Sloveniji.

Lani je bil na pobudo Slovenske prosvetne zveze ustanovljen lutkovni oder, kateri je doslej zabeležil že lepe uspehe. Lutkovni oder je imel že vrsto nastopov, ki so bili zlasti med mladino lepo sprejeti. To je nova oblika prosvetnega dela na Koroškem, ki je posvečena predvsem predšolskim otrokom, ki na Koroškem ponekod razen v družinskem krogu, ne slišijo več slovenske besede. Zato je tembolj razveseljivo, da je bil ustanovljen lutkovni oder, ker kulturne organizacije doslej niso posvečale dosti pozornosti kulturni vzgoji predšolskih otrok, kar ponekod že kaže usodne posledice. Kjer se zanemarija prosvetno delo med najmlajšimi, ni pričakovati narodne kulturne rasti. To je na Koroškem tembolj nevarno, ker bi to pomenilo ne samo kulturno mrtvilo, ampak tudi propad slovenskega naroda na Koroškem.

Obe osrednji kulturni organizaciji, to je Slovenska prosvetna zveza, katere predsednik je Hanzej Weiss, in Krščanska kulturna zveza, kateri predseduje dr. Erik Prunč, skrbita za ustrezno kulturno politiko koroških Slovencev, ter predvsem za moralno in organizacijsko pomoč včlanjenim društvom. Ti dve organizaciji sta letos ustanovili tudi koordinacijski odbor, ki ima nalogo, da usklajuje kulturno izmenjavo z društvi v Sloveniji in izvaja tudi skupne akcije. Poglavitna naloga tega odbora pa je, da bo skrbel za koordinacijo medsebojnih prireditev in čim širše vključevanje koroških Slovencev in prosvetno delo ne glede na politično usmerjenost posameznika. Po teh stikih lahko pričakujemo, da bo na Koroškem v prihodnje res prišlo do še večjega kulturnega razmaha kot doslej.

K. A.

Primož Kozak: Legenda o svetem Che

V preteklem letu je Primož Kozak izdal svojo trilogijo, drame Dialogi, Afera in Kongres. Njegova dramatika je danes na Slovenskem morda najbolj sodobna, umetniško najbolj dognana, predvsem pa je važno to, da je Kozak v naš kulturni prostor uvedel takoimenovano »idejno dramo«.

Problematika Kozakovih dram je vedno idejnost, obravnavajo skorajda aktualne dogodke političnega in kulturnega življenja pri nas. Njegovo razreševanje teh konfliktov je občéloveško in torej nerazrešljivo v vseh dokončnostih. To je zelo blizu eksistencialističnemu gledanju, še bolje, gledanju Alberta Camusa. Pri vsem tem pa se avtor nikoli ne omejuje zgolj na eno od struj, pa naj že bodo politične ali filozofske.

Legenda o svetem Che je nadaljevanje omenjenih treh dram, je pa tudi korak naprej, ali če hočemo, korak globlje. Osnove so iste, kompozicija je podobna, tematika sorodna, spoznavno pa je Legenda o svetem Che vrh Kozakove ustvarjalnosti.

Vrednost te drame je v tekstu, v njeni idejnosti. Ne le v idejnosti političnih struj, ki so v drami zastopane. Naslovni junak Che pa je v uprizoritvi ljubljanske Drame postal idejni programator, enosmerna osebnost, človek akcije kot takšne. Režiser si je delo zamislil kot bulvarsko domislico, osebe pa kot marionete družbenih sil. Podobno je bilo s scenografijo.

Kompleksnosti drame so se veliko bolj zavedali mariborski gledališčniki, ki so ob 50-letnici svojega gledališča tudi uprizorili Legendo. Mimogrede, dramo bodo kmalu uprizorili tudi v beograjskem Ate-ljeju 212. Seveda je vidna razlika med obema slovenskima izvedbama. Morda še najbolj v tem, da so ljubljanski gledališčniki večji rutinerji, mariborski pa večkrat celo diletantski, pri vsem tem pa so pokazali za delo večjo navdušenost in razumevanje.

Kot sem že omenil, se Kozak loteva »aktualnih« tem. Vsem nam je znana afera in dogodki okoli El Che Guevare. Kozaku ne gre za resničnost zunanjih dogodkov, zazrl se je v človeški lik kot takšen in še posebej v mit (zato tudi svetega) Chea.

Slike na prejšnji strani:

*Koroška pokrajina. V ozadju Baško jezero.
Foto Ančka Tomšič (prva slika)*

Združeni pevski zbor Slovenske prosvetne zveze na Koroškem (druga slika)

Prizor z lutkovnega odra (tretja slika)

Za razliko od »informativnodokumentarističnega gledališča« je Kozakovo »gledališče absurdnih konkretnosti« ali »idejno gledališče«, idejno predvsem zato, ker obračunava s človekom, nemočnim, nejasnim v filozofskih kriterijih in s samim seboj in z nalogo, ki jo človeku zastavlja sleherna družbena koncepcija. Vendar je Che upornik, revolucionar, čeprav nedosleden (njegova protitež je »pravoverni« partijka Tanja). To njegovo nedoslednost, dvojnost revolucionarja je Kozak izpeljal v svetost, v to, da je Che hotel revolucijo po svoji podobi. S tem pa je šel avtor mnogo globlje. Preprosto, izničil je podobo revolucionarja, kakršnega si pod imenom revolucionar predstavljamo.

Legendarnost in sploh vsa podoba »svete« Che je v drami prežeta z religioznim in preroškim občutjem hkrati, s čutenjem skratka, ki za vsako ceno sledi svoji viziji. Avtor je to poudaril še s tem, da je govorni del naslovnega junaka pisan v svetopisemski govorici.

Jancz Poštrak

»Ples smeti« — nova slovenska gledališka igra

Vladimir Pavšič — bolj znan pod imenom Matej Bor — je eden naših najbolj vsestranskih književnikov. Poznamo njegove pesmi, gledali smo njegove gledališke igre, napisal je roman in več filmskih scenarijev, cenimo ga tudi kot odličnega prevajalca Shakespearovih del. Prav prevajanje Shakespeara pa ga je spodbudilo, da je svoje najnovejše delo napisal v ritmu »blankverza«, ki ga je uporabljal tudi veliki angleški dramatik. To je duhovito napisana igra **Ples smeti**, ki nam skozi iskrivo lahkotnost renesančne preobleke razkriva najširše idejne, družbene, politične in filozofske dileme našega časa in našega sveta.

Zaplet in razplet komedije se suče okrog večne igre za oblast v srednjeveški Sieni, ki je igri posodila vesele, pisane barve in razgibano teatraliko. Za oblast se s politično zvitostjo poteguje velikaš Visconti, z rožljajočo silo vojaškega puča najemniški general Lorenzo, nad obema pa zmaga bistrina duha filozofa, znanstvenika in umetnika Van Valderna, edinega čistega in poštenega lika, ki nastopa v komediji. Ta Holandec »z ribjimi očmi, ki pa ima rad vse, kar je človeškega, celo ničvrednost, če mu da priložnost, da si jo ogleduje z vseh strani in ne le z ene, kakor ona njega...«, pa se oblasti, čeprav jo ima v rokah, odpove, ker »oblastizeljnost dela nered v ljudeh in ker ga dela v ljudeh, ga dela tudi med ljudmi«.

Predstavo, ki jo od začetka do konca prepletajo iskrive duhovitosti, je dopolnil režiser Miran Herzog z domiselno vodeno igro, igralci Mestnega gledališča ljubljanskega, ki so pripravili krstno uprizoritev te najnovejše Borove komedije, pa so z navdušenjem in odločno odigrali svoje vloge.

In zakaj Ples »smeti«? Igra nam prikazuje podobo sveta, kakršno vidi oko očaka, vedca in modreca, ki je star kot svet in je vse že tisočkrat videl iz velike razdalje: vse je že bilo, vse se ponavlja, vse se vrti v krogu, vse pleše v toku časa, vse pleše kot smeti v vetru in edina konstanta v tem plesu vsega okoli vsega je o b l a s t. Iz tega tudi spoznamo, zakaj je avtor svoj **Ples smeti** imenoval »divertimento« — igra, igračkanje, vrtež v začaranem krogu. Tej dramski upodobitvi sveta je prilagojena tudi dramaturgija igre: celota je spletena iz cele vrste zapletov in razpletov, ki se končajo tam, kjer so se začeli: Visconti je šel, Lorenzo je šel, Van Valderna se je umaknil in »ples smeti« za oblast se lahko začne znova. Po vseh krogih plesa pa bo ostalo večno središče, okoli katerega se v začaranem krogu vrti večni ples smeti: ostala bo o b l a s t in borba za to oblast.

J. Milčinski

Učbeniki na ploščah — za sodobnejši pouk

Morda se spominjate, da smo lani poročali o štirih ploščah s posnetki najlepših pesmi Franceta Prešerna. Teh plošč so bili najbolj veseli v naših šolah, saj so s pomočjo umetniških recitacij šolarji lažje spoznali in dojeli resnično lepoto Prešernovih poezij. Prav zato so dali šolniki pobudo za novo serijo plošč s posnetki najvrednejše slovenske proze in poezije za vse razrede osnovnih šol. Zavod za šolstvo je to pobudo pretehtal in se odločil, da bodo te plošče, ki jih pripravljala založba Mladinske knjige, sprejete kot šolski učbenik za šolarje od 1. do 8. razreda.

Izbor posnetkov je bil skrbno pretehtan. Pri njem so sodelovali strokovnjaki iz vseh šol Slovenije. Besedila so vzeta iz šolskih beril in vsebujejo dela naših najboljših pesnikov in pisateljev od klasike do danes — od Vodnika in Prešerna, Erjavca in Kersnika, Cankarja in Prežihoveva Voranca, Ketteja, Murna in Župančiča, pa do Menarta, Krakarja, Zajca in Minatija — če naštejemo le nekatere s posameznih obdobj.

Njihova dela bere 32 naših najvidnejših igralcev in igralk. Tako bo umetniško govorna beseda našim šolarjem približala

dela slovenskih literatov in jim obenem vtisnila v uho melodijo knjižnega jezika. Na predlog prof. Staneta Miheliča, pedagoškega svetnika iz Trsta, pa bodo za slovenske šole na Tržaškem in Goriškem posneli še dodatnih 5 plošč, ki bodo prilagojene tamkajšnjemu učnemu načrtu.

Te plošče bodo tudi dragoceno dopolnilo plošči-učbeniku za slovenski jezik, ki ga je za naše rojake pripravila Slovenska izseljenska matica.

Franc Pediček: Midva

V zbirki »Knjižnica za mlade« je Cankarjeva založba lani izdala poljudno znanstveno delo Franca Pedička z naslovom **Midva**. Knjiga ima še podnaslov **Obraz najine ljubezni**. Ljubezen mladih ljudi je dostikrat polna raznih problemov, ki se nekaterim prizadeti zde večsah velikanski in nepremostljivi. Za takega mladega človeka je hudo, če je v svoji stiski sam. Če nima nikogar, s katerim bi se posvetoval in pogovoril. O vsem tem je spregovoril avtor knjige Midva. Njegova beseda je iskrena, razumevajoča, polna želja, da svetuje, pomaga. To je izredno koristna knjiga, ki bo mnogim mladim ljudem pomagala iz težav in zadreg.

Bratkov novi roman »Dekletov dnevnik«

Slovenski književnik Ivan Bratko je izdal že svojo peto knjigo »Dekletov dnevnik«. Roman je izšel pri mariborski založbi »Obzorja«. Obsega 170 strani. Kakor pove že naslov, je knjiga pisana v obliki dnevnika. Zapiske mladega dekleta dopolnjuje avtor s svojimi razmišljanji in s prikazji današnje stvarnosti. V središču dogajanja je mlado nadarjeno in ukaželjno dekle Draga iz gostinske šole.

Draga sklepa poznanstva in prijateljstva z raznimi dekleti in fanti. Vsa ta srečanja vplivajo na njen duševni in moralni razvoj in prikazujejo, kako je mlado dekle prepriščeno samji sebi, izpostavljeno številnim nevarnostim. Avtor prikazuje to na nevsiljiv način, brez dvignjenega prsta.

Bratko je dober opazovalec življenja in poživlja svojo zgodbo z nekaterimi vložki iz današnje zanimive stvarnosti. Naj omenim tu samo mojstrsko prikazan izrez o šoferju Smehu, njegovi nesreči, ki jo člani kolektiva rešujejo po svoje, eni po paragrafi, drugi po čustvih.

V enem izmed poglavij nas povede avtor na Rožnik in ga prikazuje v vsej njegovi privlačnosti in mikavnosti. V svojih prejšnjih delih je pisatelj Bratko obravnaval motive iz NOB (Teleskop, Pomlad v februarju) pa tudi razmišljanja s potovanj po ZDA (Rakete in sekojve). V Dekletovem dnevniku pa posega v življenje mladih na tak način, da zadovolji tudi starejšega bralca.

Jože Župančič



8. februarja 1849 je umrl največji slovenski pesnik dr. Francè Prešeren. Danes je ta dan posvečen spominu največjega genija našega naroda, obenem pa je to tudi praznik slovenske kulture. Prešernove pesmi so vsakemu Slovencu znane, mnogi jih skoraj vse znajo na pamet, njegova podoba pa je še vedno predmet pogostih razpravljanj. Na sliki: reliefna upodobitev Prešernovega Krsta pri Savici, detajl s Prešernovega spomenika v Ljubljani

Letos sedem novih slovenskih filmov

Znano je, da se slovenski film zaradi premajhnega zaledja gledalcev ne more sam vzdrževati. Zato je bilo treba poskrbeti za primerno družbeno podporo, ki naj pospešuje razvoj slovenske filmske dejavnosti. Za to skrbi upravni odbor Sklada SRS za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov. Letos je Sklad zaupal izbor predloženih filmskih projektov Društvu slovenskih filmskih delavcev, ki je glede na omejena finančna sredstva izbral tri predloge za celovečerne filme in štirinajst za kratke. Razen teh pa bodo še letos končani tudi štirje lani začeti celovečerni filmi, tako da bomo letos Slovenci lahko videli kar sedem celovečernih domačih filmov.

Zanimivo je, da imamo v Sloveniji kljub tako skromnim možnostim snemanja kar tri filmska proizvodna podjetja oziroma skupine: Triglav film, Viba film in novoustanovljena skupina Avtorski studio Ekran. Doslej so imeli slovenski filmi že vidne uspehe tako na jugoslovanskem filmskem festivalu v Pulju, kakor tudi na nekaterih mednarodnih festivalih.

Novi slovenski filmi, ki jih bomo snemali letos pa so ti-le: »Aleluja«, film o pravkar osvobojenih ujetnikih koncentracijskega taborišča, »Zgodba o levu«, ki obeta, da bo

dinamična filmska komedija, in »Na klanecu«, film posnet po istoimenski povesti Ivana Cankarja. Zajete bodo torej po vsebini tri povsem različne teme, še posebej pa se lahko veselimo s filmskega platna Cankarjeve besede, saj je pred leti zaradi prevelikih finančnih stroškov odpadlo snemanje filma po Cankarjevi noveli Martin Kačur.

Štirinajst kratkih filmov, ki bodo posneta v letošnjem letu, bo zajelo najrazličnejše zvrsti, od igranih pa do dokumentarnih in fantastičnih. Nekateri izmed njih so vezani na večje dogodke, ki bodo letos v Sloveniji (spominska razstava Riharda Jakopiča, svetovno prvenstvo v košarki ipd.) Letošnji načrti slovenskih filmskih delavcev resnično obetajo, da bo tudi filmska proizvodnja premagala mrtvilo, ki je trajalo že nekaj let. Predvsem pa je razveseljivo to, da so ga začeli reševati slovenski filmski delavci sami.

Nov direktor ljubljanske Drame

Po daljši krizi, ki je že začela vznemirjati slovensko kulturno javnost, in med katero je odstopil prejšnji direktor, je gledališki svet tega osrednjega slovenskega gledališča imenoval za novega direktorja Tarasa Kermaunerja. Že pred imenovanjem je

Taras Kermauner predložil igralskemu ansamblu svoj repertoarni in delovni program, ki je bil v celoti sprejet. Njegov repertoarni program je zasnovan predvsem na tem, da se bo skušal čimbolj približati občinstvu, saj je uspešno gledališče rezultat volje gledališčnikov in želja gledalcev, kot je v razgovoru z novinarjem nekega slovenskega lista poudaril Taras Kermauner.

Repertoar Drame Slovenskega narodnega gledališča bo v prihodnje upošteval klasično, sodobno svetovno dramo, slovensko tradicijo, sodobno slovensko dramo, komedijo, enakopravno pa naj bi obravnaval tudi slovensko ljudsko igro.

Pilonova knjižna redkost

Veno Pilon je toliko Parižan kot Slovenec. Dolga leta je preživel in plodno ustvarjal v svetovni prestolnici slikarstva, pred meseci pa se je vrnil in se za stalno naselil v svoji rodni Ajdovščini. Svojo slikarsko in literarno dejavnost pa nadaljuje še zdaj. Pred kratkim je presenetil slovenske ljubitelje knjig s svojevrstno knjigo, ki jo je sam spisal, grafično izdelal in izdal v samo petdesetih izvodih. To je knjiga »Orakelj slikarjev«, »sto ugank za radovedne ljubitelje in poznavalce«. To je dejansko le slovenska izdaja že leta 1968 v Parizu izšle bibliofilske izdaje »L'orade des peinters«, ki jo je izdal francoski pesnik slovenskega rodu Jeane Vodaine. O njem vemo med drugim tudi to, da v kraju Base-Yutz sam stavi in tiska svoje izdaje, med katerimi je tudi revija »Dire«. Slovenska izdaja Pilonovega »Oraklja slikarjev« se v podrobnostih precej razlikuje od francoske, predvsem pa vključuje tudi slovenske slikarje, ki jih v prejšnji seveda ni bilo. Značilno pa je to, da na vsaki strani te edinstvene knjige čutimo Pilonovo roko — njegovo besedilo je tudi napisano z njegovo roko.

Vam je dolgčas? Ste osamljeni? Imate domotožje? Vzemite v roke knjigo, lepo branje vam bo pragnalo osamljenost in če je knjigo napisal domač pisatelj, boste v njej srečali tudi košček domovine in košček domačega življenja. V naših založbah boste našli bogato izbiro najrazličnejših knjig. Če imate radi pesmi, se lahko odločite za pesniško zbirko Ceneta Vipotnika DREVO NA SAMEM, ki je izšla v založbi Mladinske knjige. V njej je zbrano pesnikovo ustvarjalno delo dveh desetletij. V pesmih nam avtor skozi najrazličnejše motive govori o vrednotah našega sveta in človeka, o veri v te dobrote, ki v neprenehno spreminjajočem se svetu edine ohranjajo svoj smisel in vrednost.

V mariborski založbi Obzorja pa so izšle izbrane pesmi Lojzeta Krakarja KRIK, ki daje pregled skozi celotno pesniško delo tega našega znanega pesnika. Krakar je ves čas po vojni oblikoval svojo poezijo z veliko prizadevnostjo in izdal pesniške zbirke, iz katerih so izbrane najboljše za to novo knjigo, ki dokazuje pesnikovo živo navzočnost v povojnem literarnem dogajanju na Slovenskem. Tudi pesniška zbirka Mateja Bora PESMI, ki jo je izdala založba Mladinske knjige, predstavlja pogloblitve teme iz celotnega Borovega pesništva. Pesmi so povezane v posamezna vsebinska področja, ob njih pa lahko spremljamo tudi rast pesnikovega ustvarjalnega duha, ki so ga zunanji sunki, narodova ogroženost in uporniškij pogum usmerili v samo-svoje pesništvo.

Če pa imate raje starejše pesnike, potem se odločite za bibliofilsko zbirko Antona Aškerc-a IZBRANE PESMI, ki je izšla v mariborski založbi Obzorja. Izbor kaže pesnika z njegove najboljše strani: objavljene so njegove klasične balade (Brodnik, Mejnik, Godčeva balada, Ponočna potnica itd), potem cikel »Stara pravda«, romane s socialno tematiko (Anka, Zimska romanca, Delavčeva pesem o premoži itd.) in satirične pesmi s prikritimi bodicami, s katerimi je Aškerc takrat posegal v kulturno-politični boj in se branil pred napadi svojih nasprotnikov. Posebno vrednost dajejo knjigi ilustracije akadem-skega slikarja Janeza Vidica. Ilustracije na eni strani dopolnjuje pesnikov izpovedni svet, na drugi strani pa predstavljajo samostojno likovno ustvarjalnost, zaradi katere knjiga zasluži posebno pozornost bibliofilov in ljubiteljev Aškercove poezije.

Novi roman pisateljice Mire Miheličeve STOLPNICA OSAMELIH ŽENSK (izšla je v koprski založbi Lipa) zasluži posebno pozornost ne samo zaradi sodobne tematike, živo orisanih oseb in psihološkega razčlenjevanja posameznih usod, temveč tudi zaradi izpovedne neposrednosti in doživete topline, ki jo včasih prikriva duhovita ironija. V romanu se prepletajo usode osamelih žensk, stanovalk stolpnice na robu mesta. Zgodbe teh žensk, ki jih poslušajo in pripoveduje osrednja junakinja romana Kristina, se prepletajo in izpopolnjujejo od dramatičnih dogodkov v preteklosti do trenutka, ko odjekneta v stolpnici dva strela, ki nasilno rešita spor med večno mladostno Adelo in njeno hčerko Lilo. Roman je napisan živo in se loči od pisateljicinih prejšnjih del predvsem po tem, da ga preveva zrelo vrednotenje življenja, ki se ne predaja ne temnim ne svetlim barvam, temveč mu sledi z razumevajočim nasme-hom.

Sodobni roman DOKLER ŽIVIMO je delo pisateljice Nade Kraigher. Pripovedni okvir zgodbe je zanimiv: glavni junak umre v prometni nesreči. Iz sedanosti preide zgodba v projekcijo preteklosti. Junak oživlja podoba minulega: osvobojen ozke sedanosti spoznava zablode svojega zgrešenega življenja: hlastajoč za utvarami, prevzet od nečimrnosti in videza, je v tekmi za trenutnimi užutki zapravil svoje enkratno življenje in s tem zamudil nepopravljivo priložnost, da bi poiskal resnične vrednote. Izdala ga je založba Obzorja.

V založbi Borec je izšel roman Nade Gaboro-vič VSAKA NOČ MINE, ki se dogaja v letih nemške okupacije. Roman, ki ga lahko imamo za literarni dokument neke mariborske družine in njenega odnosa do vojne, je spretno oblikovano in zanimivo branje. Kraj dogajanja je Maribor s predmestji in potmi, ki vodijo na Pohorje. V ta okvir je pisateljica postavila taborišče, kjer so nemški vojni ujetniki gradili hidrocentralo na Dravi, ter podoba malomeščanske družine, ki jo je vojna prizadela, ker sta se dva njena člana vključila v kolesje osvobodilnega gibanja.

Tistim, ki imajo radi naše klasike, pa priporočamo IZBRANO DELO JANEZA TRDINE, ki ga je založba Mladinska knjiga izdala v treh knjigah v zbirki »Naša beseda«. Izbor je pripravil Janez Logar, najboljši poznavalec Trdinovega življenja in dela. V njem je prikazal Janeza Trdino v najrazličnejši luči: kot najboljšega slovenskega narodopisnega pisatelja, ki je ohranil izvirni kolorit belokranjskega folklornega izročila, pa tudi kot pisatelja pomembnih literarnozgodovinskih spisov.

V isti zbirki je izšlo tudi IZBRANO DELO SLAVKA GRUMA, v katerega so uvrščene najrazličnejše Grumove novele, poleg tega pa njegovo najbolj znano delo: drama »Dogodek v mestu Gogi.«

Da ne bodo prikrajšani najvnetejši bralci, naj omenimo še nekaj del, ki so jih založbe pripravile za mlade bralce.

Založba Mladinske knjige je izdala veliko slikanico MIŠKOLIN, ki jo je napisal Josip Ribičič. S svojimi dogodivščinami se nam predstavlja simpatični Miškolin z mišjim sorodstvom kot strasten bojevnik zoper mačji rod. Njegova dejanja od prvih korakov pa vse do ženitve zaradi nenavadne živahnosti navdušujejo nove in nove rodove naših otrok, saj so predstavljena s tisto pristržno ljubeznijo, ki jo najdemo le v redkih delih za mladino. Zunanjo podobo mu je dala Jelka Reichmannova, ki je s svojimi hudomušnimi ilustracijami še poživila veselo pripoved nedavno umrlega Josipa Ribičiča.

ZREBIČEK BREZ POTNEGA LISTA je naslov ene izmed štirih zgodb, ki jih je za otroke napisala Branka Jurca, izdala pa založba Obzorja. Zgodbe opisujejo prigode živalskih mladičev, ki so še čisto majhni ostali brez mamic in bodo otrokom prav gotovo všeč. Ilustriral in opremil jih je Milan Bizovičar. Preprosto zgodbo za najmlajše KAJ JE NAJLEPSE je napisal pesnik Tone Pavček. V njej opisuje pogovor otrok, kaj je najlepše na svetu. Po dolgem modrovanju ugotovijo, da je najlepša na svetu mama, ki jim je podarila življenje! Zgodbo poživljajo spretno vpletene pesmi, ki se jih bodo otroci radi naučili na pamet. Domiselne in besedilo primerne so barvne ilustracije Marlenke Stupice.

Nekoliko večjim otrokom je namenjena knjiga Smiljana Rozmana JANKO IN NJEGOV SVET, to je svet, v katerem nastopajo najbolj vsakdanje reči, s katerimi se otrok vsak dan srečuje: miza, stol, preproga, itd. Te reči so otroku res to, kar so, v svoji domišljiji pa jih spremeni v marsikaj, kar si zaželi njegova domišljija. To dvojnost realnega in domišljjskega sveta je avtor povezal s kleno, živo in hudomušno besedo, njegov tekst pa odlično dopolnjujejo ilustracije Marjance Jemec-Božičeve.

Izpod peresa istega avtorja je tudi knjiga TEDEN IMA SEDEM DNI, v katero je nanižal zgodbe iz življenja naših šolarjev. Zgodbe so kratke in zgostene, v njih spoznamo vrsto najrazličnejših otroških značajev, ki so pač takj kot vsi otroci. Radi se igrajo, radi se tepejo, tožijo, poskušajo voziti očetov avto, itd. V zgodbah ne manjka napetih situacij, ki se včasih končajo tudi tragično. V tem bi lahko našli tudi tisto poučno stran, ki naj jo ima med drugim mladinska literatura. To knjigo je ilustriral Melita Vovk, obe pa sta izšli pri Mladinski knjigi.

Tudi knjiga BARABAKOS IN KOSI, izpod peresa Jožeta Snoja je izšla v isti založbi. V njej nam avtor predstavi Kosjo državo, kjer je »vse nekako po kosje« in hkrati precej po človeško. Vsi državljani imajo kosja imena (oče Kos, mati Kosulja, sinček Kosobrinček.), tudi tisti, ki niso plemenitega kosjega rodu (pes je Peskos, muca Mačkos in glavni junak je Barabakos). Celo imenitne, domiselne ilustracije je prispeval Božidar Kos, tako, da je v knjigi res vse po kosje. Zgodba je napisana duhovito in domiselno in bo prijetno branje malo večjim šolarjem.

Za konec naj omenimo še KEKČEVE ZGODBE Josipa Vandota, ki jih je izdala Mladinska knjiga. V knjigi so objavljene tri zgodbe o Kekcu, ki jih mnogi naši pa tudi tuji otroci poznajo s filmskega platna. Prav zato bodo otroci te zgodbe z veseljem brali, saj se bodo v njih znova srečali z znanimi junaki s filmskega platna: s pogumnim Kekcem, strahopetnim Rožletom, veselo Tinkaro, hudobnim Bedancem, ubogim Kosobrinčkom in drugimi.

Franc Rožnik: Skozi življenje

Nekdanji ameriški rojak, zdaj pater v kartuziji Pleterje, Franc Rožnik, je lani v samozaložbi izdal prvo knjigo svojih spominov pod naslovom: Skozi življenje. V njej opisuje svojo mladost, zgodovino svojega rojstnega kraja Horjula in nekaterih drugih slovenskih krajev itd. Spomini so živahno in zanimivo napisani in bodo prav gotovo pritegnili dosti bralcev. Pater Rožnik ima v načrtu še več knjig spominov. V naslednji bo opisal spomine iz časa med prvo in drugo svetovno vojno, v tretji svoje bivanje v Ameriki, v četrti pa svoji sedanjosti življenje za samostanskimi zidovi.

Ljubezen na obali

Ves dan je čakal nanjo. Hodil se je kopat in pit. In do polnoči je bilo kot do novega leta. Soncu se tistega dne ni in ni dalo z neba. Slepčje je sijalo in se po milimetrih zrivalo na severozahod. Okoli pete popoldne se mu je še zmerom zdelo, da je sredi neba. In še zmeraj isto slepilo kot zjutraj ob enajstih. Kar ponorel bi!

Da bi pognal ta nepremakljivi poletni čas in to bedasto, zdravo sonce, se je vrgel v pitje pelinkovcev z ledom.

Pijan je tako blago plavati! Kakor v smrt se pomikaš po leni morski planjavi. Vse naokoli mir in sonce, ki ti po mesarsko razbija čelo. Pa se potopiš — prepustiš se zelenim plastem vode, da ti zašelesti v ušesih in nosu. Ali ni lepo, razmišljaš, ko te golta voda; pa se spomniš, da sta zmenjena, in med čudnimi zvoki, ki te zajemajo, ko udarjaš v vodne stene z nogami in rokami, pomoliš spet ven svojo napol živo butico. In tako ves dan, če čakaš babo. Če sta domenjena, da gresta opolnoči naga plavat.

Moj bog, ti nag, ona naga; ona naravnost iz kiparske delavnice antičnih mojstrov.

Ob dveh popoldne je bil že tako pijan, da se mu je delala tema pred očmi. Moral je tipati, da je našel domov. Tako, tako temno je bilo.

Ko je izbruhal svojo pijano dušo v straniščno školjko, je bil ves poražen od tega življenja človekovega. Ki pije, pije, je ponavljal in drsal ob steni k postelji.

— O, oo, se je razvlekel napol slep po postelji. Pije, da bi lahko... Pije, da bi..., da bi, je premikal usta. Hotel je občutiti ustnice, ki so drsale druga ob drugo kakor konjski žnabli. Potem, ko se je še nekajkrat oglasil, ker se mu je iz pijanega telesa vzdigovala slabost, je treščil kot skala z mehko bobnenad-
ne teme in zaspal.

Zbujal se je v duševnih mukah. Dolgo je lezel iz mrtvila. Smrt se ga je bila oklenila s tako ljubeznijo, da si je moral, ko je bil že zbujen, večkrat reči, da živi, preden je zares lahko vstal. Opletajoč se je napravil in si oplaknil obraz. Lovil se je, kakor da je še zmerom v čolnu pijanosti.

Zunaj je bil že potihnil šum poletnega dne. Uličice so bile razbeljene, nebo pa razsvetljeno od lunine medenine oziroma od Armstrongovih kipečih trobentnih vriskov.

Nekaj cipic se je še potepalo in iskalo osladnih ponudb.

Velika in mogočna noč je bila zbrana. Kipela je v nepojemljiv čas in prostor. Vstopal je vanjo izdajalsko. Tako vstopa moški v žensko.

Ona ga je že čakala. Ko ga je zagledala, se je razžarela kot Kitajka. Bronasti obraz se ji je napel v zadovoljstvo, nato v smeh. Glasovi so se ji usipali ko koralde po marmornih stopnicah.

Objel jo je, in ko je občutil, kako nežno je stkana in da je je sama lepota, je postal rahel, skoraj kruhovski.

Objeta sta bredla po valovju noči. S kriki v sebi sta se pomikala ob strmi obali, čuteč drug drugega z bolečino. Morje je popluskavalo kot olje. Njegovi pljuski so bili komaj slišni ter neznanško mehki in uspavajoči.

Okoli jasnega meseca je sijal kolobar, kakor da oznanja prihod Boga sodnika.

Prej se bova še okopala, se je posmejal v sebi večni sodbi.

Zavila sta s poti na prod, ki jima je zasipal noge do gležnjev, razgrnila odejo in se drhté slačila.

Ona je dišala po trpkosti mandljev.

On je zadišal njej po mišičevju.

Prvi je vstal on. Nag. Mesec ga je zasipal z zlato peno. Kot antični bog se je napel v čudovito polnost. Mesečeva strd ga je obličala v slapu.

Ponudil ji je roko. Ujela sta se. Njega je stresel mraz. Mravljinici so mu zatacali po bokih do obraza. Njenih trdih prsi se je dotikala hladna mesečina. Profil njenega obraza je sijal kot z zlate podlage relief ponosne kraljice.

Pogledal je k njenim nogam.

Imela je obliko semenske plodnice maka.

Pod popkom ji je drhtela temna senca. Bila je pripeta kot lastavičje gnezdo.

Popeljal jo je k vodi. Zavzdihnula je, ko se je je dotaknila, on pa se je šume zavalil, da je peneča se voda srebrno zazvenela. Zaplavala sta drug ob drugem. Ob vsakem zamahu z roko je oživelo na milijone zračnih mehurčkov. Okoli njiju je vse vrelo. Topel tok ju je gnal daleč na odprto morje, na mesečevo stezo. S počasnimi zamahi sta se bližala obrisom daljne obale.

Ne! je jeknilo v njem.

Zaostрил je pogled. Skozi gosto mesečino se je še dalje ponujala obala.

To je globina, globina! je gledal v tisto daljavo.

Njej ob njem so že pojemale moči. Premagovala se je ječe kot otrok.

— Nazaj! je kriknil in se ulegel na bok. Voda ga je šumno oblila in potegnila vase. Izdril se je iz nje in se divje zakadil po njej... Nazaj na plitvino sta zaplavala uničena. Moči nista imela nobene več. Samo nagon se je še razživiljal v njiju.

— Tam, tam, je lovil zrak, tam ni bila obala...

— Ne, ne, je odihavala ona za ton nižje.

— Tisto tam, tam, je bila smrt! je rekel on in iztisnil iz telesa ves zrak, da se je ves težak spet potopil in podrsal po peskoviti plitvini.

Ona, ki je že pogasila žejo po zraku, je umirjeno zadihala. Že ji ni bila več mar smrt. Ležala je na hrbtu in se opirala na komolce. Noge je imela odprte, to je razkročene v rogovilo. Vodni tok se ji je nežno ulegel v mednožje. Čutila ga je kot nežnega, nežnega moškega.

Tudi on je občutil pljuske morja, ki so se ulegali na njegove prsi in ga božali po vratu in bradi kot ženska, ki se pritiskuje obenj.

Nekaj hipov sta še začudeno strmela po morju, ki je vrelo v mesečini, potem pa sta se brez sramu dotaknila drug drugega in se užila do take bolečine in praznine, da je znova zameglila njunega duha zavratna globina.



Manko Golar

PUST

Pust, oj pust ti žlobudravi,
spet vesel prišel si v vas.
Plešeš v snegu in po travi,
poješ, vriskaš, pihaš v bas.

Usta kremžiš, jezik kažeš,
ves rdeč je dolgi nos,
lica s sajami si mažeš,
žvižgaš kot veseli kos.

S tabo Gela, Tunek, Mica,
dece radostne cel roj,
s tabo se smejo gorica
in prepeva vas s teboj!

France Prešeren

UČENEC

Klel je neki mlad učenec
Pust na pepelnično jutro,
te besede je govoril
v jezi svoji tisto uro:
»Oj, predpust, ti čas presneti,
da bi več ne prišel v drugo!
Ti med materne petice
si poslal požrešno kugo,
si mošnjico mi rejeno
djal popolnoma na suho;
stari oče se bo praskal,
gledala bo mati čudno,
malo penězov poslala,
dokaj bosta mi naukov;
vendar, to bi še prenesel,
to še ni največje hudo.

O predpust! ti čas presneti,
da bi več ne prišel v drugo!
Si omožil dokaj deklic,
in med njimi mojo ljubco,
mlado deklico nezvesto,
lepo Reziko nemškuto,
za katero rad bi dal bil
kri, življenje, svojo dušo. —
Da si njo mi ti omožil,
Oh, to je največje hudo!« —

Josip Stritar

UGANKA

Prirohni in prisopiha,
vendar nima pljuč, da diha;
brez jezika kakor med
sneg poliže nam in led.

(vetar)

Jana Kolarič

EN, DVA, TRI

En, dva, tri,
vlak stoji,
nič ne čaka,
odhiti.
Kdor ne sliši,
zamudi.

Ivan Bizjak

NAJBOLJŠI UČENEC IZ RIBNIŠKE ZLATE KNJIGE

V Vrbi na Gorenjskem, lepi vasi blizu Bleda, še danes stoji lepa Ribičeva kmetija. Pred več kot sto leti sta v tej hiši živela oče Šimen in mati Mina. Pisala sta se Prešeren. Pridno sta obdelovala polja. Da pa ne bi številni družini zmanjkalo kruha, je oče Šimen večkrat zapregel živino v voz ter prijateljem in znancem prevažal blago.

Šimnu in Mini se je 3. decembra leta 1800 rodil sin France. Ko ga je mati polagala v zibko in pozneje, ko je že capljajal za njo, si je pogosto zaželela, da bi France postal učen mož in bi imel boljši kruh, kot sta ga imela z očetom. Zato je moral France že z osmimi leti od doma in tako so srečno otroštvo pri starših zamenjale knjige in lepi uspehi v šoli. Pri stricu Jožefu se je naučil brati in pisati in ko je prebral že mnogo stričevih knjig, ga je poslal z desetimi leti v slovečo ribniško šolo. V Ribnici na Dolenjskem so strogi učitelji, ki so učencem vtepali znanje tudi s palico, kmalu vzljubili bistrega fanta.

France Prešeren je bil najboljši učenec. Na slovesnosti ob koncu šolskega leta so ga obdarovali s knjigami in učitelji so ga vpisali v zlato knjigo ribniške šole. Tako se je France prvič v življenju izkazal, a kdo bi si tedaj mislil, da bo prav ta odličnjak napisal nekoč toliko lepih pesmi. Kdo bi tedaj v Ribnici slutil, da bo France Prešeren, učenec iz Vrbe, danes — po tolikih letih še vedno največji slovenski pesnik.

Uspeh, ki ga je mali France dosegel v Ribnici, ga je gnal naprej, v višje šole in povsod je bil med najboljšimi. Postal je doktor prava.



France Bevk:
ZLATA VODA

Ali ste že kdaj pili zlato vodo? Še ne? Jaz sem jo že pil. Bila je to čisto navadna mrzla studenčnica. A ker mi je ded dejal, da je prva voda, ki priteče na novo leto opolnoči, zlata voda, sem mu verjel. In zdela se mi je prav posebno slastna.

Zakaj naj bi bila ta voda zlata?

Živel je siromak, ki ni imel niti skorjice kruha ne drv, zima pa od vraga. Peč mrzla, izba mrzla, na silvestrov večer je legel pod odejo, da bi se ogrel. Tudi mačka, s katerim sta prebivala v koči, je vzel k sebi, da bi jima bilo topleje. Maček je predel, siromak pa je razmišljal o svoji revščini in vzdihnil: »O, da bi imel vsaj kos kruha, pol bi ga pojedel, a pol bi ga dal tebi, mucek.« Maček se je oglasil: »Mrnjav!« Nato je siromak zaspal. Sanjal je, da je maček spregovoril kot v pravljici: »Vzemi škaf, pojdi po vodo in natoči zlata!« mu je rekel. In je še enkrat ponovil: »Vzemi škaf, pojdi po vodo in natoči zlata!« Tedaj se je siromak prebudil. Zunaj je bila noč in mraz, maček pa je predel: »Drnn, drnn!« Že je siromak hotel vstati in iti po vodo, a si je rekel: »Eh, kaj, sanje so sanje!« Pa se je vendar premislil, vzel škaf in teklo do korita. Prav tedaj je bilo polnočno uro. Podstavil je posodo pod žleb in v škaf je zacingljalo in zapelo, bili so sa-

mi rumeni cekini... Siromak je imel bogastva dovolj za vse življenje. In tudi mucu ni manjkalo ničesar. Saj je to tudi zaslužil...

Tako sem slišal pripovedovati.

Res, ali ne res, verjel sem, kakor sem verjel vsaki pravljici. Menda so nekoč to verjeli vsi ljudje in na novo leto opolnoči tekmovali, kdo bo prvi natočil vode. Pričakovali so, da jim bodo kot siromaku v škaf zacingljali cekini. A menda se ni nikoli več zgodilo, da bi komu priteklo čisto zlato. Tedaj, ko sem bil jaz še paglavec, sta tekmovala le še moj ded in sosed Koreninc v drugem bregu. Ded ni nikoli prespal polnoči, da bi bil prvi pri koritu. Včasih sem mu jaz pomagat...

Spominjam se zime, ki je bila kopna do novega leta, mraz pa tak, da je vse ledenelo. Ležal sem na trebuhu na peči in ob brlivki bral neko knjigo. Bržkone je bil »Robinzon«. Takrat sem pogosto prebiral »Robinzona«, nikoli se ga nisem naveličal. Vsi so že spali, le ded je še sedel v zdiču, predel misli in vsak hip pogledoval na uro.

»Zdaj pa le!« je nenadoma rekel.

Skočil sem s peči, planil v vežo in popadel prazen škaf. Postal sem pred hišo in prisluhnil. Nebo je bilo jasno, skozi gole veje so gledale zvezde. Na klancu

so se lesketale ledene skorje. Slišati ni bilo niti najmanjšega glasu, razen vode, ki je šumela v grapi.

Nenadoma se je s pobočja nasprotnega hriba, iz Oblok, oglasil udarec na zvon. Don — ena, don — dve... Ura je bila polnoč. Don — tri, don — štiri... Glas je jasno zvenel skozi čisti zrak in mrzlo noč. Don — pet...

Nisem več smel čakati. Bos, kot sem bil, da me je od mraza peklo v noge, sem stekel po klancu. In bilo je kar prav, da sem bil bos, sicer bi se izdajal z ropotom čevljev. Preden je ura odbila dvanajst, je bil škaf poln, popadel sem ga in sopihaje stekel nazaj do hiše.

Ob vogalu me je čakal ded. Gledal je proti sosedu in napeto prisluškoval. Tedaj so po klancu zapeli koraki v težkih, okovanih čevljih. Sosed je hitel po zlato vodo. Misлил je, da je prvi. Tiho sem se zahihital, skoraj bi bil planil v glasen smeh.

»Pst!« je rekel ded in položil prst na usta.

V škafu ni bilo cekinov, temveč navadna, čista, kot led mrzla studenčnica. A saj z dedom cekinov niti nisva pričakovala. Bila sva prva. To nama je bilo v velik užitek in veselje. Od zadovoljstva me je popadel smeh. Tudi ded se je tiho smehljat predse.

Tolminski punt

(nadaljevanje in konec)



»Verjamem,« je rekel Krištof, »Več je vredna, kot vse glave skupaj.«

Nastavil je jetniku kozarček na usta, da ga je izpil.

»Izdaja?« je tiho vprašal.

»Menda. Sicer bi me ne ujeli. In Šimen?«

»Ujet. Lovrenc Kragulj tudi. Tudi Gregor Kobal in Laharnar. Martin Munih jih je počakal kar doma. Prestar je, da bi begal po svetu. Podgornika so zgrabili v bolniški postelji.«

Ivan Gradnik je sklonil glavo in se zamislil.

»In kaj pravijo ljudje?«

»Molčijo. O tebi govorijo, da nabiraš kmečko vojsko.«

Gradniku so zagorele oči.

»To je dobro, da ljudje ne izgubijo upanja,« je rekel. »Dokler je upanje, še ni vse izgubljeno.«

Ko je Gradnik odhajal z biriči, je Krištof dolgo gledal za njim. Solza se mu je potočila po licu.

Tisti večer, ko so odpeljali Šimna, je Goljevka mislila, da bo znorela. Zima je bila žalostna, kot mrliška pesem. V marcu, ko so na jugu že cveteli mandljevci, se je odpravila v Gorico. Rada bi govorila z možem. Ali ga vsaj videla. Toda niso je pustili do njega. Cesarska komisija še ni bila končala zasliševanje puntarjev.

V aprilu je bila v Gorici krvava sodba. Sodili so enajstim voditeljem, ki so jih imeli za zapahi.

23.

Tisti dan so mnogi Tolminci romali v Gorico, da bi izvedeli za usodo svojcev. Tudi Goljevka se je namenila na pot, a se je premislila. Bila je preveč izžrpana od skrbi in žalosti.

A Marko ni pozabil na materino obljubo, da pojmeta skupaj na sodbo. Ko je mater zjutraj uzrl v izbi, se je začudil.

»Ali ne pojdete v Gorico?« je vprašal.

»Ne,« mu je odgovorila suho.

»Pojdem pa sam!«

Mati ga je gledala. Kdaj prej bi mu tega ne verjela, a odkar je bil odšel s puntarji, se ji je zdelo vse mogoče.

Vzela je velik ključ od hrama in mu namignila: »Marko, pojdi z menoj!«

Peljala ga je pod hišo in vrata v hram odprla na stežaj. Deček je slutil, kaj se mu obeta. Lahko bi bil pobegnil, a mu ponos ni dal. Potisnil je roke v žepe in stopil čez prag. Ključ je zaškrtal, koraki so se oddaljili...

Ko je minil poldan, je postal Goljevka tako nemirna, da ni mogla več prestajati. Vso noč ne bi zatisnila očesa, če bi prej ne izvedela za Šimnovo usodo.

Počesana in nedeljsko opravljena je stopila čez prag.

»Kam?« je vprašal Krištof.

»Na Most, da kaj izvem,« mu je odgovorila. »Teško, da se vrnem pred nočjo.«

Tako je odšla.

Marko je medtem čepel v hramu, kuhal trmo in jezico. Ko je zunaj vse potihnilo, je posilil nekaj solza.

Milo se mu je storilo, kakor da je zapuščen od vsega sveta. Sonce je medtem zašlo, padel je mrak. Bližala se je noč. Ali bodo lačnega in žejnega pustili vso noč? Polagoma se mu je mehčala trma.

Zaslišal je teže korake. Ključ je zaškrtal, vrata so se odprla za široko špranjo.

»Kje tičiš?« je stric vprašal v temo.

Marko se je oglasil. Tedaj ga je stric zgrabil za roko in ga odvedel v izbo.

»Daj mu večerjo!« je rekel Nežici.

Marko je jedel mleko z ječmenjakom.

»Materi greniš ure, namesto da bi jih lajšal,« je godel stric. »Ali veš, kaj se lahko zgodi očetu? Ne trdim, da bo najhujše, a bomo na vse pripravljeni...«

Marku je zastal grizljaj v ustih. Nežica je zajokala.

»No, no,« je miril stric. »Za solze je še zmeraj čas... Mislim, da bodo očeta obsodili na ječo, nato ga bodo izgnali. Potem se bo zopet vrnil, kot se je vrnil lani... A četudi ga obsodijo na smrt, je še vedno upanje. Lahko ga še v zadnjem trenutku pomilostijo. Dokler je glava na vratu, še ni vse izgubljeno.«

Marko je odložil žlico, Nežika je smrkala v predpasnik.

Treska, ki je gorela na čelešniku, je ugasnila, ostali so v temi. Marko je sedel na peč in čakal mater. Premagala ga je utrujenost, da je legel po peči in v hipu zaspal...

Ko se je zdramil, je bila že trda noč. Vse je bilo tiho. V kotu je brlela luč, ki so jo prižgali le za redke priložnosti. Stric je ležal na klopi. Ta večer še ni odšel v svoj kot.

Nenadoma se je Marku zazdelo, da ne leži sam na peči. Nekdo je sopel v njegovi bližini. Nežica, ki tudi čaka na mater? Nenadoma mu je ujelo uho, da sestra pritišano joče. Zakaj?

»Nežica!« jo je tiho poklical. »Zakaj jočeš?«

»Saj ne jočem,« mu je odgovorila, a je še glasneje zahlipala.

Marka je obšla črna slutnja.

»Ali se je mati vrnila?«

»Vrnila,« mu je Nežica odgovorila. »Očeta so obsodili,« je povedala in ni več krotila joka.

»Kje je mati?«

»V kamri.«

Marko se je pomuznil s peči in odprl v kamro. Mati je ležala na postelji. Ni spala, a tudi jokala ni več. Le misli ji niso mirovale.

»O, mati!« je zaječal.

Mati mu je od bolečine zagrebla prste v lase. V tem je bilo za morje obupa, žalosti in ljubezni.

24.

Približala sta se dan in ura, ko je Šimen Golja moral dati glavo. Goljevka je bila od žalosti tako oslabela, da se je le težko držala na nogah. Rada bi še enkrat videla Šimna, četudi le od daleč, a jo je bilo strah samotne ceste. Zadnji trenutek se je odločila, da z Markom odide na pot. Poklicala ga je sredi noči.

Deček je bil v hipu na nogah. Odšla sta. Marko je vzel s seboj orglice, od katerih se zlepa ni ločil. Mati je nosila cajno s prigrizki. Tiho sta hodila, oba z isto mislijo v srcu.

V Bači je le v eni izmed hiš brlela luč. Skozi okna je v presledkih prihajal zategel jok.

»Tu živi Munihova hči Mica,« je povedala mati. »Včeraj so ji usmrtili očeta.«

Tudi pri Munihu na Mostu je gorela luč. A iz hiše ni bilo slišati joka, ne tožbe. Bilo je vse tiho, kot da je žalost onemela.

Zavila sta proti mostu čez Sočo.

»Podvizati se morava, da ne bova pozna,« je rekla mati.

Pohitela je le s prvimi koraki, nato je zopet opešala. Pohajale so ji moči. Težke ji niso bile samo noge, ampak tudi srce.

Že se je svetila prva zarja, ko sta počivala na Kozarščah.

»Ali zvonijo ali mi le tako šumi v glavi?« je vprašala mati.

»Na Mengorah zvonijo.«

Goljevka ni več upala, da ne bosta prepozna, vendar se je poglajala dalje. Ob križišču cest se je zopet spustila na trato.

Tedaj je od Tolmina pridrvel jezdec. Ko je opazil samotna popotnika, je pridržal konja.

»V Gorico?« je vprašal.

»V Gorico,« je odgovoril Marko.

»Pozna sta,« je rekel jezdec. »Še jaz bom mudil, ki sem na konju.«

»Ta je kateri izmed županov, ki morajo biti poleg pri usmrčenju,« je povedala Goljevka, ko je jezdec izginil za ovinkom.

Po dolini Ušnika je vedno počasneje hodila. Nenadoma se ji je stemnilo pred očmi.

»Ne morem več,« je obupano vzdihnila in sedla na pesek ob cesti.

Zaprla je oči. Bila je kot mrlič.

»Mati!« jo je Marko poklical.

Mati ga je pogledala in se mu skopo nasmehnila.

»Požirek vode,« je zaprosila.

Marko je tekkel k potoku, natočil v korček vode in jo prinesel. Mati je pila.

»Pojdi sam dalje!« je rekla. »Jaz ne morem več. Tu te bom počakala.«

Marko ni hotel sam na pot. Bal se je, da bi mu mati medtem umrla. Ne izgubil bi samo očeta, ampak tudi mater.

25.

Mati je ležala na pesku, a Marko je čepel poleg nje. Jedel je kruh s skuto, a mu je bil vsak požirek grenak. Redki popotniki, ki so šli mimo, so ju samo pogledali in hiteli dalje.

Na Mengorah je že zdavnaj odzvonilo poldan. Sonce se je pomaknilo na zahod, v dolino so legle sence.

Po cesti iz Gorice je prijezdil isti mož, ki ju je srečal zjutraj. Sključen in zamišljen je sedel na konju.

»Še vedno sta tu?« se je začudil.

Goljevka je zbrala vse moči, da je vstala.

»Ali so jih obglavili?« je vprašala tesnobno.

»Obglavili,« je odgovoril jezdec in se pokrižal.

»Tudi Šimna Goljo?«

»Tudi. Umrl je.«

Žena se je vsa vzravnala. Kazalo je, da bo divje zajokala, a je dvignila le pesti in jih potresla proti nebu.

»Prekleti!« je zavpila. »Stokrat prekleti! Da ne bi več gledali sonca, kaj ste mi naredili!«

Jezdec se je zopet pokrižal in pognal konja.

Goljevka se je nezavestna zgrudila. Bila je videti kot mrtva.

»Mati!« jo je Marko klical v joku. »Mati, ne umrite!« jo je prosil. »Mati!«

Mati se dolgo ni ganila. Ko se je osvestila, je začuden pogled uprla v sina.

»Mati, ne umrite!«

»Ne bom umrla,« je tiho rekla. »Ne smem umreti. Zaradi vas, ki ste mi ostali.«

Pritekle so ji solze.

26.

Mati in Marko sta se šele drugi dan proti večeru vrnila domov. Prespala sta na Kozarščah. Hodila sta počasi in pogosto počivala. Sonce je bilo že nizko, v grapo so že legale sence, ko sta uzrla dom. Okoli vogala je prišel Krištof. Zdel se je še bolj postaran, imel je začudene oči. Ob pogledu na Ivano je dvignil roke in jih spustil ob telesu.

»Zakaj ni raje mene vzela smrt?« je zastokal. »Zmeraj sem mislil, da bom umrl pred Šimnom, a me je prehitel. Turške krogle so me luknjale, turške sablje so me sekale, a še sem tu... Rad sem živel, a zdaj mi je malo mar, četudi umrem...«

Ivana ni vedela, kaj naj mu reče v tolažbo, ko je bila sama potrebna tolažbe...

Tisti večer in še mnogo noči zapored je v kotu gorela lučka in trepetala kot žalostne oči. Mati je vzela Nežico s seboj v kamro, da bi krotila njene solze. Krištof je sedel na klopi ob peči in globoko sklanjal glavo. Marko je izmučen legel po peči in v hipu zaspal.

»Ko bom velik, bom pobil vse rablje,« je spregovoril na pol v sanjah.

Krištof je prisluhnil.

»Bomo, bomo,« je pritrdil. »Bomo...«

»Kaj?« se je oglasil Marko, še vedno na pol iz sanj.

»Pravim, da bomo pobili rablje,« je Krištof zvišal glas. »Jaz ne, ki bom tedaj že v grobu, vi boste to storili, ali pa vaših otrok otroci,« mu je preroško zapel glas. »Če ne, vam bo gorje, kot je zdaj nam...«

Umolknil je. Vse je bilo tiho. V strugi je šumela voda.

K o n e c

Jože Olaj:

»Gostüvanje se slüži«

»Bum, bum,« doni Horvatu po vratih. Pred hišo pa truma zakmašno oblečenih ljudi. Mar spet kaj snemajo za televizijo? Ne. Le oglejmo si najlepše opravljene med njimi, Horvatovo Micko pa Tanacekovega Tunča! Da, prišel je tisti dan, ko bo moral Horvat seči globoko v nogavico, če še kaj dá na doto in druge lepe stare navade. Starih šeg pa se velja držati, tako pravijo tudi boter Vanč in zato so tudi zdaj vrata še zaprta.

Medtem ko bodo tu opravili vse tiste ceremonije, ki so pač v navadi, pa pojdimo mi drugam. Da ne bomo postopali tu okrog kakor Cigani, poglejmo, kako je bilo pri matičarju. Tam...

Tunčevi vrstniki dobro vedo, da sta se Tunč in Micika drug z drugim pa poprej tudi z drugimi blagoslavljalja že tudi pred uradnim blagoslovom. Pa so nad vrata matičnega urada obesili napis: Preštejte drobiž! Poznejših reklamacij ne upoštevamo.« Še sreča, da je hišnik o pravem času snel to sramoto, sicer bi jim Horvat...

Moramo se vrniti, vrata se odpirajo. Kakšno vpitje! Seveda, sramota je tu, kokoš je že v kuhinji! Boltek jo je spravljal noter, dosti se je žrtvoval za ta podvig. Saj se spominjate, kako je že v avtu čudno vonjalo od njega, ko je kuro stiskal k sebi?! Že igrajo, malo jo vlečejo mimo, pa nič hudega. Moški, ki strežejo, komaj love sapo: komaj so natočili, steklenica že spet gori. Boter imajo od sreče obraz kakor polno luno: stare navade niso izumrle.

Vendar ne stojmo v prikletih! Na poti vsem, ki imajo posla čez glavo. Pojdimo v stransko sobo. Žoldoš nam že kima, da ga malo popijemo. No, vi lahko zaradi mene greste tudi molit in srebat juho, jaz sem juhe sit že iz samopostrežne restavracije, raje ga bom dajal na zob. Ob kozarčku pa vam lahko še povem kakšno zabavno. Recimo o tem, kako je Horvat vesel, da gre Micika od hiše. Ko itak ni za nobeno rabo, ker ji diši samo parfüm, delo pa ne. Ne le s šolo, tudi s šiviljskim tečajem ni bilo pri njej prav nič. Resda je tudi Tunč bil v Ljubljani več v baru kakor med knjigami, ali ta šment se vsaj znajde. Kar danes kupi za pet par, bo jutri prodal za suho zlato, tak tič je. In mu ne pridejo do živega, že zastran tistih av-

tomobilov iz Nemčije se je izmazal. Da, stari je kar zadovoljen z njim, bosta še kaj skupaj kupčevala, saj se tudi njemu denar bolj okretno suka v roki, kakor plug ali kosa.

Predolgo smo se zaklepetali in tudi pijače je bilo za začetek kar preveč. Žoldoš že belo gleda in govori navzkriž. Kaj, če bi zdaj stopili malo še v kuhinjo?

Toda raje ne! Komaj sem odprl vrata, sem že zapazil, da imata novi tašči spoznavni večer. Nekaj o mesu razpravljata, ki da se ne peče tako, ampak tako. In ti boš meni, ti pa meni... in še marsikaj drugega je slišati, kar pa ni za javnost.

V glavni sobi je bolj zanimivo. Juha je že zdavnaj mimo, tudi en prašič, pa četa kokoši so že odšli na drugi svet in tudi vina je izhlapelo toliko, da Pergar že govori francosko.

Prišli smo o pravem času, zdaj bo zabavno! Staremu Horvatu kakor da je že malce dolgčas: pravi, da bo gledal televizijo, poročila. Zaman ga mlada pregovarjata, češ, ne bodi nor, kaj pa svatje?! Ne, on bo gledal, pa četudi... Zadevo salomonško rešijo: televizor odnesti v drugo sobo. Opletajo z njim sem in tja, vse jih zanaša, hop, no, eno steklenico so že prevrnili in razbili... Tako, malo bolj na levo, malo više, malo bolj drži! in posreči se jim napravo v enem kosu prinesli v drugo sobo.

Vključijo jo, slika se vleče malo gor pa malo postrani, potem pa se le pokaže, kaj bo: pravkar vrtijo posnetek pravega gostüvanja. »Pridite, boter!« kliče Horvat. »To bo nekaj za vas.« Ampak boter gledajo tiste spake in pravijo, da je vse skupaj figa, da so si to izmislili v mestu, ki še kravo poznajo samo po sliki. Gostüvanje da je bilo nekoč čisto drugačno, ja, oni že vedo. Hej, ko so bili še mladi...

Prav imate, čemu bi zijali televizijo, ko smo je že doma siti. Pojdimo raje nazaj med svate! Zdej je med njimi veselo, plešejo vankiščanc. Micika sicer viha nos, češ da je to njena najlepša blazinica, iz Avstrije da je, toda kaj more, ko pa brez tega plesa gostüvanja še ni bilo in ga ne bo. In kisló se ne drži samo ona, marsikateri ima težave: Sobočanov Pepek, na primer, ker so ga ženske že petkrat zvezle na blazino. Prvikrat je dal muziki pettisočaka, drugič samo dva po tisoč, tretjič... Zdej pa ima že prazen žep, zato se je ne-

kam skrtil, morda za koruznjak ali na steljo. Ne hodite zdaj ženskam preveč na oči, če pa vas že katera zvele na ples, se hitro zmenite z njo, da gresta malo ven, gledat zvezde! Ker le kar pogledajte po sobi: marsikaterega mladega ni več tu pa tudi domov ni šel. In tudi televizije ne gleda. Zato pa na dvorišču pa v ogradi šumlja, kakor bi bilo polno strahov. In čudni so ti strahovi, hihitajo se, pa govori »Ne Francek, ne tu«, pa... No, jaz bom medtem stopil malo v klet, kako so še kaj pri moči z vinom...

Kje pa ste se potikali, že lep čas vas iščem? In kravate imate po strani pa... Pridite, godbeniki so v prikletih, poslavljamó se od prvih odhajajočih svatov. Zdej ne boste ušli kakšnemu dodatnemu kozarčku. Vsak drugi opleta s steklenico. Pa še enkrat na zdravje, pa še enkrat, Sever je primašu zataknil za strune tisočaka, Miška je zapiskala na klarinet tisto »Oj, zdaj gremo«. Zapojemo in še enkrat pijemo na zdravje in na vse drugo, na kar je pač treba. Svato nam ni treba spremljati daleč. Ni več tako, kakor pripovedujejo boter, da so včasih šli z godbo vse do potoka. Zdej pa odhajajoči na dvorišču sedejo v avto in...

Počasi se tudi drugi že odpravljajo. Spet malo popijemo pa malo zapojemo pa nazaj na malo pijače pa malo plesa pa spet...

Počasi se hiša prazni. Samo še nekaj vztrajnih pevcev se skuša spomniti vseh starih pesmi ter si daje moči s kapljico. Micika in Tunč sta se že zdavnaj izmuznila, zdaj si z drugimi domačimi v zadnji sobi ogledujeta darila. Eni da bi lahko prinesli več, oni da tudi niso taki siromaki, so prinesli samo to, tretji smo takrat, ko da se je ona možila, dali mi... tisti četrti pa so oni peti, ko je šla k zdavanju, dali trikrat več, pa toliko je enakih servisov za vino, pa liker in kaj bomo s petimi tehtnicami in koliko nas je vse to stalo... Toda res se ne spodobi, da bi mi na skrivaj opazovali vse to. Pustimo jih, naj si lepo ogledajo darila in naj mlada zakonca lepo in srečno živita svoje novo življenje! Pa tudi sicer je čas, da odidemo. Meni že kar brni v ušesih in tudi zanaša me malo, hopla. Ko stě vi prodajali zijala, sem ga jaz po malem cukal. Saj se vendar zato gre na gostüvanje, da dobro ješ in piješ! Jaz sem šel zato, pa vi? Huk.



Jugoslovani, izseljenci po svetu!

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOSLOVANSKA BANKA ZA ZUNANJO TRGOVINO s svojimi enajstimi poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega pošljete prek Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodenarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično hraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

- 4 % v devizah in 2 % v dinarjih na vloženo glavnico,
- 6 % v devizah in 1 % v dinarjih za glavnico vezano dlje od 13 mesecev
- 6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih za glavnico, vezano več kot 24 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija. Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji. Z denarjem vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in ona bo za vas opravila izplačila z vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse potrebne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala je v Beogradu, Ul. 7. Jula br. 19 do 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišićeva 22.

Podružnice so v Ljubljani, Titova cesta 32, kakor tudi v Sarajevu, v Skopju, v Novem Sadu, na Reki, v Splitu, v Titogradu in Kosovski Mitrovici.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office, 500 Fifth Avenue, Room No 2123, New York, N. Y. 10036. Phone BRYANT 9-4251-2, Mr. Petar Ilić.

Mr. Branko Dragović, 19, Rue de la Tremoille, Paris 8-e Phone 256-11-19.

Yugoslav bank for Foreign Trade, Representative Office 4th Fol., Winchester House, 77 London Wall, London E. C. 2 Phone 01 588-7860, Mr. R. Aćimović.

Zastupitelstvi Jugobanky, Havanska 8/III, Praha 7 Phone 376-618 Mr. D. Četković.

Mr. Ismet Kukić, Trade Promption Office, Embassy of Yugoslavia Tripoli, Libya, Phone 39-556.

Mr. Andrejević Dragoslav, Via Fatebenefratelli 15/IV, Milano. Phone 66-66-95.

Naslov predstavništva Jugobanke v Moskvi: B. Ordinka 72, Moscow. Phone 56-491.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office, 28 Mahmoud Bassyouni Street, (Antikhana) 8th floor, Cairo. Phone 56-491.

Jugoslawische Bank für Aussenhandel, Vertretung für DDR Oberwall Strasse 6-7, Berlin. Phone 222-761 — 200-571.

Devizni račun in njegovo vodenje sta brez stroškov.

izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi jugoslovanska banka za zunanjo trgovino s svojimi poslovnimi enotami v Jugoslaviji in inozemstvu

ZAKAJ NE PO SLOVENSKO

SLOVENE BY DIRECT METHOD

Učbenik z naslovom ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD je izdala Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Napisal ga je docent na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani dr. Jože Toporišič.

Prvi sodobni učbenik slovenščine za tujce ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD je primeren za vse, za tiste, ki slovensko deloma že znajo, pa bi si želeli znanje obnoviti, še bolj pa za tiste, ki se žele učiti slovensko na novo. Celoten tečaj sestoji zialbuma s šestimi gramofonskimi ploščami (45 obratov), na katerih so posneta slovenska besedila lekcij, in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini-ter s podrobno izdelano učno metodo. Knjiga obsega 273 strani.

Možno je uporabljati samo knjigo, vendar pa je učenje ob gramofonskih ploščah zelo olajšano. Na koncu knjige je tudi abecedni slovar besed, ki so uporabljene v knjigi. Teh je okrog 2000, zajemajo pa besede, ki so v vsakdanjem jeziku najpogostejše. V veliko pomoč pri pregledu obravnavane snovi so tudi tri praktična kazala in kratek tabelarični pregled slovnice.

So vaši predniki Slovenci? Nameravate obiskati Slovenijo? Študirate slovanske jezike? Ali imate poslovne stike s slovenskimi podjetji? Učbenik slovenščine na ploščah ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD vam bo v veliko pomoč! Slovenščina ni težja kot večina drugih jezikov.

Kompleten tečaj ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD lahko naročite na naslovu:

Slovenska izseljenska matica,
Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Jugoslavija.

Cena za Jugoslavijo: 189 din.

Cena za inozemstvo: 15,60 US dol.

Pri večjih naročilih odobravamo poseben popust. V ceni je že vračunana poštnina za priporočeno pošiljko. Pristojbina za letalsko pošiljko se plača posebej, pri večjih naročilih pa je že vračunana do letališč, ki so registrirana za mednarodni tovorni letalski promet.

The study course, entitled ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD, was issued by the Slovenska izseljenska matica in Ljubljana. It was written by Dr. Jože Toporišič, a member of the faculty of the University of Ljubljana.

This first contemporary study course of the Slovene language ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD has been designed for everyone who wants to learn Slovene — for those who are partially familiar with the language and wish to improve it, and for those who desire to learn the Slovene language from the beginning. The study course is composed of six 45 RPM records of lessons in Slovene. The book of over 270 pages contains 49 lessons and explanations of the Slovene language in English.

It is possible to use the book by itself; however, the use of the records helps considerably in the study method. The book also contains a dictionary of approximately 2000 words used in the text, and provides a vocabulary of current spoken Slovene. Also included in the book are two indexes — subject and thematic — and a concise systematical grammar review.

Were your parents or ancestors Slovene? Are you planning to visit Slovenia? Are you studying Slavic languages? Do you have business connections with Slovene companies? This study course on records ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD will be of considerable help to you. Slovene is no more difficult than many other languages: all it takes is the desire to learn!

You may order the complete course ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD by writing to:

Slovenska izseljenska matica,
Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Yugoslavia.

The price in Yugoslavia is 189 dinars.

The price in all foreign countries is 15.60 US dollars.

For larger orders ask for a discount. The regular registered mail rate is considered in the price; for air mail an additional charge is made. With larger orders, air mail freight, FOB to the nearest international airport to you, is considered in the price.

